

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Παιδαγωγικό Παιχνίδι και Παιδαγωγικό Υλικό στην Πρώτη Παιδική
Ηλικία»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ
ΠΑΚΕΤΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΑΡΙΣΑΣ»**

ΤΑΜΠΟΥΡΑ ΕΥΑΓΓΕΛΗ

ΒΟΛΟΣ 2017

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Παιδαγωγικό Παιχνίδι και Παιδαγωγικό Υλικό στην Πρώτη Παιδική
Ηλικία»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΑΜΠΟΥΡΑ ΕΥΑΓΓΕΛΗ

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

«ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ
ΠΑΚΕΤΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΑΡΙΣΑΣ»

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:
ΝΙΚΟΝΑΝΟΥ ΝΙΚΗ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κα. Νίκη Νικονάνου για την εμπιστοσύνη που έδειξε αναθέτοντάς μου τη συγκεκριμένη εργασία, καθώς και την πολύτιμη καθοδήγησή της σε όλη τη διάρκεια διεκπεραίωσης της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω στην κα. Αικατερίνη Μιχαλοπούλου και στον κ. Παναγιώτη Κανελλόπουλο, που δέχτηκαν να είναι μέλη τριμελούς επιτροπής.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω την κα. Σταυρούλα Σδρόλια προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λάρισας στην αρμοδιότητα της οποίας υπάγεται το Διαχρονικό Μουσείο, που μου επέτρεψε και μου εμπιστεύθηκε να μελετήσω αντικείμενα που συμπεριλαμβάνονται στη μόνιμη έκθεση του Διαχρονικού Μουσείου Λάρισας.

Ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω και στις αρχαιολόγους Στέλλα Κατακούτα, Ασημίνα Τσιάκα και Ματίνα Παπαναστασούλη για την παροχή στοιχείων και πληροφοριών που μου έδωσαν, ώστε να ολοκληρωθεί η παρούσα εργασία.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το μουσείο μπορεί να διαδραματίσει κυρίαρχο ρόλο στη διαδικασία μετάβασης προς μία κοινωνία που θα προωθεί την ένταξη όλων των κοινωνικών ομάδων. Για να μπορέσει να γίνει αυτό θα πρέπει το μουσείο να λειτουργεί ως ένα ζωντανό κύτταρο στην υπηρεσία της κοινωνίας, πλήρως προσβάσιμο από όλες τις κοινωνικές ομάδες. Μέσω των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού που προσφέρει ένα μουσείο, μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση των σύγχρονων τάσεων της κοινωνίας, την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Τα μουσεία λόγω του κοινωνικού και εκπαιδευτικού τους ρόλου παράγουν ή δανείζουν εκπαιδευτικό υλικό που απευθύνεται στους μαθητές ή στους εκπαιδευτικούς και αποτελεί μια μορφή επικοινωνίας.

Η παρούσα εργασία ασχολείται με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση εκπαιδευτικού πακέτου για το Διαχρονικό μουσείο Λάρισας, με σκοπό την άρτια ενημέρωση και ενίσχυση των εκπαιδευτικών προκειμένου να ετοιμάσουν μια επίσκεψη με τους μαθητές τους στο μουσείο. Να υλοποιήσουν δραστηριότητες τόσο κατά την επίσκεψή τους στο μουσείο όσο και στη σχολική τάξη. Το εκπαιδευτικό πακέτο αξιοποιεί τις ιδιαιτερότητες της μουσειακής εκπαίδευσης, δηλαδή της μάθησης μέσα από τα αντικείμενα, συνδέοντας τη μάθηση με την έμπνευση και την ψυχαγωγία. Οι μαθητές μέσα από ποικίλες δραστηριότητες, βιωματικά παιχνίδια, παιχνίδια εξερεύνησης, παιχνίδια ρόλων, ανακαλύπτουν το μουσείο, έρχονται σε επαφή με τα εκθέματα, πειραματίζονται και αποκτούν εμπειρίες.

Λέξεις κλειδιά: μουσείο, μουσειοπαιδαγωγική, εκπαιδευτικό πακέτο, δραστηριότητες, μάθηση, εκθέματα, ανακάλυψη, ψυχαγωγία

ABSTRACT

The museum can play a leading role in the process of moving towards a society that will promote the inclusion of all social groups. In order for this to happen, the museum must function as a living cell at the service of society, fully accessible to all social groups. Through educational programs, and the creation of educational material offered by a museum, it can contribute to shaping modern society trends, tackling social exclusion and improving the overall educational process.

Museums, because of their social and educational role, produce or lend educational material addressed to students or teachers and is a form of communication.

This present work deals with the design and implementation of a training package for the Timeless Museum of Larissa, aiming at the perfect updating and strengthening of the teachers in order to prepare a visit with their students, to the museum. To carry out activities both during their visit to the museum and in the classroom. The educational package exploits the particularities of museum education, which learning through objects, linking learning to inspiration and entertainment. Students, through a variety of activities, experiential games, exploration games, role-playing games, discover the museum, come into contact with the exhibits, experiment and experiences.

Keywords: museum, educational package, activities, learning, exhibits discovery, entertainment

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
---------------	---

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.....	13
---------------------	----

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ	13
------------------	----

1.1 Ορισμός	13
-------------------	----

1.2 Ιστορική Εξέλιξη.....	13
---------------------------	----

1.3 Το σύγχρονο μουσείο	16
-------------------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ.....	19
-----------------------	----

ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	19
----------------------------	----

2.1 Ορισμός	19
-------------------	----

2.2 Ιστορική εξέλιξη.....	20
---------------------------	----

2.3 Η Μουσειοπαιδαγωγική στο σύγχρονο μουσείο.....	23
--	----

2.4 Εκπαιδευτικές Θεωρίες στο Μουσείο.....	25
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.....	33
---------------------	----

ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟ	33
---------------------------	----

3.1 Το μουσείο – σχολείο	33
--------------------------------	----

3.2 Ο εκπαιδευτικός στο σύγχρονο περιβάλλον του μουσείου.....	34
---	----

3.3 Μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι	36
---------------------------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	41
------------------------	----

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	41
--------------------------------	----

4.1 Εκπαιδευτικό Υλικό Μουσείων	41
---------------------------------------	----

4.2 Εκπαιδευτικά προγράμματα Μουσείων.....	42
--	----

4.3 Πρόγραμμα «ΜΕΛΙΝΑ» Εκπαίδευση και Πολιτισμός»	44
---	----

4.4 Μουσειοσκευές.....	45
------------------------	----

4.5 Εκπαιδευτικοί φάκελοι ή εκπαιδευτικά πακέτα	46
---	----

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΑΚΕΤΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ	52
-----------------------	----

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΑΡΙΣΑΣ	52
----------------------------------	----

5.1 Το Μουσείο.....	52
---------------------	----

5.2 Εκπαιδευτικά Προγράμματα.....	56
-----------------------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ.....	59
--------------------	----

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ «ΜΙΑ ΠΟΛΗ ΓΕΜΑΤΗ... ΙΣΤΟΡΙΕΣ!».....	59
---	----

6.1 Το Εκπαιδευτικό Πακέτο «Μια πόλη γεμάτη... ιστορίες!»	59
---	----

6.2 Περιεχόμενα του Εκπαιδευτικού πακέτου.....	60
--	----

6.2.1 Βιβλίο Εκπαιδευτικού.....	61
---------------------------------	----

6.2.2 Τετράδιο δραστηριοτήτων μαθητή.....	61
6.2.3 Παραμύθι «Μια απρόσμενη ανασκαφή»	62
6.2.4 Επιδαπέδιο παιχνίδι « Μια βόλτα διαχρονικά στη Λάρισα.....	62
6.2.5 Παιχνίδι με κάρτες «Θα σου πω μια ιστορία».....	63
6.2.6 Παιχνίδι ρόλων « Οικογένεια».....	63
6.2.7 Παζλ.....	64
6.3 Προτάσεις για την αξιοποίηση του υλικού.....	64
6.3.1 Προτάσεις για δραστηριότητες πριν την επίσκεψη.....	64
6.3.2 Προτάσεις για δραστηριότητες μετά την επίσκεψη.....	65
Προτάσεις	66
Βιβλιογραφικές Αναφορές	68
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	
ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ	75
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ	
ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΜΑΘΗΤΗ	120
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ	
ΠΑΡΑΜΥΘΙ	153
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV	
ΥΛΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΑΚΕΤΟΥ	182
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V	
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	186

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ορισμός και η ταυτότητα ενός μουσείου μεταβάλλονται σε στενή συνάρτηση με τις αλλαγές που επισυμβαίνουν παράλληλα και στο κοινωνικό, οικονομικό και τεχνολογικό περιβάλλον. Στη σημερινή εποχή είναι έκδηλη τόσο η ανάγκη για επαναπροσδιορισμό του ρόλου του μουσείου (στο πλαίσιο των γενικότερων αναζητήσεων της μεταμοντέρνας εποχής) όσο και η ενδυνάμωση του ρόλου του στο πλαίσιο των αλλαγών που επέρχονται σε μία διαρκώς μεταβαλλόμενη κοινωνική πραγματικότητα (Μουσούρη, 2000).

Το μουσείο μπορεί να έχει κυρίαρχο ρόλο στη διαδικασία μετάβασης προς μία κοινωνία που θα προωθεί την ένταξη όλων των κοινωνικών ομάδων. Για να μπορέσει να γίνει αυτό θα πρέπει το μουσείο να λειτουργεί ως ένα ζωντανό κύτταρο στην υπηρεσία της κοινωνίας, πλήρως προσβάσιμο από όλες τις κοινωνικές ομάδες (Καλεσοπούλου, 1998). Μέσω των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, που προσφέρει ένα μουσείο, μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση των σύγχρονων τάσεων της κοινωνίας.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα μπορούν να φέρουν το μουσείο κοντά στις διαφορετικές κοινότητες έτσι ώστε να ανταποκριθεί στις ξεχωριστές τους μαθησιακές ανάγκες (Μουσούρη, 1998). Σύμφωνα με (Sternfeld 2012, Bounia & Myrivili 2015) «Το μουσείο περνάει σε μια μετααναπαραστατική λειτουργία και από ένα κλειστό σύστημα επιδιώκει να αποκτήσει έναν ανοιχτό χαρακτήρα». Έτσι δημιουργεί συναντήσεις μέσα από διαφορετικές δράσεις με σκοπό τη δημιουργία νέων σχέσεων ανάμεσα στην κοινωνία και στο μουσείο (Νικονάνου, 2015).

Τις τελευταίες δεκαετίες όλα τα μουσεία της Ελλάδας παράγουν εκπαιδευτικό υλικό όπως μουσειοσκευές, εκπαιδευτικά πακέτα και εκπαιδευτικά προγράμματα για να ευαισθητοποιήσουν (προσελκύσουν) εκπαιδευτικούς και μαθητές με σκοπό να αναδείξουν την πολιτιστική κληρονομιά και τις δυνατότητες εκπαιδευτικής αξιοποίησης μουσείων και χώρων πολιτισμικής αναφοράς.

Σε αυτό το θεωρητικό πλαίσιο θα διερευνηθούν οι δυνατότητες επέκτασης της δράσης των εκπαιδευτικών πακέτων με έμφαση στα αρχαιολογικά μουσεία και μελέτη περίπτωσης το Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας.

Σκοπός της εργασίας είναι ο σχεδιασμός, και η υλοποίηση του εκπαιδευτικού πακέτου για το Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας. Το συγκεκριμένο θέμα επιλέχθηκε διότι δεν υπάρχει σχετικό υλικό για μαθητές και εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο συγκεκριμένο μουσείο.

Στόχος είναι να δημιουργηθεί ένα εκπαιδευτικό πακέτο, που θα μπορεί να αξιοποιηθεί από εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο τόσο της ευέλικτης ζώνης όσο και στα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα του σχολικού προγράμματος. Επίσης να μπορούν οι εκπαιδευτικοί να οργανώσουν εκπαιδευτικές επισκέψεις στο Διαχρονικό Μουσείο, να αξιοποιηθούν οι ιδιαιτερότητες της μουσειακής εκπαίδευσης σε διαμορφωμένους χώρους, να διευκολυνθούν βιωματικές προσεγγίσεις και η διασύνδεση της μάθησης με την ψυχαγωγία, την έμπνευση και τη δημιουργία.

Οι εκπαιδευτικοί φάκελοι έχουν στόχο την ενημέρωση και ενίσχυση των εκπαιδευτικών προκειμένου να ετοιμάσουν μια επίσκεψη στο μουσείο με τους μαθητές τους, να υλοποιήσουν τις δραστηριότητες κατά την επίσκεψή τους στο μουσείο και τέλος να εμβαθύνουν με δραστηριότητες στη σχολική τάξη. Το υλικό που αφορά στις δραστηριότητες μέσα στο μουσείο είναι φύλλα δραστηριοτήτων / εξερεύνησης που βρίσκονται σε άμεση σχέση με τον μουσειακό χώρο (Νικονάνου,2015).

Βοηθούν τους μαθητές να κατανοήσουν και να πλοηγηθούν ευκολότερα στο περιεχόμενο της εκάστοτε έκθεσης που φιλοξενείται στον χώρο του μουσείου, τους καθοδηγούν έτσι ώστε να μειώνονται οι ανασφάλειές τους, διευκολύνει τη γνωριμία τους με το μουσείο ώστε να μπορούν να προσεγγίζουν κριτικά τα μουσειακά εκθέματα (Scholz, 2008). Το υλικό που αφορά στις δραστηριότητες μέσα στην τάξη περιέχει ενημερωτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό σχετικό με τις θεματικές ενότητες του φακέλου, προτάσεις δραστηριοτήτων μέσα στη σχολική τάξη και το μουσείο, παραμύθι, κάτοψη μουσείου, παιχνίδι με κάρτες, επιδαπέδιο παιχνίδι.

Για την επίτευξη αυτού του σκοπού δημιουργήθηκε ένα θεωρητικό πλαίσιο με βάση το οποίο σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε το εκπαιδευτικό πακέτο το οποίο είναι βασισμένο στην κατάλληλη μεθοδολογία σχεδιασμού και υλοποίησης. Το εκπαιδευτικό πακέτο επιτρέπει στον εκπαιδευτικό να υλοποιήσει μια επίσκεψη στο Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας τόσο με βάση τις παρεχόμενες απ' αυτό θεωρητικές

κατευθύνσεις όσο τις υπάρχουσες πληροφορίες για το μουσείο και τις δραστηριότητες για τους μαθητές. Προσφέρει επίσης τη δυνατότητα στους μαθητές να ασχοληθούν κατά βούληση με τα εκθέματα του μουσείου μέσω των δραστηριοτήτων που προτείνονται.

Η εργασία αποτελείται από δύο μέρη: το πρώτο μέρος είναι το θεωρητικό πλαίσιο και το δεύτερο περιλαμβάνει την παρουσίαση του εκπαιδευτικού πακέτου. Το πρώτο μέρος διαρθρώνεται σε τρία κεφάλαια.

Το πρώτο κεφάλαιο της εργασίας «Το μουσείο» περιλαμβάνει τρεις υποενότητες. Αρχικά, δίνεται ο ορισμός της έννοιας μουσείου, ακολουθεί η ιστορική εξέλιξη και στη συνέχεια γίνεται ιδιαίτερος λόγος για το σύγχρονο μουσείο.

Το δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας «Μουσειακή εκπαίδευση» περιλαμβάνει τέσσερις υποενότητες. Αρχικά, δίνεται ο ορισμός της μουσειακής εκπαίδευσης. Ακολουθεί η ιστορική της εξέλιξη. Στη συνέχεια αναλύεται η διείσδυση της Μουσειοπαιδαγωγικής στο σύγχρονο μουσείο. Εξετάζονται οι βασικές εκπαιδευτικές θεωρίες που αξιοποιούνται σε μουσειακούς χώρους.

Ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιο «Μουσείο και σχολείο» με τρεις υποενότητες, το οποίο επικεντρώνεται στη σχέση μουσείου-σχολείου, στον ρόλο του εκπαιδευτικού και στις μουσειοπαιδαγωγικές μεθόδους που εφαρμόζονται σε εκπαιδευτικές διαδικασίες.

Τέλος, το τέταρτο κεφάλαιο «Εκπαιδευτικά προγράμματα» περιλαμβάνει πέντε υποενότητες. Αρχικά γίνεται αναφορά στο εκπαιδευτικό υλικό και στα εκπαιδευτικά προγράμματα των μουσείων. Ακολουθεί το πρόγραμμα «Μελίνα» Εκπαίδευση και πολιτισμός. Παρουσιάζονται τα εκπαιδευτικά υλικά, μουσειοσκευές και εκπαιδευτικά πακέτα.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας «Σχεδιασμός και υλοποίηση του εκπαιδευτικού πακέτου» αποτελείται από δύο κεφάλαια. Το πέμπτο κεφάλαιο περιλαμβάνει δύο υποενότητες. Αρχικά γίνεται η παρουσίαση του Μουσείου, αναλύονται οι θεματικές του ενότητες και στη συνέχεια παρουσιάζονται τα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιούνται.

Το έκτο κεφάλαιο «Μια πόλη γεμάτη... ιστορίες!», αποτελεί και την πρόταση της παρούσας εργασίας. Είναι ένα εκπαιδευτικό πακέτο για το Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας και απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να οργανώσουν μια

εποικοδομητική επίσκεψη στο μουσείο με τους μαθητές τους. Μέσω του πακέτου αντλούν πληροφορίες τόσο για το μουσείο όσο και για εκθέματά του. Έχουν στη διάθεσή τους ένα πλήθος δραστηριοτήτων που εξυπηρετούν τους στόχους του Αναλυτικού Προγράμματος, για την ηλικιακές ομάδες στις οποίες απευθύνεται. Τέλος ακολουθούν προτάσεις δραστηριοτήτων πριν και μετά την επίσκεψη στο Μουσείο, με σκοπό την προετοιμασία και την εμβάθυνση αντίστοιχα.

Η εργασία ολοκληρώνεται με τις διαπιστώσεις που προκύπτουν κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση του πακέτου, καθώς και προτάσεις για περαιτέρω αξιοποίηση. Ακολουθεί παράρτημα που περιέχει το βιβλίο του εκπαιδευτικού, το τετράδιο δραστηριοτήτων του μαθητή, το παραμύθι, υλικό παιχνιδιών και τέλος ερωτηματολόγια προς τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς μετά το πέρας της επίσκεψης, με σκοπό τη βελτίωση και την επέκταση του εκπαιδευτικού πακέτου.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

1.1 Ορισμός

Με τον όρο Μουσείο σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό της ICOM (The International Council of Museums), του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων, εννοείται «ένα μόνιμο ίδρυμα, χωρίς κερδοσκοπικό χαρακτήρα, στην υπηρεσία της κοινωνίας και της εξέλιξής της, ανοικτό στο κοινό, το οποίο ερευνά, αποκτά, συντηρεί, γνωστοποιεί και κυρίως εκθέτει τις υλικές μαρτυρίες του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του με σκοπό τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία» (www.icom.org).

Από τον παραπάνω ορισμό διαφαίνονται τόσο τα χαρακτηριστικά του μουσείου ως οργανισμού όσο και οι λειτουργίες και οι σκοποί που πρέπει να επιτελεί.

Έτσι, ως οργανισμός, το μουσείο έχει σταθερό και μόνιμο χαρακτήρα, για να πραγματοποιεί το έργο για το οποίο ιδρύθηκε, να συλλέγει δηλαδή, να φυλάσσει και να εκθέτει αντικείμενα πολιτιστικής κληρονομιάς για τις επόμενες γενεές. Πραγματώνει, επίσης, και τον κοινωνικό του ρόλο, να είναι προσβάσιμο σε όλους και να μη λειτουργεί με σκοπό το κέρδος. Στον ορισμό περιγράφονται και οι κύριες λειτουργίες του μουσείου που αφορούν στην έρευνα, την απόκτηση, τη συντήρηση, τη γνωστοποίηση και, κυρίως, την έκθεση των αντικειμένων. Στους σκοπούς του περιλαμβάνονται τόσο η μελέτη και η εκπαίδευση που συνδέθηκαν με τα μουσεία από την αρχή της εμφάνισής τους, τον 17^ο αιώνα, όσο και η ψυχαγωγία που εκφράζει τις νέες αντιλήψεις για τον ρόλο των μουσείων στην εποχή μας.

Άρα μουσεία ονομάζουμε τους χώρους όπου βρίσκονται συγκεντρωμένα τεκμήρια του ανθρώπινου πολιτισμού, υλικά κατάλοιπα, μάρτυρες της ιστορίας του ανθρώπου αλλά και του φυσικού κόσμου. Υπάρχουν πολλά διαφορετικά είδη μουσείων και χαρακτηρίζονται, τις περισσότερες φορές, ανάλογα με το είδος των αντικειμένων που συλλέγουν και εκθέτουν. Έτσι, στην Ελλάδα έχουμε μουσεία αρχαιολογικά, λαογραφικά, ιστορικά, φυσικής ιστορίας, τεχνολογίας, τέχνης και άλλα.

1.2 Ιστορική Εξέλιξη

Η τάση του ανθρώπου για συλλογή αντικειμένων που αφορούν στο παρελθόν είναι η απαρχή της εμφάνισης των μουσείων (Νικονάνου, 2012). Ο θεσμός του μουσείου

εξελίσσεται, επηρεάζεται από τις κοινωνικοπολιτικές και οικονομικές συνθήκες, καθώς και τις επιστημονικές ανακαλύψεις κάθε ιστορικής περιόδου. Έτσι ο χαρακτήρας και η αποστολή του διαμορφώνονται και εξελίσσονται αναλόγως (Βουρή, 2002).

Το μουσείο στην αρχαιότητα λειτούργησε με τελετουργικό χαρακτήρα ως τέμενος αφιερωμένο στις Μούσες και ονομαζόταν ο ναός των Μουσών. Ένας τόπος δηλαδή όπου έμεναν οι Μούσες, οι κόρες του Δία και της Μνημοσύνης και βρισκόταν υπό την προστασία τους, ενώ στη Ρώμη ήταν χώρος φιλοσοφικών συζητήσεων. Ο 15ος αι. χαρακτηρίζεται από τις μεγαλοπρεπείς ιδιωτικές συλλογές των Μεδίκων. Η περίοδος της Αναγέννησης χαρακτηρίζεται από τις ιδιωτικές συλλογές αξιοπερίεργων εκθεμάτων (Γλύτση, 2002), δηλαδή χώροι που αποτελούσαν προνόμιο των ανώτερων κοινωνικά τάξεων.

Ο 18ος αιώνας, με την ανάπτυξη των επιστημών και την επίδραση των ιδεών του Διαφωτισμού, άνοιξε τις πύλες των μουσείων στο ευρύ κοινό. Το 1793 το μουσείο του Λούβρου, πρωτοπόρησε προσφέροντας δωρεάν είσοδο στο κοινό και ξεναγήσεις από εξειδικευμένο προσωπικό, επιβεβαιώνοντας με αυτόν τον τρόπο τον δημόσιο χαρακτήρα του (Kotler και Kotler, 2008). Η αντίληψη πως όλοι οι άνθρωποι είναι λογικά όντα και ικανά να μορφωθούν και η πεποίθηση της Γαλλικής Επανάστασης πως τα πολιτιστικά αγαθά πρέπει να είναι στην υπηρεσία του λαού, διαμόρφωσαν το μοντέρνο μουσείο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Μουσείο της Φιλαδέλφειας των ΗΠΑ. Ο εμπνευστής και ιδρυτής του, Wilson Peale, (1741-1827) υποστήριξε την ισότιμη πρόσβαση στην ποιοτική επίσκεψη στο μουσείο, η οποία παρέχει «ορθολογική ψυχαγωγία». Μάλιστα, ο όρος αυτός περικλείει τα εκπαιδευτικά και ψυχαγωγικά στοιχεία, τα οποία καθιστούν την επίσκεψη στο μουσείο ελκυστική, καθώς αγγίζει την ψυχή και το μυαλό. Ταυτόχρονα, όμως, αποτελεί και μια ιδιαίτερη πρόκληση για τη διεύρυνση του κοινού των μουσείων. Πολλά αμερικανικά μουσεία επηρεάστηκαν από τις ιδέες και τις πρακτικές του Peale στην εκθεσιακή πρακτική, αλλά και στο μάρκετινγκ (Kotler και Kotler, 2008).

Ο 19ος αιώνας χαρακτηρίστηκε ως η εποχή της νεωτερικότητας. Η άνθιση των επιστημών και της εξειδίκευσης επηρέασαν τη μεθοδολογία των εκθέσεων και τον χαρακτήρα των μουσείων. Οι κυβερνήσεις της εποχής της εκβιομηχάνισης χρησιμοποίησαν τα μουσεία ως φορείς διαπαιδαγώγησης, ψυχαγωγίας αλλά και συγκρότησης της εθνικής ταυτότητας της μάζας (Hein, 1998). Μάλιστα, όπως

αναφέρει η Γκαζή (1999), το 1829 ιδρύθηκε από τον Καποδίστρια το πρώτο μουσείο στην Ελλάδα με τη μέγιστη υποχρέωση της διάσωσης των αρχαιοτήτων του ελληνικού παρελθόντος.

Ο 20ός αιώνας υπήρξε η περίοδος του σύγχρονου μουσείου. Το μουσείο πλέον δεν έχει τον ρόλο του θεματοφύλακα του ένδοξου παρελθόντος αλλά απέκτησε εξωστρέφεια και έντονο ανθρωποκεντρικό ρόλο. Στο δεύτερο μισό του αιώνα εμφανίστηκαν πολλά θεματικά μουσεία (λαογραφικά, υπαίθρια, οικομουσεία, τεχνικά), ενώ έγιναν προσπάθειες να συνδεθεί με την κοινωνία που υπηρετεί και να ακολουθήσει τις επιταγές της, χρησιμοποιώντας νέες τεχνολογίες, σύγχρονες εκθεσιακές και επικοινωνιακές πρακτικές.

Μέχρι και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα τα μουσεία είχαν τον ρόλο της συντήρησης και της παρουσίασης των εκθεμάτων, ενώ η παιδαγωγική προσέγγιση της λειτουργίας των μουσείων δεν είχε αναπτυχθεί ακόμα. Οπότε από το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα μπήκε η έννοια της παιδαγωγικής στα μουσεία (Νικονάνου, 2010). Σημαντικό ρόλο είχε η μουσειολογία, που εξέτασε τη λειτουργία των μουσείων με επιστημονικό τρόπο. Στην περίπτωση αυτή, το μουσείο δεν ορίζεται μόνο ως ένας χώρος όπου ο επισκέπτης θα δει κάποια αντικείμενα τέχνης, αλλά και ως τόπος γνώσης και απόκτησης πολύτιμων εμπειριών μέσα από την αλληλεπίδραση με τα αντικείμενα που διαθέτει. Μάλιστα, η ανάπτυξη και η καθιέρωση της Μουσειολογίας, συνέβαλε στην επιστημονική προσέγγιση των μουσείων, αφού πρόκειται για την επιστήμη που εξετάζει σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο ζητήματα προστασίας, ερμηνείας και επικοινωνίας της φυσικής και πολιτικής κληρονομιάς, καθώς και το κοινωνικό πλαίσιο, στο οποίο διαμορφώνεται και πραγματοποιείται η σχέση ανθρώπων και αντικειμένων (Μούλιου, 1999).

Τέλος, ο 21ος αιώνας χαρακτηρίζεται από την παγκοσμιοποίηση και την ανάπτυξη των ψηφιακών τεχνολογιών, τις κοινωνικές ανακατατάξεις και την πληθυσμιακή κινητικότητα. Η επικοινωνία στη σύγχρονη εποχή είναι η κυρίαρχη λειτουργία του μεταμοντέρνου μουσείου. Η σχέση μουσείου και κοινού είναι αμφίδρομη, ενεργητική και χαρακτηρίζεται από σεβασμό στις διαφορετικές απόψεις και ερμηνείες (Ψύλλα, 1999). Ο όρος «συμμετοχικό μουσείο» (participatory museum), που εισήγαγε η Nina Simon (2010), αντανakλά την υποχρέωση των μουσείων να αναπτύξουν δραστηριότητες που να εμπλέκουν το κοινό, με σκοπό να νιώσει συν-δημιουργός της μουσειακής εμπειρίας (Μπούνια, 2015).

1.3 Το σύγχρονο μουσείο

Η λέξη μουσείο ετυμολογικά προέρχεται από τις μούσες, ενώ η σημερινή του έννοια έχει καθιερωθεί τον 19^ο αιώνα, όπου και το μουσείο πλέον είναι ο χώρος που μπορεί να διαφυλαχτούν τα τοπικά αρχαιολογικά αντικείμενα ενώ ο απώτερος σκοπός είναι η εκπαίδευση του κοινού αλλά και η ψυχαγωγία του (Μακρή, 2003).

Σε ότι αφορά στο μουσείο ως φορέα μάθησης, θα πρέπει να αποσαφηνιστεί ο ρόλος του στο σημερινό κοινωνικό γίνεσθαι. Τα μουσεία αποτελούν ένα χαρακτηριστικό κομμάτι της νεότερης ευρωπαϊκής πολιτισμικής έκφρασης, αν και ο ρόλος τους στη σύγχρονη Ευρώπη αποτελεί αντικείμενο διαφωνιών μεταξύ των ειδικών ως προς τον ρόλο που έχει στην προστασία και τη διάδοση του πολιτιστικού κεφαλαίου που έχει μια χώρα (Pearce, 2002). Σκοπός του σύγχρονου μουσείου δεν είναι μόνο η έκθεση συλλογών και αντικειμένων, αλλά η κριτική μελέτη τους (Pearce, 2002), με σκοπό την αναβάθμιση του πολιτισμικού πλούτου της κοινωνίας.

Η Οικονόμου (2003) χρησιμοποιεί έναν ορισμό της Βρετανικής Ένωσης Μουσείων (1998), με βάση τον οποίο τα μουσεία «επιτρέπουν στους ανθρώπους να εξερευνούν συλλογές για έμπνευση, μάθηση και ψυχαγωγία. Κάνουν προσιτά αντικείμενα και δείγματα του φυσικού κόσμου, τα οποία διαφυλάσσονται για την κοινωνία». Ο ορισμός αυτός υποδηλώνει τη διαδραστική σχέση ανάμεσα στο μουσείο και τους επισκέπτες του. Οι επισκέπτες καλούνται να εξερευνήσουν τις συλλογές του και να εμπνευστούν από αυτές, αντί να δέχονται παθητικά τα μηνύματα από το μουσείο, όπως γινόταν παλαιότερα. Επίσης, προωθεί την πρόσβαση και το άνοιγμα του μουσείου στο ευρύ κοινό, συμπεριλαμβάνοντας και κοινωνικές ομάδες που μέχρι πρότινος ήταν αποκλεισμένες από αυτό, όπως μετανάστες και ομάδες που έβλεπαν το μουσείο ως μία «αποθήκη αντικειμένων» αντί για έναν ζωντανό οργανισμό. Η Έλια Βλάχου (όπως αποδίδεται στη Σκαλτσά, 1997) αναφέρεται στο σύγχρονο μουσείο και την κεφαλαιώδους σημασίας πρόοδο που συντελέστηκε με το σταδιακό άνοιγμά του σε όλο και μεγαλύτερες κατηγορίες επισκεπτών. Επιπλέον, δεν αντιλαμβάνεται το κοινό ως μία «αδιαφοροποίητη μάζα», αλλά, αντίθετα, θεωρεί ότι αποτελείται από επιμέρους κατηγορίες επισκεπτών με διαφορετικές στάσεις, αντιλήψεις, προσδοκίες και συμπεριφορές έναντι του μουσείου. Με τον τρόπο αυτό το μουσείο τίθεται εξ ορισμού στην υπηρεσία της κοινότητας και της κοινωνίας, στο οποίο το κοινό έχει ενεργό ρόλο.

Έτσι το σύγχρονο μουσείο έχει μεταμορφωθεί από έναν παθητικό φορέα επίδειξης συλλογών και αντικειμένων σε έναν ενεργό οργανισμό που βρίσκεται σε διαρκή αλληλεπίδραση με το κοινό του. Κύριο χαρακτηριστικό του, είναι το άνοιγμα προς την κοινωνία και η παροχή κινήτρων, ώστε το κοινό να διαδραματίζει ενεργητικό ρόλο στη διαμόρφωση του μουσείου ως κοινωνικού φορέα και τη σύνδεσή του με τις κοινότητες.

Τις τελευταίες δεκαετίες όλο και περισσότερες κατηγορίες κοινού, κοινωνικές ομάδες, σχολεία και οικογένειες ενδιαφέρονται για επισκέψεις σε μουσεία και άλλους πολιτισμικούς χώρους. Το άνοιγμα των μουσείων προς την κοινωνία, τροφοδότησε τον στοχασμό και τον διάλογο, που συνδέει τις επιστημονικές αναζητήσεις της Μουσειολογίας και της Παιδαγωγικής (Νάκου, 2001).

Τα τελευταία τριάντα χρόνια ασκείται έντονη κριτική στα μουσεία, αλλά και αυτοκριτική από τα ίδια, καθώς καλούνται να επαναπροσδιορίσουν τον ρόλο τους και τις δραστηριότητές τους, έτσι ώστε να έχουν ουσιαστική θέση στην κοινωνία. Αποτέλεσμα της αμφισβήτησης αυτής υπήρξε η δημιουργία ενός νέου επιστημονικού κλάδου, της μουσειολογίας ή των μουσειακών σπουδών (όπως είναι συνήθως γνωστές στον Αγγλοσαξονικό κόσμο).

Ως απάντηση στις απαιτήσεις της εποχής, αρκετά μουσεία έχουν προσπαθήσει έκτοτε να αλλάξουν την εικόνα του μουσείου-ναού και να προσεγγίσουν μια μεγαλύτερη ομάδα επισκεπτών και όχι μόνο το περιορισμένο κοινό που αποτελούνταν από τους μορφωμένους και τους ειδικούς. «Το πέτυχαν όσοι κατανόησαν την ανάγκη πολυεπιστημονικής παιδείας και πράξης και της ισότιμης συνεργασίας με τους άλλους ειδικούς». Η λειτουργία των μουσείων πλέον είναι μια επιστημονική προσέγγιση που πρέπει να γίνεται από ειδικούς επιστήμονες που θα έχουν έναν ιδιαίτερο ρόλο στην προαγωγή της μουσειολογίας (Παπαδόπουλος, 1999).

Επιπρόσθετα, θα πρέπει να τονιστεί ότι το σύγχρονο μουσείο έρχεται να καλύψει και κάποια κενά που πιθανόν να παρουσιάζονται στα σχολεία. Η Κακούρου-Χρόνη (2010) αναφέρει ότι το σχολείο ως θεσμός παρουσιάζει κάποιες αδυναμίες και αγωνίζεται να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις μιας κοινωνικής πραγματικότητας που συνεχώς μεταβάλλεται. Δεδομένα, όπως η πολυπολιτισμικότητα των σχολικών τάξεων, αλλά και η αφθονία στην προσφορά γνώσεων, μέσω του διαδικτύου, επιβάλλουν τη συνεργασία του σχολείου με το μουσείο, ώστε να υπάρξει μια ευκαιρία

για ολιστική καλλιέργεια των παιδιών. Η περιδιάβαση του παιδιού στο μουσείο του επιτρέπει να ανακαλύψει τον εαυτό του, να επικοινωνήσει με άλλους, να εκφράσει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του, να αποκτήσει γνώσεις και να κινηθεί με εμπιστοσύνη σε πολλούς και διαφορετικούς χώρους, γεγονός που συμβάλει στην κοινωνική και γλωσσική του ανάπτυξη.

Επίσης πολλά μουσεία σε Βρετανία και ΗΠΑ στέλνουν τις συλλογές τους στο εξωτερικό με στόχο την προβολή του έργου τους, αλλά και τη δημιουργία πολιτιστικού διαλόγου με άλλες κοινωνίες και κουλτούρες όπως αναφέρει η Greenhill (1994).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2.1 Ορισμός

Σύμφωνα με τον ορισμό της Διεθνούς Επιτροπής (*International Committee for Museology*) του ICOM, «η Μουσειολογία είναι η επιστήμη που εξετάζει σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο ζητήματα προστασίας, ερμηνείας και επικοινωνίας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώνεται η σχέση ανθρώπων και αντικειμένων» (Stankiewicz, 2011). Η Μουσειολογία δεν εξαντλείται στην αισθητική παρουσίαση των μουσειακών συλλογών, δραστηριότητα που επιτελείται από τη Μουσειογραφία - αντίθετα ερευνά τους λόγους, τους τρόπους και τις αιτίες δημιουργίας μουσειακών συλλογών, τις αξίες που εναποτίθενται σε αυτές, καθώς και τον κοινωνικό, ιδεολογικό και εκπαιδευτικό ρόλο του μουσείου στη σύγχρονη κοινωνία (Μούλιου-Μπούνια, 1999).

Την ίδια περίπου εποχή κάνει την εμφάνισή του και ο κλάδος της Μουσειοπαιδαγωγικής, που αποσκοπεί στη διαμόρφωση ενός επιστημονικού πλαισίου αρχών και προβληματισμού, με βάση τον οποίο μπορεί να σχεδιάζεται και να ασκείται γόνιμη και κριτική εκπαιδευτική πολιτική σε μουσεία, αλλά και στο ευρύτερο πολιτισμικό, κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον προς όφελος όλων των κοινωνικών ομάδων και ιδιαίτερα των νέων (Νάκου, 2001).

Σύμφωνα με τη Νάκου (2001) η Μουσειοπαιδαγωγική εξετάζει «*τις παιδαγωγικές και μουσειολογικές αρχές και τους όρους που διέπουν την πολιτιστική και εκπαιδευτική πολιτική των μουσείων και καθορίζουν το πλαίσιο για τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων που αποσκοπούν στην καλλιέργεια των απόμων και των κοινωνικών ομάδων, ανεξάρτητα από προέλευση, ικανότητες και ηλικία, δεξιοτήτων για πολύπλευρη δημιουργική αξιοποίηση του υλικού πολιτισμού γενικά και των μουσείων ειδικότερα*». Αντικείμενό της είναι «*η επιστημονική διερεύνηση και βελτίωση των όρων γόνιμης αξιοποίησης των μουσείων και ευρύτερα του υλικού πολιτισμού προς όφελος της κοινωνίας*» (Νάκου, 2001). Η Νικονάνου, (2015) αναφέρει ότι οι όροι «*μουσειακή αγωγή*», «*μουσειοπαιδαγωγική*», «*μουσειακή εκπαίδευση*» και «*μουσειακή μάθηση*» χρησιμοποιούνται με μεγαλύτερη ή μικρότερη

συχνότητα, για να αποδώσουν λίγο πολύ ένα κοινό νόημα: παιδαγωγικές καταστάσεις σε μουσεία».

2.2 Ιστορική εξέλιξη

Η «Μουσειακή Αγωγή», μια πρώιμη ορολογία, έδινε έμφαση στη λειτουργία του μουσείου με παιδαγωγικό ρόλο. Στη συνέχεια, η ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα μουσεία, σε οργανωμένη βάση, εισήγαγε την έννοια της μουσειοπαιδαγωγικής από τον γερμανικό όρο *Museumspädagogik* που είναι η μετάφραση του αγγλικού *Museum Education*. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί που απασχολούνται σε αυτά τα προγράμματα δεν αναφέρονται ως «παιδαγωγοί» με την παραδοσιακή έννοια, αλλά ως μουσειοπαιδαγωγοί (Νικονάνου,2015).

Ο όρος μουσειοπαιδαγωγική ως έννοια έχει ταυτιστεί με την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων ομάδων κοινού, όπως είναι οι μαθητές και όχι με την εκπαιδευτική λειτουργία του μουσείου στο σύνολό του. Το μουσείο μπορεί να συμβάλει στη διαβίωση εκπαίδευση, αλλά σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υποκαταστήσει το σχολείο, αν και η σύνδεση της λειτουργίας του με την εκπαίδευση έρχεται σε αντίθεση με την προσέγγιση της μουσειοπαιδαγωγικής, όπου επικρατεί ο στοχασμός και γενικότερα η προσπάθεια των μαθητών να ανακαλύψουν τη γνώση από μόνοι τους και να δημιουργήσουν νοήματα σε αυτά που βλέπουν (Hooper-Greenhill,2006). Έτσι, δημιουργήθηκε ένας νέος επιστημονικός τομέας, η Μουσειοπαιδαγωγική με στόχο να εκπληρώσει τον εκπαιδευτικό του ρόλο προς όφελος του κοινωνικού συνόλου (Νικονάνου,2012). Η μουσειοπαιδαγωγική χρησιμοποιεί τα ευρήματα πολλών επιστημών: της κοινωνιολογίας, της ψυχολογίας, της ερμηνείας και της επικοινωνίας, της αισθητικής, της ιστορίας της τέχνης, της αρχαιολογίας, της ιστορίας των φυσικών επιστημών. Συνδέεται, επίσης, με τις αρχές και τα πορίσματα της παιδαγωγικής, της μουσειολογίας και της θεωρίας του υλικού πολιτισμού (Νάκου, 2001).

Σε πολλές χώρες του κόσμου τα μουσεία έστρεψαν το ενδιαφέρον τους στο να επαναπροσδιορίσουν τη σχέση τους με το κοινό, έτσι ώστε να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις μιας εποχής ταχύτατων αλλαγών (Χατζηνικολάου,2008). Ο ρόλος των μουσείων, αρχικά, ήταν να συντηρούν και να επιδεικνύουν αντικείμενα υψηλής τέχνης. Συνήθως τα επισκέπτονταν μια πολύ μικρή ομάδα μορφωμένων και ειδικών.

Τα τελευταία τριάντα χρόνια η μουσειακή εκπαίδευση θεωρείται μια «σύγχρονη» ιστορία διότι κατά την περίοδο της μεταπολίτευσης σημειώθηκαν αλλαγές

νοοτροπιών. Αλλαγές στη στάση απέναντι στα μνημεία, απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά και τις νέες τάσεις στον χώρο της εκπαίδευσης (Χατζηνικολάου,2010).

Ουσιαστική υπήρξε η συμβολή του Ελληνικού Τμήματος του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (International Council of Museums- ICOM) στη σημαντική αυτή καμπή. Το 1946 παράρτημα ενός Διεθνούς Οργανισμού έθεσε ως κύριο στόχο την ενδυνάμωση του κοινωνικού ρόλου των μουσείων (Χατζηνικολάου, 2008), ενώ το ελληνικό τμήμα του που ιδρύθηκε το 1983, ανταποκρίθηκε στα αιτήματα της εποχής και ειδικότερα έστρεψε την προσοχή του σε τομείς που είχαν σχέση με το άνοιγμα των μουσείων στην κοινωνία. Ένα από αυτούς ήταν η μουσειοπαιδαγωγική.

Τα μουσεία μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του '70, δεν έδωσαν βαρύτητα στην καθιέρωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, αν και γνώριζαν την εκπαιδευτική τους αποστολή. Καθοριστική ήταν η πρωτοβουλία του Μουσείου Μπενάκη το 1978 που οργάνωσε εκπαιδευτικά προγράμματα με αφορμή την έκθεση «Παραδοσιακές Καλλιέργειες» τυπώνοντας ειδικά έντυπα που απευθύνονταν σε μαθητές με σκοπό να προσελκύσουν το ενδιαφέρον τους προσεγγίζοντας με ευχάριστο τρόπο τις παραδοσιακές κοινωνίες. Ακολούθησαν το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα Β. Παπαντωνίου στο Ναύπλιο, το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης και άλλα λαογραφικά μουσεία (Χατζηνικολάου,2008).

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα αρχαιολογικά μουσεία, που προσεγγίζουν σχολικές ομάδες (Νικονάνου, Κασβίκης,2008).

Το Υπουργείο Παιδείας παράλληλα με την καθιέρωση προγραμμάτων Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, η ενίσχυση προγραμμάτων από τη νεοσύστατη τότε Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς και η πίεση των σχολείων για συμμετοχή σε μουσειοπαιδαγωγικές δραστηριότητες δημιούργησαν περισσότερες απαιτήσεις και νέα δεδομένα. Θετική ήταν η ανταπόκριση από το Υπουργείο Πολιτισμού που το 1985 που οργάνωσε την εκπαιδευτική έκθεση «Η γέννηση της γραφής» που αποτέλεσε το έναυσμα για την ίδρυση του Κέντρου Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του ΥΠ.ΠΟ στην Πλάκα (Νικονάνου, Κασβίκης,2008).

Οι πρωτοβουλίες του ελληνικού τμήματος του ICOM έδωσαν σημαντική ώθηση στην ανάπτυξη της μουσειοπαιδαγωγικής, αναπτύσσοντας διάλογο με δημόσια και ιδιωτικά μουσεία και άλλους φορείς στο να οργανώσουν εκπαιδευτικά προγράμματα. Το 1986 δημιουργείται μια ομάδας εργασίας με σκοπό την αλληλογνωριμία και την

ανταλλαγή απόψεων για κοινά προβλήματα, προσπάθειες και συντονισμό δράσεων. Το 1987 ο εορτασμός της Παγκόσμιας Ημέρας των Μουσείων (18 Μαΐου), με θέμα «Εκπαίδευση και πολιτιστική δράση στα μουσεία» που αφιερώθηκε στη μουσειοπαιδαγωγική, άνοιξε νέους ορίζοντες στους εργαζόμενους στα μουσεία και στο ευρύ κοινό. Ορόσημο μπορεί να θεωρηθεί το 1988 αφού οργανώθηκε στη χώρα μας (Αθήνα και Ναύπλιο) ετήσια συνάντηση της Διεθνούς επιτροπής του ICOM με θέμα «Ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία εκπαιδευτικών τμημάτων σε μουσεία», (Education and Cultural Action-CECA) με τη συμμετοχή Ελλήνων και ξένων συνέδρων (Χατζηνικολάου, στο: Βέμη, Νάκου, 2010)

Από το 1990 έως και το 2002 οργανώθηκαν περιφερειακά σεμινάρια με θέμα «Μουσείο-Σχολείο» για τους εκπαιδευτικούς και τους σχολικούς συμβούλους Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, τα οποία αποτέλεσαν την απαρχή της συνεργασίας του ICOM με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για θέματα μουσειακής αγωγής. Κατά την τριετία 1995-1997 το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «Το σχολείο υιοθετεί ένα μνημείο» που υλοποίησε το ελληνικό τμήμα του ICOM με τη συνεργασία του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού είχε στόχο τη δημιουργία μιας ουσιαστικής σχέσης ανάμεσα στους μαθητές και τα μνημεία (Χατζηνικολάου, 2008). Το πρόγραμμα αυτό ενσωματώθηκε στις δράσεις του Προγράμματος «ΜΕΛΙΝΑ Εκπαίδευση και Πολιτισμός» κατά τη σχολική χρονιά 1995-1996 που εφαρμόστηκε πειραματικά σε σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΥΠ.Ε.Π.Θ- ΥΠ.ΠΟ 1995). Από το 1997 έως και σήμερα, το Υπουργείο Πολιτισμού με αρωγό το ICOM, η Διεύθυνση Πολιτιστικής Κληρονομιάς οργανώνει ετήσια Ενημερωτική Συνάντηση με θέμα «Νεοελληνική πολιτιστική κληρονομιά και εκπαίδευση» με σκοπό να βοηθήσει τα περιφερειακά λαογραφικά μουσεία στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση εκπαιδευτικών δράσεων. Επίσης το ICOM ασχολείται με θέματα διαπολιτισμικού διαλόγου για παλλινοστούντες ομογενείς, συμβάλλοντας στην αρμονική ένταξή τους στην πολιτιστική ζωή της χώρας μας (Χατζηνικολάου, 2008).

Όλες οι παραπάνω δραστηριότητες συνέβαλλαν στην προώθηση του εποικοδομητικού διαλόγου, ο οποίος διάλογος καλύπτει τις πτυχές της μουσειακής αγωγής, τους στόχους της, τη μεθοδολογία, τον ρόλο και το είδος του εκπαιδευτικού υλικού σε μια εποχή που έχουμε πρόοδο των νέων τεχνολογιών και διαφοροποιεί τα δεδομένα. Τέλος η μουσειοπαιδαγωγική θεωρείται από τα περισσότερα μουσεία αυτόνομη και όχι περιθωριακή λειτουργία, ενώ η εκπαίδευση προωθεί ποικίλες

δράσεις που έχουν στόχο τη σύνδεση του σχολείου με την πολιτιστική και φυσική κληρονομιά (Βέμη, Νάκου, 2010).

2.3 Η Μουσειοπαιδαγωγική στο σύγχρονο μουσείο

Στόχος της Μουσειοπαιδαγωγικής είναι η ευαισθητοποίηση των επισκεπτών στην προστασία των πολιτιστικών εκθεμάτων των μουσείων, μέσα από τη θεμελίωση μιας δυναμικής σχέσης με έννοιες όπως η αρχαιολογία, η κληρονομιά, ο υλικός πολιτισμός και η πολιτισμική διαχείριση. Η σχέση αυτή βασίζεται στις μόνιμες υποδομές του μουσείου και ενισχύεται περαιτέρω από τις περιοδικές δράσεις του.

Η Μουσειοπαιδαγωγική αναλαμβάνει τη δημιουργία εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στον χώρο του μουσείου (Desvallees και Mairesse, 2014). Πρόκειται για μια «εφαρμοσμένη παιδαγωγική στον χώρο του μουσείου» και απευθύνεται σε όλες τις κατηγορίες των επισκεπτών (Νικονάνου, 2010).

Τα τελευταία χρόνια έχουν επέλθει σημαντικές αλλαγές στην εκπαίδευση. Έχουν αναπτυχθεί νέες παιδαγωγικές προσεγγίσεις που ξεφεύγουν από το παραδοσιακό πλαίσιο λειτουργίας των σχολικών μονάδων, με έμφαση στην καινοτομία και τη δημιουργικότητα. Συγχρόνως, η μαθησιακή διαδικασία δεν περιορίζεται μόνο στον χώρο του σχολείου, αλλά μπορεί να πραγματοποιηθεί και σε άλλους χώρους, όπως είναι το μουσείο. Επιπλέον, ο ρόλος των μουσείων έχει αναβαθμιστεί. Τα μουσεία συνδέονται με την πρόσβαση στη γνώση, ενώ το κοινό τους θεωρείται ως παραγωγός προσωπικών νοημάτων μέσω της συμμετοχής τους σε πολιτιστικές δράσεις (Νικονάνου, 2015α). Σε αυτό το πλαίσιο η σύγχρονη μουσειοπαιδαγωγική, βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην παιδαγωγική προσέγγιση του κονστρουκτιβισμού - δομισμού. Αυτό σημαίνει ότι ο κάθε επισκέπτης του μουσείου θεωρείται ως εν δυνάμει εκπαιδευόμενος που μπορεί όχι μόνο να αποκτήσει γνώσεις, αλλά και να δημιουργήσει γνώσεις μέσα στον χώρο του μουσείου (Bounia, Myrivili, 2015).

Παράλληλα, το μουσείο προσπαθεί να κάνει τα αντικείμενά του όσο πιο προσιτά γίνεται στον επισκέπτη, ενώ συγχρόνως ενθαρρύνει τη συμμετοχή του, έτσι ώστε να παράγει νοήματα μέσα από τα οποία θα εκφράσει τα συναισθήματα και τις απόψεις του. Επίσης, η παραδοχή ότι η γνώση δεν παρέχεται, αλλά δομείται από τα σκεπτόμενα υποκείμενα, σύμφωνα με το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο τους, έχει φέρει την ανάγκη για πηγές μάθησης που θα βρίσκονται εκτός του εκπαιδευτικού συστήματος, όπως τα μουσεία. Έτσι οι διοικήσεις των μουσείων έχουν δώσει

ιδιαίτερη σημασία στο να συσχετίσουν τα βιώματα και τις γνώσεις των επισκεπτών με το περιεχόμενο του μουσείου. Αυτό γίνεται μέσω της μουσειοπαιδαγωγικής (Νικονάνου,2005). Σημαντικός επίσης είναι και ο ρόλος των ψηφιακών τεχνολογιών που έχουν διεισδύσει στον χώρο του μουσείου και αναβαθμίζουν τον εκπαιδευτικό του ρόλο, δημιουργώντας νέα ερεθίσματα (Bounia, Mytivilis,2015).

Η Νάκου (2001) αναφέρει ότι η μουσειοπαιδαγωγική εκπαίδευση έχει αναπτυχθεί με αποτέλεσμα πολλά μουσεία να αναθεωρήσουν τον κοινωνικό και εκπαιδευτικό τους ρόλο με άσκηση γόνιμης πολιτιστικής και εκπαιδευτικής πολιτικής που σαν στόχο έχει τη δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων για σχολικές ομάδες, αλλά και ευρύτερα για το σύνολο της κοινωνίας. Είναι προφανές ότι η εξέλιξη της μουσειοπαιδαγωγικής συνδέεται με την ευρύτερη εξέλιξη της κοινωνίας που θέλει το μουσείο να αποτελεί σημείο σύνδεσης της κοινωνίας με το ιστορικό, κοινωνικό, πολιτισμικό και φυσικό περιβάλλον. Μέσα από αυτήν τα παιδιά κατανοούν την αναγκαιότητα της προστασίας της πολιτισμικής κληρονομιάς και αναπτύσσουν την προσωπικότητά τους με βιωματικό τρόπο. Ακόμη, συνειδητοποιούν την εξάρτηση του ατόμου από το πολιτιστικό περιβάλλον και τέλος γνωρίζουν όλο και περισσότερους χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

Η ανάπτυξη νέων εκπαιδευτικών μεθόδων, όπως η βιωματική και ενεργητική μάθηση έχει βοηθήσει στη διάδοση της μουσειοπαιδαγωγικής. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το μουσείο να έρθει πιο κοντά στον χώρο της εκπαίδευσης. Το μουσείο μέσω των εκθεμάτων, αλλά και των υπηρεσιών που προσφέρει, όπως ερμηνευτικά συστήματα και το επιστημονικό του προσωπικό μπορεί να φέρει τον επισκέπτη πολύ κοντά στο αντικείμενο που μελετά, ενώ του επιτρέπει να αποκτήσει τη γνώση μέσω της βιωματικής μάθησης που ο μαθητής μαθαίνει με τη χρήση των εμπειριών και των βιωμάτων που έχει μέσα ή έξω από το μουσείο (Μπούνια & Νικονάνου,2008). Η Μπούνια (2015) αναφέρει ότι το μουσείο μπορεί να γίνει μέρος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με προγράμματα, τα οποία βασίζονται στις κοινωνικές και πολιτισμικές διαφορές που υπάρχουν. Επίσης, το μουσείο θα πρέπει να προνοεί και για τους μαθητές που έχουν κινητικά και άλλα προβλήματα. Κατά αυτόν τον τρόπο το μουσείο μπορεί να γίνει ένας ανοικτός χώρος μάθησης.

2.4 Εκπαιδευτικές Θεωρίες στο Μουσείο

Η πολιτική που ακολουθεί ένα μουσείο σε σχέση με το εκπαιδευτικό του έργο πρέπει να βασίζεται σε μια συγκεκριμένη αντίληψη ως προς το τι είναι μάθηση και πως μπορεί ο άνθρωπος να μάθει μέσα από το μουσείο και τα αντικείμενα που εκθέτει. Για παράδειγμα, θα πρέπει να διερωτηθεί η εκπαιδευτική κοινότητα ως προς το αν η μάθηση είναι προσθετική, που σημαίνει ότι η μαθησιακή διαδικασία χωρίζεται σε κομμάτια που διδάσκονται διαδοχικά ή θα πρέπει να είναι μια ενεργός διαδικασία που έχει ως στόχο τον μετασχηματισμό της υπάρχουσας γνώσης;

Βάση αυτών των δύο αντιλήψεων οργανώνονται και οι θεωρίες της μάθησης. Αυτό σημαίνει ότι από τη μια μεριά υπάρχει η αντίληψη ότι η μάθηση σχετίζεται με τη μετάδοση-αφομοίωση των πληροφοριών. Αυτή η προσέγγιση βλέπει τον μαθητή σαν ένα «άδειο δοχείο» που ο εκπαιδευτικός θα έρθει να το γεμίσει μεταδίδοντας τις πληροφορίες και τις γνώσεις του. Ουσιαστικά είναι μια προσέγγιση όπου ο εκπαιδευτικός βρίσκεται στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας. Η συγκεκριμένη προσέγγιση είναι αυτή που έχει κυριαρχήσει στην τυπική εκπαίδευση για πολλά χρόνια, ενώ υπάρχει και σήμερα (Μουσούρη, 2000). Από την άλλη μεριά, υπάρχει η αντίληψη ότι η μάθηση θα πρέπει να έχει εποικοδομητικό χαρακτήρα και άρα ο μαθητής που μαθαίνει θα είναι αυτός που δίνει το νόημα αλλά μπορεί και να χτίζει τις γνώσεις. Αυτό σημαίνει ότι ο μαθητής έχει περάσει το επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας. Στο σύγχρονο μαθησιακό περιβάλλον, οι περισσότερες θεωρίες μάθησης τονίζουν την ενεργή συμμετοχή του μαθητή. Συγχρόνως, οι σύγχρονες προσεγγίσεις της μάθησης αποδέχονται το γεγονός ότι η μάθηση είναι ο μετασχηματισμός των «νοητικών σχημάτων» που βασίζεται στην ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευόμενων (Black, 2012).

Οι θεωρίες της μάθησης είναι ιδιαίτερα σημαντικές γιατί καθορίζουν τον τρόπο που λαμβάνει χώρα η μαθησιακή διαδικασία. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της προσθετικής μάθησης, η μετάδοση της γνώσης θα οδηγήσει στον διαχωρισμό του περιεχομένου του μαθήματος σε διδακτικές ενότητες που μπορούν να αφομοιωθούν πολύ εύκολα. Στην περίπτωση της μάθησης που είναι ενεργός διαδικασία, η μαθησιακή διαδικασία θα βασιστεί σε διαφορετικά στυλ και τυπολογίες μάθησης. Για τον λόγο αυτό και ο Gardner αναφέρεται στις πολλαπλές ευφυΐες ως μια προσέγγιση για να γίνει κατανοητή η ενεργός διαδικασία της μάθησης στην πράξη (Hein, 1998). Η θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης του Gardner διακρίνει τα εξής είδη

νοημοσύνης: τη λογικο-μαθηματική, τη γλωσσική ή λεκτική, τη χωρο-αντίληπτική, τη σωματικο-κιναισθητική, τη μουσική, τη διαπροσωπική, την ενδο-προσωπική νοημοσύνη, τη νατουραλιστική και την υπαρξιακή. Στο παραδοσιακό σχολείο αναπτύσσονται μόνο οι δύο πρώτοι τύποι. Η εξάσκηση της πολλαπλής νοημοσύνης μπορεί να επιτελείται σε εκπαιδευτικούς χώρους, όπως είναι τα μουσεία, των οποίων τα εκπαιδευτικά προγράμματα σχεδιάζονται βάση των αναγκών, των ενδιαφερόντων και των ικανοτήτων των παιδιών (Ζαφειράκου,2002). Αν, λοιπόν, εξασφαλιστούν ευκαιρίες για κάθε είδος νοημοσύνης, τότε το μουσείο θα προσελκύσει καινούριους επισκέπτες και πρωτίστως θα καταφέρει να ικανοποιήσει τις διαφορετικές ανάγκες των διαφορετικών επισκεπτών του.

Με βάση τις παραπάνω δύο θεωρίες έχουν δημιουργηθεί ομάδες εκπαιδευτικών προσεγγίσεων – θεωριών. Όπως αναφέρει ο Hein (1998), υπάρχουν θεωρίες, όπου η κάθε μια περιγράφει μια διαφορετική θεωρητική προσέγγιση. Η πρώτη θεωρία είναι αυτή του διδακτισμού. Η Φιλίππουπολίτη (2015) αναφέρει ότι η συγκεκριμένη θεωρία μπορεί να βασίζεται σε μια ρεαλιστική προσέγγιση ως προς τη χρήση της γνώσης αλλά και την παθητική/σωρευτική διαδικασία της μάθησης. Είναι ένα παραδοσιακό μοντέλο μάθησης που ο εκπαιδευτής βρίσκεται στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας και το κοινό του θεωρείται ότι είναι αδιαφοροποίητο. Η συγκεκριμένη προσέγγιση συνδέεται με την τυπική εκπαίδευση και έχει ως κύριο εκφραστή τον Gagne. Σε αυτή την προσέγγιση ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει το περιεχόμενο του μαθήματος και τη διδακτική ύλη. Η παρουσίαση της ύλης γίνεται με μια λογική σειρά που σχετίζεται με την εσωτερική δομή που έχει προταθεί σε σχέση με την ύλη του μαθήματος. Η μαθησιακή διαδικασία ξεκινάει από τα πιο απλά και γενικά και συνεχίζει στις πιο περίπλοκες και ειδικές έννοιες. Κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε παραδείγματα, αλλά και στο να υπάρχουν συχνές επαναλήψεις των εννοιών. Σε σχέση με τη μάθηση στα μουσεία, στη συγκεκριμένη προσέγγιση υπάρχουν γραμμικές εκθέσεις, όπου οι πληροφορίες παρέχονται διαδοχικά και έχουν μια εσωτερική συνοχή σε σχέση με το θέμα του εκθέματος. Η παρουσίαση του θέματος ξεκινά από τα πιο απλά και εξελίσσεται στα πιο περίπλοκα στοιχεία, πάντα προσκολλημένα στην εσωτερική δομή του θέματος (Μουσούρη,2000).

Η δεύτερη προσέγγιση είναι του συμπεριφορισμού, που βασίζεται στη διδακτική θεωρία με τη διαφορά ότι δε θεωρεί δεδομένη την ύπαρξη της μιας αντικειμενικής

αλήθειας, ενώ η έμφαση δεν είναι στο αντικείμενο της μάθησης, αλλά στην αντίδραση που θα υπάρξει από τα ερεθίσματα που δίνονται κατά την διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας. Σε σχέση με τη μάθηση στα μουσεία, οι εκθέσεις είναι οργανωμένες γραμμικά, αλλά δίνεται έμφαση στα ερεθίσματα που υπάρχουν σε αυτή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η χρήση των νέων τεχνολογιών που κεντρίζουν το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων και τους δίνουν ερεθίσματα. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι τα μουσεία που βασίζονται στη συμπεριφοριστική προσέγγιση, αναγνωρίζουν το γεγονός ότι δεν παρουσιάζουν την αντικειμενική αλήθεια, έτσι ώστε να επιτρέψουν στους μαθητές να αναπτύξουν μια διαφορετική προσέγγιση, αλλά και να είναι δημιουργικοί (Μουσούρη,2000).

Η τρίτη προσέγγιση είναι η θεωρία της ανακάλυψης. Σε αντίθεση με τις προηγούμενες, δίνεται έμφαση στον μαθητευόμενο, ο οποίος βρίσκεται στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας. Σε αντίθεση με τα προηγούμενα υποδείγματα που ήταν δασκαλοκεντρικά, σε αυτή την προσέγγιση το κεντρικό πρόσωπο είναι ο εκπαιδευόμενος, οπότε και υπάρχει μια στροφή ως προς το επίκεντρο του ενδιαφέροντος από τη διδασκαλία στη μάθηση (Μουσούρη,2000). Αυτό βέβαια σημαίνει ότι η μαθησιακή διαδικασία γίνεται περίπλοκη και δίνει ερεθίσματα στους μαθητές μέσα από δράσεις ανακάλυψης (Νάκου, 2001). Οδηγούνται σε «προκαθορισμένες απαντήσεις για την πραγματικότητα και τον κόσμο (Νικονάνου,2015). Η όλη διαδικασία δεν περιορίζεται στην αναπαραγωγή του περιεχομένου του μαθήματος, αλλά επιτρέπει στον μαθητή να ανακαλύψει από μόνος του τη γνώση. Η Φιλιππουπολίτη (2015) αναφέρει πως είναι μια ενεργητική διαδικασία με μορφή πειράματος και μέσα από μια διαρκή δοκιμασία, μετασχηματίζει τη νέα πληροφορία πηγαίνοντας από το γενικό στο ειδικό. Το υποκείμενο «είναι ένας επιστήμονας αφού διατυπώνει και επιλύει το πρόβλημα, συντάσσει μερικές υποθέσεις για τη λύση του, ελέγχει τις υποθέσεις και συνάγει τα συμπεράσματά του». Έτσι αναδεικνύεται η μοναδικότητα του υποκειμένου κατά τη διαδικασία της μάθησης.

Αυτό σημαίνει ότι η μάθηση είναι ενεργός διαδικασία, ενώ ο μαθητής προσαρμόζεται συνεχώς στα νέα δεδομένα που προκύπτουν μέσα από τις ανακαλύψεις που κάνει (Hein, 1998). Σε ότι αφορά στα Μουσεία, ο Black (2012) αναφέρει ότι τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί δράσεις που ωθούν τους επισκέπτες – ιδίως τους μαθητές – να ανακαλύψουν τις πληροφορίες και τις γνώσεις που έχει το μουσείο. Επίσης, επιτρέπει στον επισκέπτη να ερμηνεύσει όπως αυτός θέλει τα εκθέματα, αλλά και τα

νοήματα που παρουσιάζει το μουσείο. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι με τη θεωρία της ανακάλυψης η μάθηση μέσα στον χώρο του μουσείου δεν περιορίζεται μόνο στους μαθητές, αλλά μπορεί να περάσει και στους ενήλικες. Για τον λόγο αυτό η θεωρία της ανακάλυψης θεωρείται ως μια προσέγγιση που αφορά ένα ευρύτερο φάσμα εκπαιδευομένων.

Η κονστρουκτιβιστική προσέγγιση είναι ιδεαλιστική, αφού το υποκείμενο κατασκευάζει τη νέα γνώση. Έτσι εστιάζεται στην ενεργή συμμετοχή του μαθητευόμενου, μέσα από την αλληλεπίδραση με το κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι σημαντικό ρόλο έχουν οι υφιστάμενες εμπειρίες και γνώσεις που έχει αποκομίσει ο μαθητευόμενος από προηγούμενα βιώματα. Σημαντικό στοιχείο είναι ότι ο εκπαιδευόμενος συλλέγει εμπειρίες και δημιουργεί νοήματα (Φιλίππουπολίτη,2015). Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να υπάρχουν διαφορετικές ερμηνείες σε σχέση με το αντικείμενο της μάθησης (Μουσούρη,2000). Ως προς τη μουσειακή εκπαίδευση, το μουσείο προσφέρει ερεθίσματα που ενεργοποιούν τον επισκέπτη. Συγχρόνως, οι δραστηριότητες που έχει ένα μουσείο επιτρέπουν στον εκπαιδευόμενο να χρησιμοποιήσει τις εμπειρίες του ώστε να διαμορφώσει τη γνώση. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το μουσείο δίνει ευκαιρίες στους επισκέπτες να διαλέξουν το πώς θα κινηθούν και ποιο θέμα θα επιλέξουν. Το μουσείο απλώς παρέχει τις πηγές και τις απαιτούμενες πληροφορίες ώστε στη συνέχεια ο εκπαιδευόμενος να κινηθεί αυτόνομα και να διαμορφώσει τη γνώση όπως αυτός πιστεύει ότι είναι καλύτερα (Black, 2012).

Ο μουσειοπαιδαγωγός ενθαρρύνει τους επισκέπτες να μάθουν μέσω της χρήσης και της μελέτης των αντικειμένων του μουσείου, αλλά και μέσω συζητήσεων που συνδέουν το θέμα της έκθεσης με τις προσωπικές εμπειρίες τους. Το μουσείο θεωρείται ως ένας εξαιρετικά πλούσιος χώρος για μάθηση, προσφέροντας πολλά κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια, τα οποία ενθαρρύνουν μια μεγάλη ποικιλία ερμηνειών που κατασκευάζουν οι επισκέπτες, πολλές από τις οποίες είναι συχνά απρόβλεπτες. Με τον τρόπο αυτό οι επισκέπτες κατασκευάζουν ενεργητικά τη γνώση στο μυαλό τους σε εκθέσεις που είναι προσιτές σωματικά, κοινωνικά και διανοητικά για τον κάθε επισκέπτη (Οικονόμου,2003). Ουσιαστικά το μουσείο δεν αρκείται στον ρόλο της συσσώρευσης, συντήρησης και επίδειξης του πλούτου του, αλλά επιθυμεί ο πλούτος αυτός να κατακτηθεί και από το κοινό του.

Σε οποιοδήποτε περιβάλλον παρέχεται η μάθηση και δομείται η γνώση τα αποτελέσματα αφορούν στην προσωπική ανάπτυξη και καλλιέργεια αλλά και στη δημιουργία καλύτερων πολιτών και πολιτισμένων κοινωνιών.

Τα «Γενικά Αποτελέσματα Μάθησης» (Generic Learning Outcomes, GLOs είναι ένα μεθοδολογικό πλαίσιο που αναπτύχθηκαν στη Μεγάλη Βρετανία στα μέσα της δεκαετίας του 2000. Ήταν το αποτέλεσμα των προσπαθειών του Συμβουλίου Μουσείων, Βιβλιοθηκών και Αρχείων της Μεγάλης Βρετανίας ώστε να υπάρξει ένα μοντέλο αξιολόγησης των διαδικασιών για την απόκτηση γνώσεων από τα μουσεία (Φιλίππουπολίτη,2015). Είναι ιδιαίτερα σημαντικά λόγω του ότι επιτρέπουν στη διοίκηση ενός μουσείου αλλά και στους εκπαιδευτικούς να αξιολογήσουν το εκπαιδευτικό έργο που έχει γίνει σε ένα μουσείο, χαρτογραφώντας τις μαθησιακές εμπειρίες των επισκεπτών και αποτελεί «δημοφιλές εργαλείο» για τα μουσεία (Dodd και Jones,2009).

Εικόνα 1: Τα «Γενικά Αποτελέσματα της μάθησης» (Generic Learning Outcomes, GLOs), (Dodd και Jones,2009).

Τα «Γενικά Αποτελέσματα της μάθησης για το άτομο» (Generic Learning Outcomes, GLOs) αφορούν:

- Στη γνώση και την κατανόηση: ο άνθρωπος αποκτά γνώση, καταλαβαίνει, εμβαθύνει κάνει συσχετισμούς και μαθαίνει πώς λειτουργούν τα μουσεία.
- Στην απόκτηση δεξιοτήτων: γνωρίζει τον τρόπο να κάνει κάτι, αναπτύσσει τις διανοητικές, σωματικές και επικοινωνιακές του δεξιότητες και μαθαίνει πώς να διαχειρίζεται τις πληροφορίες.

- Στη διαμόρφωση αξιών αντιλήψεων συναισθημάτων και συμπεριφορών: Αναγνωρίζει τα συναισθήματα, διαμορφώνει αντιλήψεις και αυτοαντίληψη. Ακόμη κατασταλάζει στη γνώμη του απέναντι στους άλλους και αποκτά θετική ή αρνητική στάση σχετικά με κάποια εμπειρία. Τέλος, αποκτά ενσυναίσθηση και αυξημένη ανεκτικότητα.
- Στη δημιουργικότητα, την έμπνευση και την ευχαρίστηση: Το παιδί διασκεδάζει, δημιουργεί, εξερευνεί, πειραματίζεται και κατασκευάζει. Αποκτά πρωτοτυπία σκέψης, δράσεων και έμπνευση.
- Στη δράση, τη συμπεριφορά και την πρόοδο: Μαθαίνει τον τρόπο με τον οποίο ο πολίτης θα πρέπει να διαχειρίζεται τη ζωή του καθώς και να συνεργάζεται με τους συμπολίτες του για την κοινωνική πρόοδο (Jensen, 2010; Dodd και Jones, 2009).

Τα «Κοινωνικά Αποτελέσματα της μάθησης» (General Social Outcomes, GSOs) είναι ένα πιο ευρύ αξιολογικό εργαλείο αφού διερευνά «τα αποτελέσματα εργασίας των ιδρυμάτων στην ευρύτερη κοινωνία και σε τοπικό επίπεδο (Hansen, 2014).

Εικόνα 2: Τα «Κοινωνικά Αποτελέσματα της μάθησης» (General Social Outcomes GSOs) (Dodd και Jones, 2009)

Τα μακροπρόθεσμα κοινωνικά οφέλη από πολίτες ολοκληρωμένους είναι αυτά που θα δώσουν δημοκρατικό και αντιρατσιστικό χαρακτήρα στις κοινωνίες. Οι κατηγορίες που αναπτύσσονται σε αυτό το μοντέλο είναι:

- Δυνατότερες και Ασφαλέστερες κοινότητες: παρατηρείται βελτίωση της κατανόησης του άλλου, ενδυνάμωση της πολιτιστικής ποικιλομορφίας και ταυτότητας, καταπολέμηση της ξενοφοβίας και πρόληψη της παραβατικότητας

(Μούλιου,2015). Έτσι, όταν οι κοινωνίες υποδέχονται αυτούς τους πολίτες είναι ασφαλέστερες και πιο συμπαγείς.

- Υγεία και ευδαιμονία: εδώ γίνεται λόγος για δεδομένα που έχουν σχέση με έναν υγιή τρόπο ζωής, για την πνευματική και φυσική κατάσταση των ατόμων.
- Ενδυνάμωση της Δημόσιας Ζωής: σε αυτή την κατηγορία παρατηρείται ανάπτυξη της κοινότητας, δημιουργία ασφαλών δημοσίων χώρων.

Πιο συγκεκριμένα, από τη στιγμή που το μουσείο άνοιξε τις πύλες του στο ευρύ κοινό, η φυσιογνωμία του άλλαξε, θέτοντας τα θεμέλια για τη δημιουργία μουσείων που θα ικανοποιούν τις ανάγκες του κοινωνικού συνόλου για γνώση και ψυχαγωγία με έντονο εκπαιδευτικό χαρακτήρα. Από τη στιγμή που άλλαξε ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τη μάθηση τα τελευταία χρόνια με την ανάπτυξη της μουσειοπαιδαγωγικής στα Μουσεία, άλλαξε ριζικά και ο ρόλος του μουσείου. Ενώ, λοιπόν, παλιότερα ως μάθηση εννοούσαμε τη διδασκαλία πληροφοριών και δεδομένων, πλέον η έννοια σχετίζεται με μία συνεχή διαδικασία που ικανοποιεί τον μαθητευόμενο και διαρκεί εφ' όρου ζωής. Η διαδικασία της μάθησης μπορεί να περιλαμβάνει βελτίωση των δεξιοτήτων, γνώση, κατανόηση, αξίες, συναισθήματα, συμπεριφορές και ικανότητα εμβάθυνσης. Η συνειδητοποίηση αυτή μας οδήγησε να αναγνωρίσουμε ότι τα μουσεία, τα αρχεία και οι βιβλιοθήκες μπορούν να συμβάλουν στη διά βίου μάθηση (Dodd και Jones, 2009).

Η μουσειακή εκπαίδευση πραγματεύεται τη συστηματική παιδευτική δράση του σύγχρονου μουσείου και στοχεύει στην άμεση συνεργασία μεταξύ μουσείου και σχολείου, επιχειρώντας να συμπληρώσει την αυστηρά δομημένη και προγραμματισμένη γνώση που προσφέρει το εκπαιδευτικό σύστημα. Μέσα από τα μουσειακά εκπαιδευτικά προγράμματα η γνώση πλέον προσεγγίζεται διαθεματικά, βασιζόμενη στη σχολική ύλη των νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών (Τζιαφέρη,2005). Σύμφωνα με την Hooper – Greenhill, τα μουσεία διαδραματίζουν έναν ισχυρό ρόλο στην προσπάθεια επίτευξης μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς. Παιδιά διάφορων εθνικοτήτων, με σωματικές και μαθησιακές δυσκολίες, όλων των ηλικιών και των δύο φύλων, απ' όλο το κοινωνικό φάσμα, βρίσκουν τα μουσεία ευχάριστα, συναρπαστικά και ενδιαφέροντα μέρη όπου μπορούν να διαμορφώσουν τις έννοιες μέσω πλούσιων εμπειριών (Hooper – Greenhill, 2007). Όπως η ίδια τονίζει, οι συνειδητές διαδικασίες της προφορικής εμπειρίας, η οποία περιλαμβάνει ομιλία, ανάγνωση, ακρόαση, δεν είναι αρκετές για να δημιουργήσουν αληθινή

μάθηση. Το συναίσθημα, το οποίο είναι σε μεγάλο βαθμό ασυνείδητο, πρέπει επίσης να συμμετέχει και ο τρόπος για να γίνει αυτό είναι μέσω της δράσης του σώματος. Ευρήματα ερευνών έχουν δείξει πως στα εργαστήρια του μουσείου, οι μαθητές βρήκαν τρόπους για να μάθουν ό,τι δεν ήταν πάντα εύκολο γι' αυτούς στο σχολείο. Αυτό ήταν ιδιαίτερα αισθητό με εκείνους που βρίσκουν τη μάθηση στην τάξη δύσκολη. Οι εκπαιδευτικοί συνεχώς περιέγραφαν πώς τα μουσεία, σε αντίθεση με την τάξη, επέτρεπαν σε όλους τους μαθητές τους να «λάμπουν». Ντροπαλά παιδιά που στερούνται την εμπιστοσύνη έγιναν πιο ανοικτά και γεμάτα αυτοπεποίθηση (Hooper-Greenhill, 2007). Επιπλέον, ο κάθε άνθρωπος είναι πιο «επιδέξιος» ή ίσως πιο «ικανός» σε διαφορετικούς τομείς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟ

3.1 Το μουσείο – σχολείο

Τις τελευταίες δεκαετίες τα μουσεία επενδύουν στην ανάπτυξη στενών σχέσεων με τα σχολεία, φαινόμενο που παρατηρείται τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Ελλάδα. Μουσεία και σχολεία συνεργάζονται έχοντας διαφορετικούς στόχους και μορφές συνεργασίας (Νικονάνου,2015). Σκοπός του σχολείου είναι το σύστημα αξιολόγησης μαθητών και εκπαιδευτικών (σχολικό πρόγραμμα, βαθμολογία, αναλυτικό πρόγραμμα). Από την άλλη το μουσείο προσφέρει αισθητική καλλιέργεια, ψυχαγωγία, γνώσεις και αυτή η προσφορά δεν αξιολογείται και δε βαθμολογείται από το μουσείο (Κακούρου-Χρόνη,2006). Τα μουσεία παρουσιάζουν το πλεονέκτημα ότι δε δεσμεύονται από το αυστηρό πλαίσιο ενός εκπαιδευτικού συστήματος. Αντίθετα το σχολείο προσφέρει συστηματική εκπαιδευτική διαδικασία, πάντα με βάση τα αναλυτικά προγράμματα και βασίζεται στον έλεγχο της επιτυχίας (Νικονάνου, 2015:89). Οι Rietschel,(2004) και Otto,(2007), αναφέρουν πως το σχολείο προσφέρει υποχρεωτική και συστηματική εκπαιδευτική διαδικασία, ενώ το μουσείο δεν επιδιώκει να μεταφέρει συνολικά περιεχόμενα μάθησης. Τις τελευταίες δεκαετίες πολλές έρευνες γύρω από τη μάθηση κάνουν διάκριση μεταξύ τυπικής, άτυπης ή μη τυπικής μάθησης. Άτυπη είναι η μάθηση, που αποκτάται σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου και δεν είναι οργανωμένη και συστηματική. Η τυπική μάθηση ενυπάρχει σε οργανωμένα περιβάλλοντα πέρα του σχολικού, που προσφέρουν οργανωμένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες (Eshach,2006). Η διαδικασία της μάθησης κατά τον Black (2009) είναι προσωπική υπόθεση, εξελίσσεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής και δε συνδέεται μόνο με την τυπική εκπαίδευση, ενώ σημαντικό ρόλο παίζει η ενεργός συμμετοχή και η αλληλεπίδραση του μαθητή με το περιβάλλον (Hein,2005). Οι μελετητές στρέφουν το ενδιαφέρον τους στα μουσεία, που αποτελούν χώρους μη τυπικής εκπαίδευσης, τα οποία προσφέρουν μαθησιακές εμπειρίες στους επισκέπτες. Για την επίτευξη της επικοινωνίας μεταξύ μουσείου-σχολείου και για μια εποικοδομητική μεταξύ τους συνεργασία, κεντρικός αναδεικνύεται ο ρόλος του εκπαιδευτικού που οργανώνει σχολικές επισκέψεις στο μουσείο. Για την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών τα μουσεία θα έπρεπε να παρέχουν επιμορφωτικά προγράμματα, ώστε οι εκπαιδευτικοί να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες αξιοποίησης των μουσείων

και να οργανώνουν τις δικές τους επισκέψεις (Vogt, 2008). Μια άλλη παράμετρος που καθορίζει τις σχέσεις μουσείου-σχολείου αφορά στον διαφορετικό χαρακτήρα μάθησης. Στα μουσεία η μάθηση συντελείται μέσα από τα αντικείμενα, ενώ στα σχολεία μέσα από τα βιβλία, γεγονός που ανέδειξε τη συμπληρωματικότητα των δύο ιδρυμάτων (Νικονάνου,2015). Το μουσείο μέσα από εκπαιδευτικές δραστηριότητες επιτρέπει στους μαθητές να γίνουν δημιουργικοί, να αναπτύξουν την αντιληπτική τους ικανότητα και τη δημιουργική τους έκφραση, μέσα από τα αντικείμενα που εκθέτει, τα οποία μπορούν να αντικαταστήσουν την πληροφορία με την εμπειρία. Με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές μπορούν να ανακαλύψουν από μόνοι τους τις γνώσεις αλλά και να ψυχαγωγηθούν συγχρόνως (Νικονάνου,2012).

Τα μουσεία κοινοποιούν τις παροχές τους στις σχολικές μονάδες και οι εκπαιδευτικοί εάν επιθυμούν, δηλώνουν τη συμμετοχή τους στο μουσείο. Επίσης το μουσείο που οργανώνει ένα πρόγραμμα διασφαλίζει τις προϋποθέσεις (εμπυχωτές, εκπαιδευτικό υλικό, υλικά κατασκευών, δραματοποίησης, κ.λ.π), για την ομαλή διεξαγωγή των προγραμμάτων. Οι εκπαιδευτικοί αναλαμβάνουν την οργάνωση της μετακίνησης των μαθητών στο μουσείο και διατηρούν τον ρόλο του συνοδού, χωρίς να υπάρχει η απαίτηση να συμμετέχουν ενεργά στη διεξαγωγή τους (Νικονάνου,2015).

3.2 Ο εκπαιδευτικός στο σύγχρονο περιβάλλον του μουσείου

Σημαντικός παράγοντας για την επίτευξη συνεργασίας μουσείου-σχολείου, με σκοπό να αναδειχθεί η πολιτισμική κληρονομιά και να καλλιεργηθεί η μουσειακή αγωγή, είναι ο εκπαιδευτικός, ως αποδέκτης των επικοινωνιακών και εκπαιδευτικών δράσεων των μουσείων. Για να γίνει αυτό προϋποθέτει η εκπαίδευση να ξεκινά από την παιδική ηλικία και να βασίζεται όχι σε μια απλή ενημέρωση αλλά να επηρεάζει το υποκείμενο σε αλλαγή στάση ζωής, συμπεριφορών, δεξιοτήτων και δράσεων (Βέμη, 2003). Το σχολείο αποτελεί βασικό παράγοντα για την εγκαθίδρυση της σχέσης των παιδιών με το μουσείο (Κουβέλη, 2000). Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε για τη σχέση μαθητών-μουσείου και παρά το γεγονός ότι δε συμμετείχαν εκπαιδευτικοί, διαπιστώθηκε η σημασία του ρόλου του σχολείου. Σε δείγμα μαθητών Β/θμιας εκπαίδευσης στην Αμερική που επισκέφτηκαν μουσεία στο Memphis, αναφέρεται η θετική συνεισφορά των μουσείων στην απόκτηση δεξιοτήτων από τη μεριά των μαθητών. Μάλιστα, αναφέρεται ότι οι μαθητές αποκτούν ιδιαίτερες γνώσεις σε ζητήματα που σχετίζονται με τον αναστοχασμό και

την κριτική ανάλυση, όπως και τη χρήση των νέων τεχνολογιών (Hornby and Bobick 2016). Η συνεργασία μουσείου-σχολείου είναι δύσκολη αναφέρει ο Busse, 2007:26) καθώς δεν μπορεί να ανταποκρίνονται όλα τα μουσειακά περιεχόμενα με τα αναλυτικά προγράμματα, ούτε ό,τι διδάσκεται στο σχολείο να το επεξεργαζόμαστε και στο μουσείο. Θα πρέπει οι μουσειοπαιδαγωγοί να γνωρίζουν τα αναλυτικά προγράμματα και οι εκπαιδευτικοί τα χαρακτηριστικά της μουσειακής μάθησης ώστε να τα αξιοποιούν ποικιλοτρόπως. Στόχος είναι να δημιουργηθούν προϋποθέσεις για επικοινωνιακές εφαρμογές μέσα από τη συνεργασία. Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει: α) να διασφαλιστούν μορφές συνεργασίας και διάυλοι επικοινωνίας ανάμεσα στα δύο ιδρύματα και β) να επιμορφωθούν οι εκπαιδευτικοί με στόχο να γνωρίσουν τα μουσεία και τις ιδιαιτερότητες της μουσειακής μάθησης και να εξοικειωθούν με την εκπαιδευτική αξιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού, διοργανώνοντας σχολικές επισκέψεις σε μουσεία (Seifert, 2012). Στη Γερμανία αναφέρει η (Φουρλίγκα κ.ά. 2002) αρκετά αστικά κέντρα υποστηρίζουν εκπαιδευτικά, διάφορα είδη μουσείων που λειτουργούν ως μουσειοπαιδαγωγικά κέντρα, τα οποία προωθούν μέσα από εξειδικευμένες υπηρεσίες τη σχέση μουσείου-σχολείου. Η Νικονάνου, (2015) αναφέρει ένα παράδειγμα για το Museumsdienst στην Κολωνία που έχει υπό την αιγίδα του το παράρτημα Museumsschule/Μουσείο-Σχολείο. Εκεί απασχολούνται αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι σε συνεργασία με τους μουσειοπαιδαγωγούς εκπονούν προγράμματα για σχολικές ομάδες και αναπτύσσεται η μεταξύ τους συνεργασία. Υπάρχουν όμως κι άλλες μορφές επικοινωνίας και συνεργασίας ανάμεσα στο μουσείο και το σχολείο και έχουν κοινό στόχο, την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών έτσι ώστε να αναλάβουν και να διεξάγουν εκπαιδευτικές δραστηριότητες στο μουσείο στο σχολείο ή και στα δύο. Για να υποστηρίξουν αυτού του είδους τη συνεργασία παράγουν εκπαιδευτικά εργαλεία, όπως είναι οι μουσειοσκευές και τα εκπαιδευτικά πακέτα (Νικονάνου, 2015). Έτσι οι εκπαιδευτικοί όπως αναφέρει η Νικονάνου, (2015) γίνονται «ενορχηστρωτές» και διεξάγουν με δική τους πρωτοβουλία ένα εκπαιδευτικό σενάριο αξιοποιώντας το υλικό που τους προσφέρει το μουσείο. Επίσης, ο εκπαιδευτικός από τις διαφορετικές διδακτικές προτάσεις που προτείνονται μπορεί να σχεδιάσει εκπαιδευτικά σενάρια που να ανταποκρίνονται στα χαρακτηριστικά της σχολικής του τάξης. Οι σχέσεις που δημιουργούνται όταν ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί το εκπαιδευτικό υλικό είναι εξίσου περιορισμένες με αυτές των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Ακόμη, και στην περίπτωση που δανείζεται μουσειοσκευή ή εκπαιδευτικό πακέτο δεν αναπτύσσεται

απαραίτητα μια στενή σχέση με το μουσείο. Η ενδυνάμωση αυτή των εκπαιδευτικών για τη δημιουργία εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων έχουν ως στόχο όχι μόνο την ελάφρυνση του προσωπικού των μουσείων αλλά και τη δημιουργία δυνατοτήτων για μια εντατική και μόνιμη συνεργασία.

Ακόμη μέσα από την κατάρτιση των εκπαιδευτικών μπορεί να οικοδομηθεί μια ουσιαστική σχέση συνεργασίας μεταξύ μουσείου-σχολείου και όχι συμπωματικής συνάντησης, στην οποία οι εκπαιδευτικοί σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς μπορούν να αναλάβουν ενεργητικό ρόλο στον σχεδιασμό και την υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τις σχολικές τους ομάδες. Έτσι, η ενασχόληση με θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς γενικότερα μπορεί να αποτελέσει μέρος της σχολικής καθημερινότητας όχι ως ένα ακόμη μάθημα στο αναλυτικό πρόγραμμα, αλλά ως συστατικό στοιχείο περισσότερων μαθημάτων (Νικονάνου,2002), κάτι που συστηματικά φαίνεται ότι επιδιώκεται στα νέα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών διαφόρων γνωστικών αντικειμένων. Τέλος, πολλά μουσεία και σχετικοί φορείς, έχοντας αντιληφθεί τη σημασία του ρόλου των εκπαιδευτικών στην πραγμάτωση του εκπαιδευτικού ρόλου των μουσείων σε ό,τι αφορά τις σχολικές ομάδες οργανώνουν ποικίλες δράσεις με αποδέκτες την κοινότητα των εκπαιδευτικών.

3.3 Μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι

Το μουσείο είναι ένας χώρος γεμάτος ερεθίσματα για τους μαθητές και προσφέρεται για τη χρήση σύγχρονων παιδαγωγικών μεθόδων που βασίζονται στην εμπειρία και τα προσωπικά βιώματα των μαθητών. Κατά την πραγματοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων χρησιμοποιούνται μέθοδοι με σκοπό να επιτευχθεί τόσο η διανοητική και συναισθηματική πρόσβαση των συμμετεχόντων όσο και η παραγωγή νοημάτων και συσχετισμών με τη δική τους ζωή (Νικονάνου,2015). Οι μέθοδοι που εφαρμόζονται σε μουσειοπαιδαγωγικές δραστηριότητες εστιάζουν στη μάθηση, την ψυχαγωγία, την εμπειρία, τη συμμετοχή την προσωπική έκφραση, τη δημιουργία και συνδέονται με τις σύγχρονες διδακτικές μεθόδους όπως ο δομισμός και λιγότερο με τις παραδοσιακές προσεγγίσεις όπως ο διδακτισμός.

Οι μέθοδοι που αξιοποιούνται στη μουσειοπαιδαγωγική πράξη και στις δραστηριότητες που εφαρμόζει είναι οι:

3.3.1 Η μέθοδος της Αφήγησης

Η μέθοδος της αφήγησης στον χώρο του μουσείου λαμβάνει διάφορες μορφές και εφαρμόζεται σε διαφορετικές δραστηριότητες. Χαρακτηριστικό της μεθόδου είναι η παθητική στάση. Δεν υπάρχει αλληλεπίδραση των επισκεπτών, ούτε και προβλέπεται, και ο επισκέπτης δεν μπορεί να παρέμβει στο σενάριο. Η μέθοδος της αφήγησης απευθύνεται σε διαφορετικές ομάδες στόχου και εφαρμόζεται σε εκθεσιακούς χώρους, χώρους εκπαιδευτικών προγραμμάτων, εξωτερικούς χώρους. Η ξενάγηση, η Διήγηση ιστοριών, η Διήγηση ιστοριών ως «γεγονός», η Διήγηση ιστοριών σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα εφαρμόζουν τη μέθοδο της αφήγησης (Νικονάνου,2015).

3.3.2 Μαιευτική μέθοδος

Οι (Μπούνια, Νικονάνου,2008) αναφέρουν ότι η μαιευτική μέθοδος ή κατευθυνόμενη συζήτηση, είναι η πιο χαρακτηριστική μουσειοπαιδαγωγική μέθοδος αφού συνδέεται από την ίδια τη φύση των μουσειακών αντικειμένων και τις δυνατότητες προσέγγισής τους (Νικονάνου,2015). Η μαιευτική μέθοδος εφαρμόζεται στις «εκπαιδευτικές ξεναγήσεις και στις «συζητήσεις» είτε ως αυτόνομες δραστηριότητες είτε ως τμήμα ενός εκπαιδευτικού προγράμματος. Χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτής της μεθόδου είναι η «η εισαγωγή στοιχείων διαλόγου» στην παραδοσιακή ξενάγηση/αφήγηση και έχει στόχο να αναδείξει την επικοινωνιακή διάσταση των εκθεμάτων και την ενεργητική προσέγγισή τους από τους επισκέπτες (Thinesse-Demel 1994, Ulbrisht 1994). Η μέθοδος αυτή παρέχει δυνατότητες αλληλεπίδρασης μεταξύ εμπυχωτή και επισκεπτών αλλά και επισκεπτών μεταξύ τους. Έτσι αξιοποιούνται τα αντικείμενα με στόχο τη διανοητική και συναισθηματική πρόσβαση των συμμετεχόντων, την παραγωγή νοημάτων και συσχετισμών με τη δική τους ζωή (Νικονάνου,2015). Επίσης οι εμπυχωτές θέτουν ερωτήματα με τα αντικείμενα, δεν αναμένουν απαντήσεις αλλά προκαλούν διάδραση με αυτά και δημιουργούν ένα πλαίσιο συζήτησης μεταξύ των εμπλεκομένων (Νικονάνου,2015).

3.3.3 Ανακαλυπτική μέθοδος

Η ανακαλυπτική μέθοδος έχει στόχο την προσέγγιση των μουσειακών εκθεμάτων και τη γνωριμία με το εκθεσιακό περιβάλλον μέσα από παιχνίδια εξερεύνησης του μουσειακού χώρου. Η μάθηση μέσω αυτής της μεθόδου προϋποθέτει μια ενεργητική μαθησιακή διαδικασία όπου οι επισκέπτες έρχονται σε επαφή με τα ερεθίσματα του χώρου, πειραματίζονται, εξερευνούν, αποκτούν εμπειρίες. Όπως υποστηρίζει ο

(Hein, 1998) παρέχονται «ανοιχτές διαδικασίες και οι επισκέπτες ανακαλύπτουν κάτι» (Νικονάνου, 2015). Οι επισκέπτες ατομικά ή ομαδικά περιηγούνται μέσα στο μουσείο, έρχονται σε επαφή με τα αντικείμενα και τα προσεγγίζουν μέσα από δραστηριότητες εξερεύνησης (Νικονάνου, 2015). Απευθύνονται σε οργανωμένες ομάδες συνήθως σχολικές αλλά και σε δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου για μεμονωμένους επισκέπτες. Ο χαρακτήρας τους διαφοροποιείται ανάλογα με την ομάδα στόχου. Εάν πρόκειται για παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας, ο εντοπισμός των εκθεμάτων πραγματοποιείται με τη χρήση φωτογραφιών και η επεξεργασία του βασίζεται σε υλικές-αισθητικές δραστηριότητες. Αντίθετα σε άλλες ηλικιακές ομάδες οι ερωτήσεις απαιτούν την παρατήρηση, την περιγραφή εξωτερικών στοιχείων των εκθεμάτων, την έκφραση προσωπικών συναισθημάτων χωρίς να αποκλείονται και προτάσεις προσωπικής δημιουργικής έκφρασης (Νικονάνου, 2015).

3.3.4 Βιωματικές-δημιουργικές μέθοδοι

Βασικό εργαλείο της μουσειοπαιδαγωγικής πράξης είναι οι βιωματικές-δημιουργικές μέθοδοι που βασίζονται σε δύο παραμέτρους: α) στην εμπειρία και β) στην δημιουργική έκφραση/αυτοπραγμάτωση. Ο μαθητής αποκτά εμπειρίες σ' ένα περιβάλλον μη τυπικής εκπαίδευσης όπως είναι το μουσείο μέσα από την ψυχαγωγία (Baumler, 2003, Commandur & Deunert, 2004). Η δημιουργική έκφραση αποτελεί βασικό στόχο αυτών των μεθόδων αφού μέσα από ατομικές και συλλογικές δημιουργικές εκφράσεις ενισχύεται η ενεργή συμμετοχή του κοινού που είναι ο σκοπός του συμμετοχικού μουσείου (Simon, 2010 Gesser et al 2012). Έτσι εντάσσονται οι τέχνες μέσα από τέτοιου είδους δραστηριότητες αφού συνδέουν τη μουσειοπαιδαγωγική με την αισθητική αγωγή, τη θεατροπαιδαγωγική και τη μουσικοπαιδαγωγική προσεγγίζοντας τη μουσειακή πραγματικότητα (Νικονάνου, 2015). Ο J. Dewey εκφραστής της προοδευτικής εκπαίδευσης κάνει λόγο για «μάθηση μέσα από την πράξη» (learning by doing), αναγνωρίζοντας τις δυνατότητες βιωματικής μάθησης που προσφέρουν τα μουσεία μέσω των αντικειμένων με συμμετοχή των αισθήσεων και συνδυασμό σκέψης συναισθημάτων και πράξης (Dewey, 1971, Corbishley & Stone 1994 στο: Νικονάνου 2015). Η πρακτική ενασχόληση συνδυαζόμενη με τις διανοητικές διεργασίες οδηγούν τον επισκέπτη σε έναν ανοιχτό διάλογο με το μουσείο με αποτέλεσμα τη μάθηση. Στο σκεπτικό αυτό χρησιμοποιούνται διάφορες μέθοδοι που ενισχύουν και προωθούν τη βιωματική μάθηση. Αυτές είναι: **Υλικές-αισθητικές δραστηριότητες**: οι τέχνες

(ζωγραφική, αγγειοπλαστική, γλυπτική, χαρακτική, μουσική, ομαδικές εργασίες και έργα) χρησιμοποιούνται για να δώσουν τη δυνατότητα προσωπικής έκφρασης και στην κατανόηση διαφορετικών πραγματικοτήτων. Μέσα από τέτοιου είδους δραστηριότητες τα μουσειακά αντικείμενα ενεργοποιούν τη δημιουργική φαντασία των επισκεπτών (Weschenfelder & Zacharias 1992:39-40) προσφέροντας έμπνευση για να ζωγραφίσουν, να σχεδιάσουν, να κάνουν χειροτεχνίες. Οι υλικές-αισθητικές δραστηριότητες κατά τον (Rottmann,1998) έχουν διπλή διάσταση: από τη μια προσφέρουν ερεθίσματα και αφορμές για προσωπική και δημιουργική έκφραση και από την άλλη συμβάλλουν στην κατανόηση των εκθεμάτων διαφορετικών πραγματικοτήτων (Νικονάνου,2015).

3.3.5 Μέθοδος project

Βασικό χαρακτηριστικό της μεθόδου αυτής είναι η ισότιμη συμμετοχή και η ελευθερία των συμμετεχόντων. Δίνεται έμφαση στα ενδιαφέροντα των μελών. Η μέθοδος project σε μουσεία απευθύνεται συνήθως σε σχολικές ομάδες αφού αποτελούν μια οργανωμένη ομάδα κοινού που επεξεργάζεται μια θεματική. Η εφαρμογή της συμβάλει στην ενδυνάμωση της σχέσης μουσείου-σχολείου αφού προσεγγίζει βιωματικά τη μουσειακή πραγματικότητα. Οι συμμετέχοντες δρουν ενεργητικά στην εκπαιδευτική διαδικασία, που είναι χαρακτηριστικό της μεθόδου project. Οι βασικοί εκφραστές της μεθόδου J. Dewey και W.H. Kilpatrick, υποστηρίζουν ότι η συνεργασία μουσείου-σχολείου για τέτοιου είδους δράσεις ανταποκρίνονται στη φιλοσοφία της μεθόδου project που στοχεύει στο άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία και στον εμπλουτισμό του σχολικού μαθήματος.

Τα «project» αναπτύσσονται σε τρεις φάσεις (Frey 1986: 17-36, Χρυσafiδης 1994, 92-97):

- α. φάση προβληματισμού, γνωριμίας με εξωσχολικούς φορείς (π.χ μουσεία), ενημέρωσης για την επιλογή του θέματος και οργάνωσης του σχεδίου
- β. υλοποίηση ερευνητικών δραστηριοτήτων των ομάδων, αυτοαξιολόγηση και αναπροσαρμογές αρχικού υλικού
- γ. οργάνωση αποτελεσμάτων έρευνας και μορφών κοινοποίησής τους στο κοινό.

Χαρακτηριστικό της γνώρισμα είναι η ομαδική εργασία με κοινό στόχο, η ανάπτυξη της συνεργατικότητας και της αλληλεγγύης όπου οι μαθητευόμενοι ισότιμα συμμετέχουν για τον σχεδιασμό και τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων.

3.3.6 Μουσειακές λειτουργίες ως εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Οι λειτουργίες της συλλογής, της τεκμηρίωσης, της έρευνας, της προστασίας και της διατήρησης, της οργάνωσης και της παρουσίασης του μουσειακού υλικού δεν είναι συνήθως γνωστές στο κοινό. Το κοινό προσεγγίζοντας βιωματικά τις εργασίες αυτές γίνεται συμμετοχό στον μουσειακό κόσμο και στο μουσειοποιημένο περιβάλλον γενικότερα. (Νικονάνου,2015). Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Εθνικού Μουσείου της Βαρσοβίας. Η επιμέλεια της έκθεσης με θέμα «Anything Goes», που παρουσιάστηκε από 28 Φεβρουαρίου – 8 Μαΐου 2016, έγινε από 69 παιδιά ηλικίας 6-14 ετών σε διάστημα έξι μηνών. Με ελευθερία, που ενισχύθηκε από το προσωπικό του μουσείου, επέλεξαν από τις αποθήκες του μουσείου τα εκθέματα που θα παρουσίαζαν. Το δελτίο τύπου του μουσείου αναφέρει: *«πως τα παιδιά επιθυμούν η επίσκεψη στο μουσείο να είναι μια περιπέτεια, με διαδραστικότητα και όχι με διηγήσεις.»* Ακόμη τονίζεται η πρόκληση του πάθους των επισκεπτών και η εμπλοκή του μυαλού, των αισθήσεων και της ευχαρίστησης (<http://www.mnw.art.pl/en/temporary-exhibitions/the-anything-goes-museum-exhibitioncurated-by-children,18.html>). Τέλος η μουσειοπαιδαγωγική πράξη αναδεικνύεται μέσα από ποικίλες μεθόδους και δραστηριότητες που εφαρμόζονται προσεγγίζοντας τα μουσειακά εκθέματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

4.1 Εκπαιδευτικό Υλικό Μουσείων

Στη μουσειακή εκπαίδευση υπάρχει ένα πλήθος από εργαλεία και προσεγγίσεις που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές για να πραγματοποιήσουν μια μουσειακή επίσκεψη. Τα εκπαιδευτικά εργαλεία μπορεί να χωριστούν σε τρεις κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει έντυπο υλικό που χρησιμοποιείται εντός του μουσείου, όπως φύλλα δραστηριοτήτων που συνήθως αξιοποιούν τα μουσειακά αντικείμενα. Η δεύτερη κατηγορία αφορά στις μουσειοσυσκευές που χρησιμοποιούνται εκτός του μουσείου και στην τρίτη κατηγορία ανήκουν οι εκπαιδευτικοί φάκελοι και το αναμνηστικό υλικό που χρησιμοποιούνται εκτός ή και εντός του μουσείου (Νικονάνου, 2015).

Η μουσειοπαιδαγωγική εκπαίδευση καλείται μέσα από κατάλληλα διαμορφωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα να οδηγήσει τα παιδιά ώστε να οικοδομήσουν νέους τρόπους προσέγγισης και ερμηνείας των μουσειακών εκθεμάτων, ώστε μέσα από την αποκάλυψη του παρελθόντος να διαμορφώσουν την πολιτιστική τους συνείδηση (Νάκου, 2002). Για να μπορέσει να λάβει χώρα η μουσειοπαιδαγωγική ως διαδικασία θα πρέπει να υπάρχει ιδιαίτερη μέριμνα για το εκπαιδευτικό υλικό που θα διατεθεί, τόσο στον εκπαιδευτικό, όσο και στους μαθητές.

Τα μουσεία λόγω του κοινωνικού και εκπαιδευτικού τους ρόλου παράγουν ή δανείζουν εκπαιδευτικό υλικό που απευθύνεται στους μαθητές ή στους εκπαιδευτικούς και αποτελεί μια μορφή επικοινωνίας. Το υλικό αυτό είναι το κύριο συστατικό για τη δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων που πραγματοποιούν τα μουσεία (φύλλα δραστηριοτήτων) είτε υλικό για να προετοιμάσουν και να ενισχύσουν τους εκπαιδευτικούς (μουσειοσυσκευές, εκπαιδευτικά πακέτα) ώστε τα σχολεία να υλοποιήσουν εκπαιδευτικά προγράμματα. Στόχος του εκπαιδευτικού υλικού είναι να προετοιμάσει και να διευκολύνει τον εκπαιδευτικό να ανταποκριθεί στις διδακτικές ανάγκες και στους σύγχρονους τρόπους διδασκαλίας, αλλά αυτό δεν ισχύει στις περιπτώσεις των φύλλων δραστηριοτήτων που εντάσσονται στα προγράμματα του μουσείου. Φορείς δημόσιοι, όπως το Υπουργείο Παιδείας ή ιδιωτικοί όπως, τα μουσεία, περιβαλλοντικοί σύλλογοι, εκδοτικοί οίκοι κ.λπ

διαθέτουν εκπαιδευτικό υλικό (εκπαιδευτικά λογισμικά, εκπαιδευτικά πακέτα) που μπορεί να έχει ο εκπαιδευτικός στη διάθεσή του (Βέμη, 2005).

Στην Ελλάδα σημαντική ήταν η συνεισφορά του προγράμματος «ΜΕΛΙΝΑ» για την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για εκπαιδευτικούς με στόχο να αναλάβουν τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων προετοιμασίας, μουσειακής επίσκεψης και επεξεργασίας στη σχολική τάξη. Στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού, που υλοποιήθηκε από το 1995-2001, δημιουργήθηκε εκπαιδευτικό υλικό για μουσεία και χώρους πολιτισμικής αναφοράς. Συγκεκριμένα: Παράχθηκε υλικό για 58 μουσεία και χώρους πολιτισμικής αναφοράς με θέματα λαϊκού πολιτισμού για την Α' και Β' τάξη Δημοτικού. Επίσης 48 με θέματα από τις προϊστορικές και κλασικές αρχαιότητες για την Γ' και Δ' Δημοτικού και 20 με θέματα από τις βυζαντινές αρχαιότητες και τα νεότερα μνημεία για την Ε' και ΣΤ' τάξη. Το εκπαιδευτικό υλικό ήταν σε έντυπη μορφή και περιλάμβανε δύο βιβλία, ένα για τον εκπαιδευτικό και ένα για τον μαθητή. Η εμπειρία από τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού που δημιουργήθηκε, αν και περιορισμένη όσον αφορά στο χρονικό διάστημα υλοποίησής της, ευαισθητοποίησε τους εκπαιδευτικούς και υπεύθυνους φορέων πολιτισμού για τις δυνατότητες εκπαιδευτικής αξιοποίησης μουσείων και χώρων πολιτισμικής αναφοράς (Νικονάνου,2015).

4.2 Εκπαιδευτικά προγράμματα Μουσείων

Με τον όρο εκπαιδευτικά προγράμματα εννοούμε «οργανωμένες εκπαιδευτικές διαδικασίες» που στοχεύουν σε συγκεκριμένες ομάδες κοινού, συνήθως σχολικές, κατά τη διάρκεια των οποίων πραγματοποιείται επεξεργασία επιλεγμένων μουσειακών αντικειμένων με συγκεκριμένες μεθόδους, μορφές εργασίας και επικοινωνίας» (Νικονάνου,2015β). Τα μουσεία υλοποιούν εκπαιδευτικά προγράμματα για τις μόνιμες εκθέσεις και σπανιότερα για τις περιοδικές. Υλοποιούν προγράμματα για όλες τις σχολικές τάξεις, με σκοπό να αναπτύξουν στενή σχέση με τις σχολικές ομάδες (Νικονάνου,2015). Βασική αρχή για τον σχεδιασμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι η «επιλογή» και η «αφαίρεση». Στόχος δεν είναι οι μαθητές να προσεγγίσουν το σύνολο των μουσειακών αντικειμένων, αλλά να προσεγγίσουν παραδειγματικά επιλεγμένα εκθέματα, τα οποία θα επεξεργαστούν και θα διαμορφώσουν μια προσωπική άποψη (Νικονάνου,2015). Για να προσεγγίσουν οι διάφορες ομάδες τον μουσειακό χώρο θα πρέπει να παραχθεί εποπτικό υλικό, όπως

σχέδια, φωτογραφίες, φύλλα ή υλικό δραστηριοτήτων. Οι δραστηριότητες διεξάγονται από ειδικευμένο προσωπικό των μουσείων, εμπυχωτές ή μουσειοπαιδαγωγούς (Νικονάνου,2015).

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα στηρίζονται στην ολιστική προσέγγιση της γνώσης και τον ανακαλυπτικό τρόπο μάθησης μέσα από την ομαδοσυνεργατική αντίληψη (Κύρδη,2010) και έχουν στόχο την εξοικείωση με τον μουσειακό χώρο, την εξοικείωση με το έργο τέχνης, την πολιτιστική, τεχνολογική και φυσική κληρονομιά, την εξέλιξη μέσα από τα εκθέματα του μουσείου των ικανοτήτων παρατήρησης, πρόβλεψης, υπόθεσης, γενίκευσης, σύγκρισης, διάκρισης και αξιολόγησης, την ενεργητική μάθηση και όχι την απλή μετάδοση πληροφοριών, τον εφοδιασμό με τρόπους ανεξάρτητης μάθησης, την επανάληψη της επίσκεψης, την παραγωγή νοημάτων, την επίδραση σε όλα τα είδη νοημοσύνης, την ψυχαγωγία, την καλλιέργεια των αισθήσεων και των συναισθημάτων, τη διαπραγμάτευση και τη διαμόρφωση στάσεων απέναντι σε επίκαιρα κοινωνικά ζητήματα (κλιματική αλλαγή, τοπική και κοινωνική ιστορία, διατροφή) και την εμφάπτιση σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον (μετανάστευση, ετερότητα) (Ζαφειράκου,2002).

Σε μια έρευνα, οι Bobick and Hornby (2013) αναφέρονται στο πόσο σημαντικό είναι τα σχολικά πρόγραμμα να συνδέονται με τα προγράμματα των μουσείων. Η έρευνα τους έδειξε ότι όταν υπήρξε σύνδεση αυτών των προγραμμάτων τότε και οι μαθητές ήρθαν πιο κοντά στο αντικείμενο του μουσείου και είχαν ιδιαίτερα οφέλη.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα στα ελληνικά μουσεία ξεκίνησαν λίγο μετά τη μεταπολίτευση με τις πρώτες δράσεις να γίνονται στο Μουσείο Μπενάκη (1978), το Μουσείο Γουλανδρή (1985) και το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης (1986). Τα μουσεία αυτά έχουν μακρά παράδοση στην καινοτομία και πρωταγωνιστούν στη διάδοση του πολιτισμού και της υψηλής τέχνης στην Ελλάδα. Το 1985 η επίσημη πολιτεία, θα λειτουργήσει το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας της Διεύθυνσης Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Υπουργείου Πολιτισμού (Οικονόμου, 2003).

Από το 1995 και μετά γίνονται δράσεις από ιδιωτικά και δημόσια μουσεία, έτσι ώστε να λειτουργήσουν ως χώροι γνώσης, ενώ η μουσειοπαιδαγωγική έχει αναγνωριστεί από τη μεγάλη πλειονότητα των μουσείων. Η γενικότερη εικόνα είναι ότι τα τελευταία χρόνια έχει επέλθει σημαντική πρόοδος στη μουσειοπαιδαγωγική με

αποτέλεσμα να είναι μια πρακτική αποδεκτή και από την εκπαιδευτική κοινότητα και από τη διοίκηση των μουσείων (Χατζηνικολάου, 2008).

Σήμερα τα περισσότερα μουσεία στο εξωτερικό έχουν τμήματα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων που σχεδιάζουν προγράμματα μελετώντας τα αναλυτικά σχολικά προγράμματα. Σύμφωνα με έρευνα που έγινε το 2002, στη Μ. Βρετανία τα εκπαιδευτικά προγράμματα συνδέονται στενά με το Εθνικό Αναλυτικό Πρόγραμμα, δίνεται βαρύτητα στη διαθεματικότητα και υπόκεινται σε αυστηρό έλεγχο και αξιολόγηση. Το English Heritage, τμήμα Εκπαίδευσης, αναλαμβάνει την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και την παραγωγή έντυπου, εποπτικού και ψηφιακού υλικού. Στη Γερμανία, επίσης υπάρχει ισχυρή διασύνδεση με το αναλυτικό πρόγραμμα και συχνά υλοποιούνται σχέδια εργασίας με ιδιαίτερα ενεργό ρόλο των εκπαιδευτικών, ενώ στη Γαλλία αντιθέτως η συμμετοχή του εκπαιδευτικού είναι περιορισμένη (Φουρλίγκα κ.συν., 2002).

4.3 Πρόγραμμα «ΜΕΛΙΝΑ» Εκπαίδευση και Πολιτισμός»

Οι έννοιες «εκπαίδευση» και «πολιτισμός» είναι δύο έννοιες που βρίσκονται σε συνεχή διάλογο. Έμφαση στον πολιτισμό, μέσα από την εκπαίδευση, σημαίνει προσέγγιση της ανθρώπινης κατάκτησης και δημιουργίας, επικοινωνία με τους ανθρώπους και το περιβάλλον, έκφραση και επικοινωνία μέσω της τέχνης.

Το πρόγραμμα «ΜΕΛΙΝΑ- Εκπαίδευση και Πολιτισμός» αποσκοπούσε στην ανάδειξη της πολιτιστικής διάστασης της εκπαίδευσης. Εφαρμόστηκε πειραματικά την περίοδο 1995-2001 σε 92 Δημοτικά Σχολεία (86 δημόσια και 6 ιδιωτικά) στην Ελλάδα και 2 Δημοτικά Σχολεία στην Κύπρο (Λευκωσία και Λεμεσό). Αποτέλεσε κοινό πρόγραμμα δράσης του ΥΠΕΠΘ και του ΥΠΠΟ με φορέα υλοποίησης τη Γενική Γραμματεία Επιμόρφωσης Ενηλίκων (Παϊζης- Θεοδωρίδης, 2000).

Το πρόγραμμα «ΜΕΛΙΝΑ» υπήρξε ουσιαστικά ένα πρόγραμμα εμπύχωσης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, που απέβλεπε στην ανάπτυξη θετικής στάσης προς την Τέχνη και τον Πολιτισμό και τελικά στην αναγνώριση της παιδαγωγικής τους σημασίας.

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα υπήρξε πολύπλευρη, πολύτεχνη, είχε εργαστηριακή μορφή και αναπτύχθηκε σε επάλληλους κύκλους «προκειμένου να καταστεί ο δάσκαλος όχι απλός χειριστής υλικών, αλλά

συνειδητός γνώστης των μεθόδων και εξερευνητής των μέσων, που πρέπει να αναζητήσει προκειμένου η διδακτική του παρέμβαση να προκαλεί το συναίσθημα και την απόλαυση, καλύπτοντας παράλληλα με πληρότητα και σαφήνεια τους διδακτικούς του στόχους» (Παϊζης,2002).

Στόχος του προγράμματος «ΜΕΛΙΝΑ» υπήρξε, μέσα από την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, η μετατροπή όλης της σχολικής κοινότητας σε κοινότητα επικοινωνίας, δημιουργικότητας και έκφρασης. Ιδιαίτερη σημασία αποδόθηκε από την αρχή της εφαρμογής του προγράμματος, στην οργάνωση επισκέψεων σε χώρους πολιτισμικής και ιστορικής αναφοράς, με τη δημιουργία ενός πλαισίου επίσκεψης σε ένα μουσείο μέσα από τη δράση «οι μαθητές πηγαίνουν να συναντήσουν την τέχνη». Η δράση αυτή αναλύεται σε τρεις άξονες: α) Ανάπτυξη δεξιοτήτων και καλλιτεχνικής έκφρασης β) ανάπτυξη δεξιοτήτων διαπροσωπικής επικοινωνίας μέσα από την καλλιτεχνική έκφραση και γ) ανάπτυξη πολιτισμικής συνείδησης (Παϊζης,2002). Επίσης το Ελληνικό Τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM) σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και το Υπουργείο Πολιτισμού διοργάνωσε από το 1990 ως το 2002 έξι περιφερειακά επιμορφωτικά σεμινάρια σε διαφορετικές πόλεις της Ελλάδας με τίτλο «Μουσείο-Σχολείο» και είχαν στόχο να ενημερώσουν και να επιμορφώσουν τους εκπαιδευτικούς (Χατζηνικολάου, 2008, Χατζηνικολάου και Χαρμπάνης,2010).

Τέλος, τα εκπαιδευτικά προγράμματα κατά τον σχεδιασμό τους επιδιώκουν την ενεργητική στάση των μαθητών, την προώθηση πρωτοβουλιών, την ανάπτυξη της κριτικής, δεξιοτήτων, ικανοτήτων, την απόκτηση γνώσεων, τη συμμετοχή των αισθήσεων, την ψυχαγωγία και τη δημιουργική έκφραση. Όλη αυτή η εκπαιδευτική διαδικασία έχει κεντρικό άξονα την αξιοποίηση των μουσειακών αντικειμένων (Νικονάνου,2015).

4.4 Μουσειοσκευές

Η μουσειοσκευή είναι «ένα οργανωμένο μετακινούμενο εκπαιδευτικό υλικό για χρήση εκτός μουσειακών χώρων και δίνει τη δυνατότητα σε ομάδες που δεν μπορούν να επισκεφτούν συγκεκριμένα μουσεία να έρθουν σε επαφή με τα μουσειακά περιεχόμενα. Είναι βαλίτσες ή κάποιας μορφής κιβώτια, με αντιπροσωπευτικά αντικείμενα του μουσείου (αυθεντικά ή αντίγραφα), εποπτικό υλικό, βιβλία, εκπαιδευτικά παιχνίδια, υλικό για δραστηριότητες, οδηγίες και προτάσεις για την

εκπαιδευτική αξιοποίηση» (Stroter-Bender, 2009). Οι μουσειοσκευές αναφέρονται σ' ένα συγκεκριμένο θέμα με αφετηρία το υλικό ενός μουσείου ή ενός αρχαιολογικού χώρου (Νικονάνου,2002). Η διαφορά τους από τα άλλα είδη εκπαιδευτικού υλικού μουσείων είναι το τρισδιάστατο εποπτικό υλικό που διαθέτουν από πρωτότυπα αντικείμενα ή αντίγραφα (Βέμη,2005). Απευθύνεται σε μαθητές συγκεκριμένης ηλικίας και επίσης μπορεί να προσαρμοστεί σε διάφορες ηλικίες μαθητών.

4.5 Εκπαιδευτικοί φάκελοι ή εκπαιδευτικά πακέτα

Οι εκπαιδευτικοί φάκελοι ή εκπαιδευτικά πακέτα είναι «εργαλεία» που αξιοποιούνται στη μουσειακή εκπαίδευση. Το εκπαιδευτικό αυτό υλικό παρέχει στον εκπαιδευτικό τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με το μουσειακό υλικό καθώς και προτάσεις διδακτικής επεξεργασίας του (Νικονάνου,2002). Πρόκειται για μια ιδιαίτερη κατηγορία έντυπου εκπαιδευτικού υλικού που στόχο έχει την ενημέρωση και ενίσχυση των εκπαιδευτικών, προκειμένου να ετοιμάσουν μια επίσκεψη στο μουσείο με τους μαθητές τους, να υλοποιήσουν δραστηριότητες μέσα σε αυτό και μετά την επίσκεψη να εμβαθύνουν με δραστηριότητες στη σχολική τάξη.

Οι εκπαιδευτικοί φάκελοι συνδέονται θεματικά με τις συλλογές των συγκεκριμένων μουσείων. Δεν περιέχουν αντικείμενα για επεξεργασία με τη συμμετοχή περισσότερων δραστηριοτήτων γι' αυτό και προϋποθέτουν την επίσκεψη στο μουσείο για τον σκοπό αυτό (Βέμη,2005).

Ένας εκπαιδευτικός φάκελος περιλαμβάνει συνήθως ενημερωτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό σχετικά με τις θεματικές ενότητες του φακέλου, προτάσεις δραστηριοτήτων τόσο για το μουσείο όσο και για τη σχολική τάξη, συνοδευτικά κείμενα, παιχνίδια εξερεύνησης, καρτέλες ρόλων, χάρτες, σχέδια, φωτογραφίες, επιτραπέζια παιχνίδια παραμύθια, video κ.α.

Τα έντυπα που χρησιμοποιούνται μέσα στο μουσείο περιέχουν δραστηριότητες εξερεύνησης που βρίσκονται σε άμεση σχέση με τον μουσειακό χώρο. Βοηθούν τους μαθητές να προσανατολιστούν μέσα στις εκθέσεις, τους καθοδηγούν, έτσι ώστε να μειώνονται οι ανασφάλειες τους, διευκολύνουν τη γνωριμία τους με το μουσείο και μπορούν να υποστηρίξουν την επεξεργασία των μουσειακών εκθεμάτων (Scholz 2008).

Μια συστηματική προσπάθεια προτροπής της χρήσης εκπαιδευτικών φακέλων γίνεται στα σχολικά βιβλία. Οι εκπαιδευτικοί φάκελοι αποτελούν ένα από τα προτεινόμενα εποπτικά και εκπαιδευτικά μέσα ιδιαίτερα για το μάθημα της Ιστορίας. Στα αντίστοιχα εγχειρίδια για τους δασκάλους προτείνονται εκπαιδευτικοί φάκελοι για διάφορες θεματικές ενότητες από συγκεκριμένα μουσεία και φορείς.

Η παραγωγή αυτού του εκπαιδευτικού υλικού αποτελεί ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της εκπαιδευτικής πολιτικής των αρχαιολογικών και πολιτιστικών φορέων της Μεγάλης Βρετανίας (teacher's packs). Βασική αρχή αυτών των πακέτων είναι η σύνδεση με τα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται στο σχολείο με βάση πάντα το Αναλυτικό Πρόγραμμα. Τέτοιες δράσεις αναπτύσσονται και στη Γερμανία χωρίς να έχουν συστηματικό χαρακτήρα (Κασβίκης, Κ., & Νικονάνου, Ν., & Φουρλίγκα, Ε., 2002) ενώ στη Γαλλία στελέχη των μουσείων θεωρούν ότι οι εκπαιδευτικοί φάκελοι ενθαρρύνουν τους εκπαιδευτικούς στο να δημιουργούν εκπαιδευτικά προγράμματα.

Στην Ελλάδα σε τέτοιου είδους δράσεις παράδοση έχουν το Μουσείο Μπενάκη, το Μουσείο Κυκλαδικής τέχνης και το Μουσείο Ακρόπολης (Χατζηασλάνη, 2010 και Πλάτη, 2010). Το Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου δίνουν βαρύτητα στην παραγωγή εκπαιδευτικών φακέλων στο πλαίσιο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Επίσης πολύ σημαντικές είναι και οι εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες του Δικτύου Μουσείων του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς που εφαρμόζει τον δανεισμό εκπαιδευτικών φακέλων σε σχολικές μονάδες (Νικονάνου, 2015).

Στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης υπάρχει σχετικό υλικό που αφορά τόσο στις μόνιμες συλλογές όσο και στις περιοδικές εκθέσεις που έχουν πραγματοποιηθεί στο μουσείο. Οι εκπαιδευτικοί φάκελοι που αφορούν στις μόνιμες συλλογές είναι:

- «Ο κυκλαδικός πολιτισμός», που περιέχει βιβλίο για δασκάλους με πληροφορίες για τον κυκλαδικό πολιτισμό, εικόνες ειδωλίων, δύο εκπαιδευτικά παιχνίδια και έντυπο με προτάσεις για εκπαιδευτικές δραστηριότητες.
- «Μια φορά κι έναν καιρό ένας αγγειοπλάστης...», περιέχει cd με εικόνες, κάρτες με αγγεία μουσείου και εκπαιδευτικά παιχνίδια.

- «Εικόνες από τη Μυθολογία», μέσα από τις παραστάσεις των αγγείων ζωντανεύουν ο μύθος της Ευρώπης και οι άθλοι του Ηρακλή.
- Νεολιθικός πολιτισμός
- Μινωικός πολιτισμός
- «Το ένδυμα στην Αρχαία Ελλάδα», ο τρόπος που ντύνονταν οι αρχαίοι Έλληνες.
- «Αρχαία Κυπριακή Τέχνη», γίνεται μια γνωριμία με τον Κυπριακό πολιτισμό.
(<https://www.cycladic.gr/page/mousioskeues>)

Ωστόσο και στο Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής τέχνης υπάρχουν δύο εκπαιδευτικά πακέτα που περιλαμβάνουν ενημερωτικό και φωτογραφικό υλικό και αποτελούν μέσο για μια πρώτη επαφή και γνωριμία των παιδιών με τον ελληνικό λαϊκό πολιτισμό.

Το πρώτο με θέμα: **«Οι συλλογές του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης»**. Μια σύντομη και περιεκτική εισαγωγή στην ελληνική λαϊκή τέχνη μέσα από διαφάνειες και έντυπο υλικό.

Το δεύτερο με θέμα: **«Απ' όλα τα μυριστικά το πιο μυρίζει ο φούρνος κι απ' όλα τα λαλούμενα το πιο λαλεί κανάτα»**. Ο εκπαιδευτικός φάκελος αναφέρεται στις παραδοσιακές διατροφικές συνήθειες σε σημαντικούς μεταβατικούς σταθμούς της ζωής του ανθρώπου (γέννηση, βάπτισμα, γάμος, θάνατος) καθώς και σε εορταστικές περιόδους του χρόνου.

Επίσης το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο διαθέτει έναν εκπαιδευτικό δανειστικό φάκελο «ΑΓΩΝ» με θέμα το πνεύμα της άμιλλας στην Αρχαία Ελλάδα. Ο φάκελος δημιουργήθηκε παράλληλα με την περιοδική έκθεση ΑΓΩΝ, που πραγματοποιήθηκε το καλοκαίρι του 2004, ως προσφορά του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου στους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας. Πραγματεύεται τη σημασία που είχε η άμιλλα και ο συναγωνισμός στη ζωή των αρχαίων Ελλήνων. Εξετάζονται όχι μόνο οι αθλητικοί αλλά και οι καλλιτεχνικοί αγώνες. Ο φάκελος περιλαμβάνει ένα έντυπο για τον διδάσκοντα και δύο έντυπα για τους μαθητές ανάλογα με την ηλικία τους (από 7 έως 11 και από 12 έως 15 ετών). Επίσης, υπάρχει μια αφίσα και ένα επιτραπέζιο παιχνίδι. Το δανειστικό υλικό διατίθεται ύστερα από συνεννόηση με το μουσείο.

Ακόμη το Μουσείο Μπενάκη διαθέτει επτά εκπαιδευτικούς φακέλους με τίτλο «Παραδοσιακή ζωή και τέχνη». Οι εκπαιδευτικοί φάκελοι περιλαμβάνουν

οπτικοακουστικό υλικό με θέματα που αντλούνται από τις συλλογές και τις περιοδικές εκθέσεις του Μουσείου και δανείζονται σε εκπαιδευτικούς φορείς.

Οι φάκελοι είναι:

1. Εθνικός Κύκλος

Τα έθιμα των Χριστουγέννων, της άνοιξης και του Πάσχα αναβιώνουν μέσα από κείμενα, προτάσεις για δραστηριότητες, κατασκευές και παιχνίδια.

2. Θεωρητικό πληροφοριακό υλικό

Στα κείμενα και τις διαφάνειες του φακέλου ο εκπαιδευτικός θα βρει εισαγωγικά στοιχεία, γενικές πληροφορίες και βιβλιογραφία για τη νεοελληνική τέχνη και ιδιαίτερα για την παραδοσιακή και τη νεοκλασική αρχιτεκτονική, την αργυροχρυσοχοΐα, την κεντητική, την ενδυμασία, την ξυλογλυπτική και τη ζωγραφική.

3. Φορεσιά

Μέσα από πληροφοριακά έντυπα για τον εκπαιδευτικό και παραμύθια, τα παιδιά θα μυηθούν στα μυστικά της τέχνης του ασημιού, του χρυσού, του κεντήματος και της νεοελληνικής ενδυμασίας. Θα γνωρίσουν τους Σαρακατσάνους της Ηπείρου καθώς και το Λύκειο Ελληνίδων, το ζωντανό θησαυροφυλάκιο της παράδοσης.

4. Αρχιτεκτονική

Η εντυπωσιακή ποικιλία των τύπων της νεοελληνικής αρχιτεκτονικής ξεδιπλώνεται μέσα από τις ιστορίες των αρχοντικών της Καστοριάς και της Βέροιας, των νησιωτικών σπιτιών της Νάξου και της Κρήτης, των νεοκλασικών κτηρίων του Αιγίου και του Λαυρίου

5. Ζωγραφική

Στο φάκελο αυτό ο ζωγράφος Θεόφιλος Χατζημιχαήλ διηγείται την ιστορία του. Εκπαιδευτικοί και παιδιά μπορούν να βρουν πολλές πληροφορίες τόσο για τη λαϊκή ζωγραφική όσο και για τις ιδιαίτερες ζωγραφιές στα ταβάνια και τους τοίχους των σπιτιών της Ερμούπολης, στη Σύρο.

6. Καλλιέργειες και Επαγγέλματα

Πώς ζούσαν παλιότερα οι άνθρωποι στα χωριά και ποια ήταν τα επαγγέλματά τους; Τι καλλιεργούσαν; Πώς γινόταν το λάδι στην Ιθάκη; Πώς το κρασί και πώς το μέλι

στη Φλώρινα; Πώς έφτιαχναν το απαλό μετάξι και πώς τα βαριά χαλιά στη Μικρασία;
Τι φύλαγαν στις αποθήκες τους και πώς ζούσαν στη Ρόδο ή στα χωριά της Κοζάνης;

7. Καθημερινή Ζωή

Ενημερωτικά έντυπα για το εκπαιδευτικό και μαγικές ιστορίες για τα παιδιά θα τας ταξιδέψουν από το Γαβαλοχώρι της Κρήτης μέχρι την Καστοριά. Από την κερκυραϊκή ύπαιθρο μέχρι τις καλύβες των Σαρακατσάνων στην Ήπειρο. Από το Μεσολόγγι και το Αίγιο ως τη Ρόδο και τη Σύμη. Θα γνωρίσουν την επιστήμη της λαογραφίας μέσα από τη ζωή της μεγάλης λαογράφου Αγγελικής Χατζημιχάλη.

Το υλικό μπορούν να το δανειστούν εκπαιδευτικοί φορείς για διάστημα 15 ημερών.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι όλα τα παραπάνω δεδομένα έχουν αντληθεί μέσω έρευνας στο διαδίκτυο, όπου στις ιστοσελίδες των μουσείων έχει βρεθεί και το σχετικό υλικό.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ **ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ** **ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ** **ΠΑΚΕΤΟΥ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΑΡΙΣΑΣ

5.1 Το Μουσείο

Το Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας είναι κτισμένο στον λόφο «Μεζούρλο» στις νότιες παρυφές της πόλης, πάνω στον περιφερειακό δρόμο της Λάρισας, σε έκταση 54 στρεμμάτων που παραχωρήθηκε σταδιακά από τον Δήμο Λάρισας στο Υπουργείο Πολιτισμού. Το Μουσείο εγκαινιάστηκε στις 28 Νοεμβρίου του 2015 και πλέον είναι επισκέψιμο για το κοινό.

Το Μουσείο ονομάζεται Διαχρονικό, επειδή το «στήσιμο» των εκθεσιακών του ενότητων δεν περιορίζεται μόνο σε μια απλή χρονολογική παράθεση, αλλά οι άξονες που βασίστηκε η οργάνωση της μόνιμης έκθεσης ήταν οι αρχές της εξουσίας, των θεσμών, της κοινωνίας και της οικονομίας δια μέσου των εποχών.

Τα εκθέματα προέρχονται από ανασκαφές που διενεργήθηκαν κατά τη διάρκεια του 20ου αι. μέχρι και σήμερα στους νομούς Λάρισας, Τρικάλων και Καρδίτσας, από παραδόσεις και δωρεές αντικειμένων καθώς και από επαναπατρισμό αρχαιοτήτων. Συνολικά στην έκθεση εκτίθενται περίπου 2000 αντικείμενα.

Το Μουσείο, μεριμνώντας για την ομαλή και αρτιότερη πρόσβαση και περιήγηση των ΑμεΑ στους χώρους του, διαθέτει ράμπες, επεξηγηματικά κείμενα γραφής Braille, καθώς και αντικείμενα για απτική χρήση, παροχές που το καθιστούν ξεχωριστό για τη μουσειακή πολιτική μεταξύ των ελληνικών μουσείων.

Αποστολή του Μουσείου είναι η επαναδιαπραγμάτευση της σχέσης των κατοίκων με το παρελθόν και τα κατάλοιπά του και η ευαισθητοποίησή τους για την προστασία τους, μέσα από τη θεμελίωση μιας δυναμικής σχέσης με τις έννοιες αρχαιολογία, κληρονομιά, υλικός πολιτισμός και πολιτισμική διαχείριση. Η σχέση αυτή βασίζεται στις μόνιμες υποδομές του Μουσείου και ενισχύεται περαιτέρω από τις περιοδικές δράσεις του. Η βασική αφήγηση της έκθεσης είναι ο θεσσαλικός χώρος διαχρονικά, η θεσμική οργάνωση των κοινωνιών και η πορεία που προηγήθηκε προς την οργάνωση αυτή. Η προσέγγιση αυτής της διαδρομής στον χρόνο και τον χώρο γίνεται μέσα από το τρίπτυχο: κράτος, θεσμοί, εξουσίες. Σε ορισμένες ενότητες αναδεικνύονται χαρακτηριστικά για την εποχή θέματα ως διακριτές υποενότητες. Οι επιλογές αυτές καθορίστηκαν από το ίδιο το αρχαιολογικό υλικό.

Για καθεμιά από τις ενότητες αυτές, οι αρχαιολόγοι του Μουσείου έχουν δώσει έναν χαρακτηριστικό τίτλο, ανάλογα με τα εκθέματα, την περιοχή που βρέθηκαν ή κάποιο χαρακτηριστικό της περιόδου. Έτσι οι ενότητες ονομάστηκαν:

Ενότητα 1: Στις όχθες του Πηνειού

Παλαιολιθική εποχή

Η παρουσία του ανθρώπου και η δραστηριότητά του στις όχθες του Πηνειού τεκμηριώνεται από την παλαιολιθική εποχή: λίθινα εργαλεία και απολιθωμένα οστά.

Ενότητα 2: Η μνήμη της πέτρας

Νεολιθική εποχή

Στόχος είναι η ανάδειξη της θεσσαλικής πεδιάδας ως χώρου του αρχαιότερου πολιτισμού της Ευρώπης. Το Μουσείο έχει στην κατοχή του την πλουσιότερη συλλογή νεολιθικών ειδωλίων της Ελλάδας. Εκτίθενται πήλινα αγγεία χαρακτηριστικά για όλες τις περιόδους της νεολιθικής εποχής, ενώ η νεολιθική κουζίνα αποτελεί ξεχωριστή ενότητα που περιλαμβάνει θερμική κατασκευή, σκεύη, εργαλεία, αποθηκευτικά πήλινα αγγεία. Τα νεολιθικά εργαλεία, λίθινα και οστέινα, παρουσιάζονται με διδακτικό τρόπο ώστε ο επισκέπτης να κατανοήσει τον τρόπο κατασκευής, τη χρήση και τον ρόλο τους στην παραγωγική διαδικασία και γενικότερα στην οικονομική ζωή των νεολιθικών κοινοτήτων. Το Μουσείο εκθέτει μία ιδιαίτερα πλούσια και αντιπροσωπευτική συλλογή ειδωλίων. Ιδιαίτερα σπάνιο είναι ένα πήλινο ομοίωμα οικίας, που περιέχει πήλινα ειδώλια και την οικοσκευή της οικίας.

Ενότητα 3 και 4: Από τον μύθο στην πραγματικότητα

Εποχή του Χαλκού και εποχή του σιδήρου

Από τις περιόδους αυτές επιλέχθηκαν αγγεία και σκεύη που προέρχονται από ανασκαμμένους οικισμούς της Θεσσαλίας. Το μεγαλιθικό μνημείο, Μενχίρ, αποτελεί σημαντικό εύρημα της εποχής, είτε ως ταφικό είτε ως λατρευτικό μνημείο.

Η εποχή του Σιδήρου αντιπροσωπεύεται αποκλειστικά από ταφικά ευρήματα. Οι ομάδες των ευρημάτων είναι αγγεία, χάλκινα και σιδερένια αντικείμενα.

Ενότητες 5 και 6: Όταν η γη και τα άλογα στήριζαν την εξουσία

Αρχαϊκά και κλασικά χρόνια

Σε αυτές τις ενότητες το υλικό αφορά σε επιτύμβιες στήλες και χάλκινα κράνη, που δίνουν μια εικόνα για την στρατιωτική εξάρτυση των οπλιτών. Ακόμα πραγματοποιούνταν αγώνες, που είχαν σχέση με την εκτροφή αλόγων και την ιππική δεξιοτεχνία των Θεσσαλών. Χαρακτηριστικός είναι και ένας κατάλογος με ονόματα νικητών αθλητών από τη Θεσσαλία.

Εξέχουσα θέση και οι επιτύμβιες στήλες για τη ζωή της γυναίκας, τη θέση και τη σημασία της μέσα στην οικογένεια, τις οικιακές ασχολίες και την ανατροφή των παιδιών. Εκτίθενται επίσης χαρακτηριστικά νομίσματα των πόλεων.

Ενότητες 7 και 8: Πολιτικές (Αν)ισορροπίες

Ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδος

Οι επιγραφές, που εκτίθενται φωτίζουν πτυχές της ταραχώδους κατάστασης στον θεσσαλικό χώρο, η οποία θα καταλήξει στην οριστική κατάκτησή του από τους Ρωμαίους. Τα πορτρέτα αυτοκρατορικών χρόνων καθώς και αντικείμενα κατασκευασμένα από τον «πράσινο θεσσαλικό λίθο» έρχονται να ρίξουν φως στη νέα κατάσταση πραγμάτων, έτσι όπως αυτή διαμορφώνεται.

Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στις λατρείες, Απολλώνια Τριάδα, λατρεία του Ασκληπιού, της Εν(ν)οδίας κ.α.

Ενότητα 9: Νέα θρησκεία, νέοι θεσμοί

Παλαιοχριστιανική περίοδος

Η εμφάνιση του χριστιανισμού στη Θεσσαλία συνοδεύεται από την εγκατάλειψη των αρχαίων ιερών. Αρχιτεκτονικά μέλη παλαιοχριστιανικών ναών, τοιχογραφίες, επιγραφές, αντικείμενα λειτουργικού εξοπλισμού παρουσιάζουν τη θρησκευτική τέχνη της εποχής, ενώ χαρακτηριστικά είναι τα ευρήματα από τη βασιλική του Αγίου Αχιλλίου, που ενισχύουν την ταύτιση του ναού με τον ομώνυμο άγιο, προστάτη και μητροπολίτη της πόλης.

Τα ψηφιδωτά δάπεδα που εκτίθενται προέρχονται από πολυτελείς ιδιωτικές οικίες και λουτρικά κτίσματα της Λάρισας, με παραστάσεις εθνικού περιεχομένου και κυρίαρχο θέμα το Διόνυσο. Επιπλέον, παρουσιάζονται αντικείμενα από την καθημερινή ζωή.

Ενότητα 10: Συνέχειες και Ασυνέχειες

Βυζαντινή περίοδος

Η βυζαντινή τέχνη στις θεσσαλικές πόλεις παρουσιάζεται μέσα από αντιπροσωπευτικά έργα της αρχιτεκτονικής γλυπτικής και της επιτοίχιας ζωγραφικής των εκκλησιαστικών κτιρίων. Η εικόνα του επιπέδου διαβίωσης των Θεσσαλών της περιόδου ολοκληρώνεται με την έκθεση κοσμημάτων που αποτέλεσαν κτερίσματα τάφων, καθώς και την παράθεση αντιπροσωπευτικών δειγμάτων από την τοπική εφυσιασμένη κεραμική.

Ενότητα 11: Μέχρι το τέλος των αυτοκρατοριών

Οθωμανική περίοδος

Η Θεσσαλία της οθωμανικής περιόδου, οργανωμένη σε κοινότητες, καταφέρνει να διαφυλάξει την πολιτισμική της κληρονομιά. Δείγματα θρησκευτικής έκφρασης των χριστιανών διαφαίνονται στις τοιχογραφίες, στα τέμπλα και στις εκκλησιαστικές εικόνες.

Η οθωμανική και η εβραϊκή παρουσία υπογραμμίζονται μέσα από επιτύμβιες στήλες, ενώ εκτίθενται και δύο κιονόκρανα από το τζαμί του Χασάν Μπέη στη Λάρισα, χαρακτηριστικά της οθωμανικής τεχνοτροπίας. Η οικονομική ευρωστία των Αμπελακίων, λόγω του εμπορίου των κόκκινων νημάτων, αντιπροσωπεύεται από τοιχογραφίες των αρχοντικών, ενώ νομισματικοί θησαυροί επισημαίνουν την διακίνηση ποικίλου χρήματος σε όλη τη Θεσσαλία.

Στην είσοδο της έκθεσης σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο υπάρχει μια οπτικοακουστική προβολή που συνοψίζει τα ιστορικο-κοινωνικο-πολιτικά δεδομένα της διαχρονικής πορείας του ανθρώπου στην περιοχή της Θεσσαλίας. Το βίντεο διαρκεί επτά λεπτά. Ο επισκέπτης μέσω της κινούμενης εικόνας και της δραματοποιημένης αφήγησης θα μπορεί να προσλάβει τα πρώτα βασικά ερεθίσματα και ιστορικά δεδομένα που θα τον βοηθήσουν να κατανοήσει καλύτερα και πιο γρήγορα την αρχαιολογική πληροφορία που θα παρουσιαστεί στο χώρο της έκθεσης. Επιπλέον μέσω του βίντεο θα είναι δυνατή η παρουσίαση και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και ευρημάτων που λόγω του πεπερασμένου χώρου της έκθεσης δεν θα είναι δυνατό να εκτεθούν ή να αναλυθούν με λεπτομέρειες.

Στο τμήμα αυτό της έκθεσης, ο επισκέπτης προετοιμάζεται για τη γνωριμία του με τον κόσμο της προϊστορίας από ένα συνδυασμό παρουσίασης του φυσικού περιβάλλοντος, των πρώτων στοιχείων ανθρώπινης παρουσίας στην περιοχή, τα οποία αποτέλεσαν τους πρώτους οικισμούς γεωργοκτηνοτρόφων που αναπτύχθηκαν αργότερα σε αυτή.

Το Διαχρονικό Μουσείο διαθέτει επίσημη ιστοσελίδα, η οποία παρέχει πληροφορίες σχετικά με τα εκθέματα, τα προγράμματα, τα εργαστήρια, τις συλλογές και εικονική περιήγηση που βρίσκεται σε δοκιμαστικό στάδιο. Εκπαιδευτές και αρχαιολόγοι του Μουσείου συνεργάζονται με τις τοπικές Υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ενημερώνουν τους εκπαιδευτικούς στα σχολεία και εφαρμόζουν εκπαιδευτικές δράσεις. (Βέμη, Νάκου, 2010). Επίσης το Μουσείο υλοποιεί εκπαιδευτικά προγράμματα με επιτυχία κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, τα οποία συνδέονται με τη σχολική ύλη και έχουν στόχο όχι τη μετάδοση γνώσεων αλλά την απόκτηση εμπειριών. Υιοθετεί τις νεότερες παιδαγωγικές και επιστημολογικές προσεγγίσεις στον τομέα της μουσειακής εκπαίδευσης, συνδέοντας τη μάθηση με την ψυχαγωγία, την έμπνευση με τη δημιουργία, προσεγγίζοντας την πραγματικότητα μέσα από την υλικότητα.

Συγκεκριμένα, εκπονούνται εκπαιδευτικά προγράμματα δίωρης διάρκειας, που απευθύνονται σε μαθητές Δημοτικού και Γυμνασίου, λειτουργούν σε καθημερινή βάση και έχουν ως στόχο τη δημιουργική επαφή των παιδιών με το Μουσείο. Πραγματοποιούνται από αρχαιολόγους της Υπηρεσίας.

5.2 Εκπαιδευτικά Προγράμματα

Η Εφορεία Αρχαιοτήτων έχει σχεδιάσει τέσσερα εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία υλοποιούνται καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς 2016-2017. Συγκεκριμένα πρόκειται για τα παρακάτω εκπαιδευτικά προγράμματα:

1. «Λαμπερές ιστορίες φωτιάς. Από το πυρ βγαίνουν όλα και όλα στο πυρ ξαναγυρνούν...»

Απευθύνεται σε μαθητές Γ', Δ', Ε' και ΣΤ' τάξης του Δημοτικού Σχολείου. Στόχος του προγράμματος είναι να μάθουν τα παιδιά τη σημασία της φωτιάς για τον άνθρωπο, από την προϊστορική εποχή έως και τα βυζαντινά χρόνια.

Μέσα από εικόνες οι μαθητές παρακολουθούν πώς η φωτιά, η πρώτη πηγή ενέργειας που υπέταξε και χρησιμοποίησε ο άνθρωπος για να καλυτερεύσει τη ζωή του, τον απελευθέρωσε, τον άλλαξε, εξωτερικά και εσωτερικά και τον βοήθησε να κατακτήσει την τεχνολογία. Μαθαίνουν επίσης για τις χρήσεις της φωτιάς και τον ρόλο της στην καθημερινότητα του ανθρώπου, τη διατροφή, την επικοινωνία, την άμυνα, τη θρησκεία κ.ά.

2. «Ένας φορμίσκος γεμάτος παιχνίδια»

Απευθύνεται σε μαθητές Δημοτικού και Γυμνασίου και στοχεύει να γνωρίσουν οι μαθητές τα παιχνίδια που παίζονταν στην αρχαιότητα και στο Βυζάντιο. Το πρόγραμμα αναφέρεται σε ομαδικά και ατομικά παιχνίδια, που έχουν τις ρίζες τους στην αρχαιότητα και είναι δημοφιλή ακόμη και σήμερα. Στον χώρο του Διαχρονικού Μουσείου οι μαθητές, με την παρατήρηση και τον συνεχή διάλογο μέσω καταγισμού ερωτήσεων, έχουν τη δυνατότητα να έρθουν σε άμεση επαφή με πηλίνα και γυάλινα παιχνίδια διαφόρων περιόδων της αρχαιότητας.

3. «Με χώμα και νερό, ταξίδι μαγικό σε χωριό νεολιθικό»

Απευθύνεται σε μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα στοχεύει στο να γνωρίσουν τα παιδιά την οργάνωση της καθημερινής ζωής και των δραστηριοτήτων των κατοίκων ενός νεολιθικού χωριού. Να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο τα προϊόντα του πολιτισμού αυτού εντοπίζονται και ανασκάπτονται από τους αρχαιολόγους, συντηρούνται και εκθέτονται στο μουσείο. Να συνδέσουν το παρελθόν με το παρόν μέσα από τις προσωπικές τους εμπειρίες και να συμμετάσχουν ενεργά καλλιεργώντας ομαδικότητα, ερευνητική διάθεση και κριτική ικανότητα. Να διατυπώσουν τις προσωπικές τους απόψεις και ερμηνείες, να εκφραστούν δημιουργικά στα εργαστήρια δραστηριοτήτων (ζωγραφική, κεραμική, κινητικά και θεατρικά, παιχνίδια) και τέλος να μοιραστούν την εμπειρία τους, συμβάλλοντας στην ενίσχυση της επαφής της τοπικής κοινωνίας με το Διαχρονικό Μουσείο και το έργο της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας.

4. «Ταξίδι στο Βυζαντινό πολιτισμό της Θεσσαλίας»

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές Ε' και ΣΤ' τάξης του Δημοτικού Σχολείου και σε μαθητές Α' Γυμνασίου. Μελετάει τις τρεις περιόδους της βυζαντινής ιστορίας, καθώς και την Οθωμανική κατάκτηση, μέσα από ευρήματα και αναφορές σε μνημεία της πόλης και της ευρύτερης περιοχής του νομού. Σκοπός του είναι να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με την τοπική ιστορία της πόλης των Βυζαντινών και μεταβυζαντινών χρόνων.

Η ταραχώδης ιστορία, η τέχνη, η αρχιτεκτονική, η καθημερινή ζωή, οι ασχολίες των ανθρώπων ζωντανεύουν μέσα από εικόνες. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα κρίθηκε αναγκαίο να ενταχθεί στο πλαίσιο των προγραμμάτων που διενεργούνται στο Διαχρονικό Μουσείο, καθώς διαπιστώνεται συνεχώς το κενό στις αντίστοιχες γνώσεις των μαθητών, αφού δεν προβλέπονται στο αναλυτικό πρόγραμμα τόσο της Πρωτοβάθμιας όσο και της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Επίσης το Διαχρονικό Μουσείο διαθέτει δύο μόνιμες κατασκευές, τη στρωματογραφία και το επιτοίχιο εκπαιδευτικό παζλ, ως εκπαιδευτικά υλικά. Βρίσκονται σε έναν ειδικά διαμορφωμένο χώρο για εκπαιδευτικές δραστηριότητες μέσα στο μουσείο. Όσο αφορά στη στρωματογραφία οι μαθητές έρχονται σε οπτική επαφή με τις θεματικές ενότητες του Μουσείου πριν γνωρίσουν τη μόνιμη έκθεση. Είναι ένα χρονολόγιο χωρισμένο σε 12 χρονολογικές ζώνες που αντιστοιχούν στις χρονολογικές ενότητες της έκθεσης. Σε κάθε ζώνη αντιστοιχεί μια προθήκη μέσα στην οποία υπάρχει ένα αντικείμενο που αντιπροσωπεύει την κάθε εποχή, ενώ παράλληλα φαίνονται γεωλογικά οι αλλαγές των εποχών από την παλαιολιθική εποχή έως και την οθωμανική αυτοκρατορία. Έτσι τα παιδιά γνωρίζουν τι είναι η στρωματογραφία, μαθαίνουν ότι η ανασκαφή είναι βασικός τρόπος εύρεσης αντικειμένων του παρελθόντος (Φουρλίγκα κ.α.,2004β) και παρατηρούν σε τι βάθος βρέθηκε το αντικείμενο της κάθε εποχής. Έμμεσα έρχονται σε επαφή με την ανασκαφή που προηγήθηκε πριν έρθουν στο φως τα αντικείμενα αυτά.

Το επιτοίχιο εκπαιδευτικό παζλ έχει δύο όψεις. Στη μία πλευρά δίνεται η εικόνα βυζαντινών μνημείων: το κάστρο της Βελίκας και η μονή Αγίου Παντελεήμονα στην Αγιά, ενώ στην άλλη πλευρά δίνεται η εικόνα κλασσικών μνημείων: Τάφος από τον Κραννώνα και οι δίδυμοι ναοί στην Άζωρο Ελασσόνας.

Οι μαθητές αφού εξερευνήσουν τη μόνιμη έκθεση συγκεντρώνονται στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο για εκπαιδευτικές δραστηριότητες στην αίθουσα του μουσείου και νοερά μπορούν να δραπετεύσουν από την κλειστή αίθουσα του μουσείου στον εξωτερικό χώρο. Έτσι παίζοντας θα γνωρίσουν ορισμένα σημαντικά μνημεία της Εφορίας Αρχαιοτήτων από τα οποία προέρχονται κάποια εκθέματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ «ΜΙΑ ΠΟΛΗ ΓΕΜΑΤΗ... ΙΣΤΟΡΙΕΣ!»

6.1 Το Εκπαιδευτικό Πακέτο «Μια πόλη γεμάτη... ιστορίες!»

Αφορμή για τη δημιουργία αυτού του εκπαιδευτικού πακέτου στάθηκε τόσο ο πλούτος των ευρημάτων της Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής μας όσο και η επιθυμία ανάδειξης της ιστορίας του τόπου μας, μέσα από τα εκθέματα του Διαχρονικού Μουσείου Λάρισας.

Το εκπαιδευτικό πακέτο σχεδιάστηκε με στόχο να ενημερώσει και να ενισχύσει τους εκπαιδευτικούς, προκειμένου να οργανώσουν μια εποικοδομητική εκπαιδευτική επίσκεψη στο μουσείο με τους μαθητές τους. Να τους εφοδιάσει με το κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό, να ανακαλύψουν τρόπους αξιοποίησης του υλικού στον χώρο του μουσείου και του σχολείου. Επίσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την πραγματοποίηση ή τον εμπλουτισμό διαθεματικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, προσαρμοσμένων τόσο στην ηλικία των μαθητών όσο και στα ενδιαφέροντά τους, με σκοπό να αναπτύξουν ερευνητικές δεξιότητες μέσα στα πλαίσια της ανακαλυπτικής μάθησης που εμπλέκει όλους τους μαθητές.

Το πακέτο περιλαμβάνει δραστηριότητες που πραγματοποιούνται πριν την επίσκεψη στο μουσείο, κατά τη διάρκεια αυτής, αλλά και δραστηριότητες εμβάθυνσης μετά την ολοκλήρωση της επίσκεψης, στη σχολική τάξη. Έτσι λοιπόν είναι διαθέσιμη μια ποικιλία διδακτικών δραστηριοτήτων, μεθόδων και εργασιών. Μια τέτοιου είδους προσέγγιση στο συγκεκριμένο Μουσείο θα οδηγήσει σε αλλαγή της στάσης των μαθητών απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά και τις διαδικασίες απόκτησης της γνώσης.

Οι προτάσεις και η σειρά που παρουσιάζονται οι δραστηριότητες είναι ενδεικτικές. Είναι δυνατόν να παραλειφθούν ή να προστεθούν, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Απευθύνονται σε μαθητές της Τρίτης και Τετάρτης τάξης του Δημοτικού Σχολείου και στοχεύει να παρουσιάσει την πορεία της πόλης διαμέσου των αιώνων, αναδεικνύοντας τη διαχρονικότητα των αντικειμένων στον θεσσαλικό χώρο.

Οι δραστηριότητες βασίστηκαν σε σύγχρονες μουσειοπαιδαγωγικές προσεγγίσεις, δημιουργώντας ένα εκπαιδευτικό υλικό που προσφέρει στους εκπαιδευτικούς μια τεκμηριωμένη πρόταση έτσι ώστε, να την αξιοποιήσουν τόσο στον χώρο του μουσείου όσο και στον χώρο του σχολείου. (Νικονάνου,2010).

Οι δραστηριότητες που προτείνονται για τον χώρο του μουσείου είναι δραστηριότητες εξερεύνησης και ανακάλυψης και βρίσκονται σε άμεση σχέση με τον μουσειακό χώρο. Βοηθούν τους μαθητές να προσανατολιστούν μέσα στις εκθέσεις, τους καθοδηγούν. Οι μαθητές μέσω της ανακαλυπτικής μεθόδου εντοπίζουν τα μουσειακά εκθέματα, τα προσεγγίζουν και εκφράζουν προσωπικές απόψεις και εμπειρίες.

6.1.1 Στόχοι

Σχεδιάζοντας τις δραστηριότητες του εκπαιδευτικού πακέτου «Μια πόλη γεμάτη... ιστορίες!», ορίστηκαν οι παρακάτω στόχοι.

Οι μαθητές να:

- ❖ εξοικειωθούν με την πολιτιστική μας κληρονομιά, με τον μουσειακό χώρο, ώστε να θελήσουν να ξανάρθουν για να βιώσουν μια διαφορετική εμπειρία
- ❖ καλλιεργήσουν την κοινωνική τους συμπεριφορά
- ❖ αναπτύξουν ατομικές δεξιότητες
- ❖ καλλιεργήσουν την παρατηρητικότητα, τη μνήμη, τη φαντασία και τη δημιουργικότητα τους
- ❖ καλλιεργήσουν τη συνεργασία και να ενισχύσουν τις σχέσεις τους μέσα από ομαδικές δραστηριότητες
- ❖ ψυχαγωγηθούν
- ❖ εκφραστούν δημιουργικά και καλλιτεχνικά
- ❖ εφαρμόσουν στρατηγικές υπολογισμού σε προβλήματα
- ❖ μάθουν λέξεις σχετικές με το μουσείο στα Αγγλικά
- ❖ αναπτύξουν τον γραπτό λόγο
- ❖ αναπτύξουν μέσα από τα εκθέματα του μουσείου ικανότητες παρατήρησης, πρόβλεψης, υπόθεσης, γενίκευσης, σύγκρισης, διάκρισης και αξιολόγησης
- ❖ αναπτύξουν την ενεργητική μάθηση
- ❖ καλλιεργήσουν αισθήσεις και συναισθήματα

6.2 Περιεχόμενα του Εκπαιδευτικού πακέτου

Η οργάνωση και το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού πακέτου εξασφαλίζει εμπειρίες και αναπαράστάσεις μέσα από ευχάριστες δραστηριότητες που βασίζονται στους στόχους του Αναλυτικού Προγράμματος για τις Γ' και Δ' τάξεις του Δημοτικού Σχολείου. Οι μαθητές μέσα από παιχνίδια και δραστηριότητες προβληματισμού,

ανακάλυψης και έρευνας πληροφορούνται για το παρελθόν και το προσεγγίζουν γνωστικά αναπτύσσοντας μια συναισθηματική σχέση τόσο με τα εκθέματα όσο και με τη δική τους πραγματικότητα.

Το εκπαιδευτικό πακέτο « **Μια πόλη γεμάτη... ιστορίες!**» περιλαμβάνει:

- βιβλίο εκπαιδευτικού
- τετράδιο δραστηριοτήτων μαθητή
- παραμύθι
- επιδαπέδιο παιχνίδι
- παιχνίδια με κάρτες
- υλικό για παιχνίδι ρόλων
- κάτοψη μουσείου
- παζλ

6.2.1 Βιβλίο Εκπαιδευτικού

Στο βιβλίο εκπαιδευτικού αρχικά παρουσιάζεται το Μουσείο, η μόνιμη έκθεση με τις θεματικές ενότητες του και πληροφορίες για τα επιλεγμένα εκθέματα που θα αξιοποιηθούν εκπαιδευτικά. Σκοπός του είναι να ενημερώσει και να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό στην οργάνωση και υλοποίηση μιας εποικοδομητικής εκπαιδευτικής επίσκεψης με τους μαθητές του. να εφοδιαστεί με το κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό, να ανακαλύψει τρόπους αξιοποίησης του στον χώρο του σχολείου και του μουσείου, καθώς και να υλοποιήσει διαθεματικές δραστηριότητες με τους μαθητές του. Προτείνονται δραστηριότητες που πραγματοποιούνται πριν την επίσκεψη στο μουσείο, κατά τη διάρκεια αυτής, αλλά και δραστηριότητες εμβάθυνσης μετά την ολοκλήρωση της επίσκεψης, στη σχολική τάξη.

Οι προτάσεις και η σειρά που παρουσιάζονται είναι ενδεικτικές. Είναι δυνατόν να παραλειφθούν ή να προστεθούν δραστηριότητες ανάλογα με το ενδιαφέροντα των μαθητών, ενώ κάποιες που προτείνονται μπορεί να γίνουν πριν ή και μετά την επίσκεψη.

6.2 2 Τετράδιο δραστηριοτήτων μαθητή

Στο τετράδιο δραστηριοτήτων του μαθητή περιέχονται δραστηριότητες που πραγματοποιούνται τόσο στον χώρο του μουσείου όσο και προτάσεις για δραστηριότητες στη σχολική τάξη, είτε πριν είτε μετά την επίσκεψη.

Οι δραστηριότητες μέσα στο μουσείο είναι δραστηριότητες εξερεύνησης που βρίσκονται σε άμεση σχέση με τον μουσειακό χώρο. Βοηθούν τους μαθητές να προσανατολιστούν μέσα στις εκθέσεις, διευκολύνουν τη γνωριμία τους με το μουσείο και μπορούν να υποστηρίξουν την επεξεργασία των μουσειακών εκθεμάτων.

Οι δραστηριότητες παρέχουν κίνητρα στους μαθητές να εξερευνήσουν τον μουσειακό χώρο, να ανακαλύψουν πληροφορίες σχετικά με τα εκθέματα, συνδέοντας τα περιεχόμενα με τις δικές τους εμπειρίες.

Οι μαθητές, μετά την επίσκεψη έχουν αποκτήσει εμπειρίες, γνώσεις, βιώματα. Όμως δεν πρέπει να πιστέψουν πως το θέμα έχει εξαντληθεί. Έτσι προτείνονται μια σειρά από δραστηριότητες μέσα από παιχνίδι, μουσική και εικαστικά στον χώρο της τάξης τα οποία είναι εξίσου σημαντικά.

6.2 3 Παραμύθι «Μια απρόσμενη ανασκαφή»

Τα παραμύθια είναι ιδιαίτερα αγαπητά στα παιδιά. Τα μουσεία τα τελευταία χρόνια στα προγράμματά τους περιλαμβάνουν την αφήγηση παραμυθιών ή ιστοριών στους μουσειακούς χώρους (Νικονάνου,2015). Το συγκεκριμένο παραμύθι γράφτηκε για να προετοιμάσει τους μαθητές συναισθηματικά πριν την επίσκεψη στο μουσείο.

6.2.4 Επιδαπέδιο παιχνίδι « Μια βόλτα διαχρονικά στη Λάρισα

Είναι ένα παιχνίδι παρατήρησης και ανακάλυψης. Είναι ομαδικό και παίζεται στο μουσείο, στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο για δραστηριότητες. Ελάχιστος αριθμός παιδιών ανά ομάδα 3 άτομα.

Νικήτρια ομάδα ανακηρύσσεται αυτή που θα φτάσει πρώτη στο 40. Στη διαδρομή θα πρέπει να ανακαλύψει τα σωστά εκθέματα και να απαντήσει στους γρίφους. Οι σωστές απαντήσεις ανταμείβονται θετικά, ενώ οι λανθασμένες αρνητικά.

Το παιχνίδι αποτελείται από:

- ένα υφασμάτινο ταμπλό
- 20 κάρτες ερωτήσεων με εκθέματα του μουσείου
- 6 κάρτες θετικής ενίσχυσης
- 6 κάρτες αρνητικής ενίσχυσης
- 1 κλεψύδρα
- 1 μεγάλο ζάρι

Κανόνες Παιχνιδιού

Η κάθε ομάδα ρίχνει το ζάρι και όποια πετύχει τον μεγαλύτερο αριθμό παίζει πρώτη. Κάθε παίκτης αναλαμβάνει έναν ρόλο. Ένας παίκτης είναι πiónι, ένας βοηθός και οι υπόλοιποι εξερευνούν το μουσείο, με σκοπό να ανακαλύψουν το ζητούμενο έκθεμα. Ο παίκτης βοηθός ρίχνει το ζάρι. Ο παίκτης πiónι προχωρά τόσες θέσεις όσες δείχνει το ζάρι. Εάν ο παίκτης πέσει σε κύκλο με το λογότυπο του μουσείου θα πρέπει να τραβήξει μία κάρτα ερωτήσεων. Διαβάζει την ερώτηση και οι υπόλοιποι προσπαθούν να εντοπίσουν το έκθεμα, να το παρατηρήσουν και να δώσουν τη σωστή απάντηση. Αν απαντήσουν σωστά τραβούν κάρτα θετικής ενίσχυσης και προχωρούν. Αν δεν απαντήσουν σωστά τραβούν κάρτα αρνητικής ενίσχυσης και εκτελούν την εντολή. Κερδίζει η ομάδα που θα φτάσει πρώτη στο 40.

Εναλλακτικά το παιχνίδι μπορεί να παιχτεί ατομικά και να χρησιμοποιηθεί πiónι. Το επιδαπέδιο παιχνίδι «Μια βόλτα διαχρονικά στη Λάρισα» είναι ένα ομαδικό, βιωματικό παιχνίδι εξερεύνησης, όπου οι μαθητές διασκεδάζοντας ανακαλύπτουν το Μουσείο.

6.2.5 Παιχνίδι με κάρτες «Θα σου πω μια ιστορία»

Στόχος του παιχνιδιού είναι οι μαθητές να δημιουργήσουν δικές τους ιστορίες, να αναπτύξουν τον προφορικό λόγο και να ψυχαγωγηθούν.

Αποτελείται από 20 κάρτες με εκθέματα του μουσείου διαφορετικών εποχών.

Οι μαθητές κάθονται σε κύκλο. Όλες οι κάρτες τοποθετούνται η μία πάνω στην άλλη, στο δάπεδο με κρυμμένη την πλευρά της εικόνας. Ο πρώτος παίκτης τραβάει μια κάρτα, την τοποθετεί στο δάπεδο και βλέποντας την εικόνα ξεκινάει να λέει μια ιστορία. Μόλις τελειώσει, τραβάει κάρτα ο δεύτερος παίκτης. Κοιτάζει την εικόνα και την τοποθετεί δίπλα στην άλλη. Ξεκινάει τη δική του ιστορία από εκεί που σταμάτησε ο προηγούμενος παίκτης. Το ίδιο γίνεται με όλους τους παίκτες. Χάνει όποιος δεν μπορέσει να πει μια ιστορία.

6.2.6 Παιχνίδι ρόλων «Οικογένεια»

Οι μαθητές παρατηρούν την επιτύμβια στήλη που αναπαριστά την οικογένεια και τη δραματοποιούν. Ο καθένας αναλαμβάνει έναν ρόλο και μπορεί να χρησιμοποιήσει τα ενδύματα που υπάρχουν μέσα στο πακέτο. Υιοθετούν φανταστικούς ρόλους,

εμπνεόμενα από αληθινά εκθέματα σε ένα πραγματικό περιβάλλον μουσείου και ενισχύεται η ευχαρίστησή τους.

6.2.7 Παζλ

Επιπλέον μέσα στο εκπαιδευτικό πακέτο υπάρχουν δύο παζλ. Το ένα αναπαριστά μία μελανόμορφη παράσταση σε μία λήκυθο. Είναι η αρπαγή της Δηϊάνειρας από τον Κένταυρο Νέσσο. Το δεύτερο είναι ένα τμήμα ψηφιδωτού δαπέδου με ζωομορφικό διάκοσμο, με δύο αντικριστά πουλιά. Οι μαθητές καλούνται να τα συναρμολογήσουν με στόχο να εξασκήσουν την παρατηρητικότητα, τη μνήμη, τη λεπτή κινητικότητα και να διασκεδάσουν.

6.3 Προτάσεις για την αξιοποίηση του υλικού

6.3.1 Προτάσεις για δραστηριότητες πριν την επίσκεψη

- Μπορείτε να ξεκινήσετε με μια συζήτηση γύρω από τα μουσεία.
- Ενθαρρύνετε τους μαθητές να μοιραστούν τις εντυπώσεις τους από επισκέψεις σε μουσεία.
- Ζητήστε να φέρουν φωτογραφίες ή σχετικό υλικό από το διαδίκτυο.
- Δημιουργήστε στην τάξη τη γωνιά του μουσείου με το υλικό αυτό.
- Βοηθήστε τους μαθητές να ανακαλύψουν και άλλα είδη μουσείων λύνοντας το κρυπτόλεξο.
- Χωρίστε τους σε δύο ομάδες με σκοπό να καταγράψουν σε χαρτόνι «Οδηγίες Συμπεριφοράς στο Μουσείο» και να το τοιχοκολλήσουν στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης.
- Προετοιμάστε συναισθηματικά τους μαθητές για την επίσκεψή στο Διαχρονικό Μουσείο, διαβάζοντας το παραμύθι «Μια απρόσμενη ανασκαφή».
- Παροτρύνετε τους μαθητές να δραματοποιήσουν το παραμύθι.
- Ζητήστε να γράψουν την ερμηνεία των λέξεων «διαχρονικός» και «μουσείο» χρησιμοποιώντας το λεξικό τους.
- Βοηθήστε τους μαθητές να εφαρμόσουν στρατηγικές υπολογισμού για να υπολογίσουν πόσα λεωφορεία θα χρειαστούν για τη μετακίνησή τους στο μουσείο.

6.3.2 Προτάσεις για δραστηριότητες μετά την επίσκεψη

- Μετά την επίσκεψη στο μουσείο οι μαθητές γεμάτοι γνώσεις, εμπειρίες, και βιώματα, πρέπει να καταλάβουν ότι η επίσκεψη δεν τελειώνει εδώ Έτσι λοιπόν στη σχολική τάξη μπορείτε να επεξεργαστείτε διάφορα θέματα με στόχο την εμπέδωση, την εμβάθυνση και την ψυχαγωγία.
- Ζητήστε από τους μαθητές να σημειώσουν λέξεις και συναισθήματα που τους προκάλεσε η επίσκεψη στο Διαχρονικό Μουσείο.
- Ενθαρρύνετε τους να γράψουν ένα άρθρο σχετικά με την επίσκεψη για τη σχολική εφημερίδα. Στο μάθημα της Μουσικής οι μαθητές μπορούν να ακούσουν το τραγούδι της Λιλιπούπολης «Μες στο μουσείο», να μάθουν τους στίχους, τις νότες και να το παίζουν στο μεταλλόφωνο.
- Ζητήστε από τους μαθητές να συμπληρώσουν την ακροστιχίδα του μουσείου.
- Στο μάθημα των Αγγλικών και με τη βοήθεια του λεξικού τους βοηθήστε τα να γράψουν και να μάθουν λέξεις που σχετικές με το μουσείο.
- Επίσης με τις ίδιες λέξεις ενθαρρύνετε τους να στείλουν ένα ηλεκτρονικό μήνυμα για να καλέσουν έναν φίλο τους που ζει στην Αγγλία, να επισκεφτεί το Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας.
- Χωρίστε τους μαθητές σε δύο ομάδες. Η μία ομάδα αποτελείται από κατοίκους της σύγχρονης Λάρισας, ενώ η άλλη ομάδα από κατοίκους των αρχαϊκών και κλασικών χρόνων που συναντιούνται στη μηχανή του χρόνου. Κάνουν ερωτήσεις και συγκρίνουν συνήθειες και αντικείμενα.
- Επιπλέον οι μαθητές μπορούν να παίξουν ένα παιχνίδι: «Παιχνίδι Μυθοπλασίας!» Υπάρχουν κάρτες από τα εκθέματα του μουσείου. Ο κάθε παίκτης τραβάει μια κάρτα και καλείται να φτιάξει μια ιστορία. Το ίδιο κάνει και ο επόμενος αλλά με τη διαφορά ότι η ιστορία ξεκινάει εκεί που τελείωσε η προηγούμενη. Νικητής είναι αυτός που θα ολοκληρώσει την ιστορία.
- Παίξτε με τους μαθητές συναρμολογώντας τα παζλ.
- Ζητήστε από τους μαθητές να αντιστοιχίσουν διάφορα σκεύη οικιακής χρήσης και πολλά εργαλεία, με τη χρήση τους.
- Ζητήστε από τους μαθητές να βάλουν τα γράμματα των λέξεων στη σωστή σειρά και να σχηματίσουν λέξεις που έχουν σχέση με το Διαχρονικό Μουσείο, τα εκθέματα και την ιστορία της θεσσαλικής πεδιάδας.

Προτάσεις

Σήμερα τα σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης προγραμματίζουν πολύ συχνά επισκέψεις στα Μουσεία, οι οποίες δεν πρέπει να είναι απλές ξεναγήσεις, που ίσως είναι και αδιάφορες στους μαθητές, ώστε να περιδιαβαίνουν μόνο το Μουσείο βλέποντας τα εκθέματα, αλλά να τα αντιμετωπίζουν ως φορείς πληροφοριών με εκπαιδευτικό και ψυχαγωγικό χαρακτήρα. Για να γίνει η επίσκεψη στο μουσείο όσο το δυνατό πιο αποδοτική και ευχάριστη, θα πρέπει οι εκπαιδευτικοί να βρουν τρόπους που θα βοηθήσουν τους μαθητές να επικοινωνήσουν με τα εκθέματα, και μέσα από αυτά με την εποχή τους και τον άνθρωπο που τα δημιούργησε και τα χρησιμοποίησε στην καθημερινή του ζωή. Άρα οι μαθητές θα πρέπει να πάνε στο μουσείο προετοιμασμένοι για αυτά που θα αντικρίσουν. Τον ρόλο αυτό, να προετοιμάσουν δηλαδή τους μαθητές, αναλαμβάνουν πλέον οι εκπαιδευτικοί με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών πακέτων που δημιουργούν τα μουσεία.

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια τέτοια πρόταση για το Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας. Το εκπαιδευτικό πακέτο «Μια πόλη γεμάτη... ιστορίες!» που δημιουργήθηκε παρέχει πληροφορίες για τους εκπαιδευτικούς και δραστηριότητες για τους μαθητές οι οποίοι μπορούν να ερευνήσουν, να ανακαλύψουν τη γνώση, να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους και φυσικά να ψυχαγωγηθούν.

Το εκπαιδευτικό πακέτο είναι ένα εκπαιδευτικό εργαλείο, που στοχεύει στην ενίσχυση των εκπαιδευτικών και ανταποκρίνεται στην ανάγκη της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας. Πρόκειται ουσιαστικά για την ανάπτυξη σχέσεων με το παρελθόν εμπλουτίζοντας τη σημερινή πραγματικότητα των παιδιών και ειδικά τη σχέση τους με το κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον. Είναι υλικό που στοχεύει στο να δημιουργηθούν «πολλαπλασιαστές» όπως αναφέρει η Νικονάνου,(2015), όπου οι εκπαιδευτικοί θα μπορούν να αναλάβουν τη διεξαγωγή εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων σε μουσεία, αποδεσμεύοντας το προσωπικό του μουσείου από τη διαδικασία υλοποίησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Το εκπαιδευτικό πακέτο που δημιουργήσαμε μπορεί να αποτελέσει τμήμα των εκπαιδευτικών υπηρεσιών ή προγραμμάτων του Διαχρονικού Μουσείου Λάρισας. Έτσι οι εκπαιδευτικοί θα μπορούν, μέσω της ιστοσελίδας του Μουσείου, να το βρουν και να ενημερωθούν πως μπορούν να το δανειστούν. Με αυτόν τον τρόπο όμως δεν θα μπορεί να φτάσει εύκολα στον εκπαιδευτικό και να αποτελέσει εκπαιδευτικό

εργαλείο στη σχολική ζωή. Τον διαμεσολαβητικό ρόλο θα μπορούσε να αναλάβει η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση τόσο για την ενημέρωση των εκπαιδευτικών όσο και για τη διάθεση του υλικού στα σχολεία.

Το εκπαιδευτικό πακέτο αν και απευθύνεται σε μαθητές της Τρίτης και τη Τετάρτης τάξης του Δημοτικού Σχολείου, με κατάλληλες προσαρμογές και αλλαγές, από τους εκπαιδευτικούς θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και από άλλες ηλικιακές ομάδες του Δημοτικού Σχολείου. Επίσης θα μπορούσαν κάθε φορά να ασχοληθούν με μια διαχρονική προσέγγιση ενός διαφορετικού θέματος, όπως διατροφή, παιχνίδι, γυναίκα, κόσμημα, κ.ά.

Σύμφωνα με τη McNutt (2000), η παραγωγή ενός υλικού, δε συμβαίνει μια στιγμή, αλλά αποτελεί μια διαρκή και συνεχιζόμενη διαδικασία προσαρμογής του, στις πραγματικές ανάγκες του κοινού στο οποίο απευθύνεται. Για αυτόν τον λόγο δημιουργήθηκαν ερωτηματολόγια, τα οποία εκπαιδευτικοί και μαθητές θα συμπληρώνουν μετά το τέλος της επίσκεψης, με σκοπό τη βελτίωση και την επέκταση του πακέτου. Τα ερωτηματολόγια θα συγκεντρώνονται από τον εκπαιδευτικό σε έναν φάκελο και θα παραδίδονται στην είσοδο του Μουσείου. Σε τακτά χρονικά διαστήματα θα παραλαμβάνονται, θα αξιολογούνται και θα γίνονται οι απαραίτητες προσθήκες και αλλαγές. Έτσι θα καταγράφονται οι απόψεις τους για τη χρήση του υλικού, την καταλληλότητα, τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν, τα ερωτήματα που προέκυψαν με σκοπό να διερευνώνται οι τρόποι επίλυσης των προβλημάτων που αντιμετώπισαν και οι τροποποιήσεις που έκαναν ή προτείνουν

Κλείνοντας αυτή τη συζήτηση θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι η μουσειακή εμπειρία είναι πολυδιάστατη. Το παιδί εφοδιάζεται με καινούργια γνώση ενώ παράλληλα ενισχύεται η κοινωνική και συναισθηματική του εξέλιξη. Είναι όμως πάνω από όλα μια εμπειρία βιωματική και ως εκ τούτου αξέχαστη την οποία για αρκετό καιρό μετά την επίσκεψη, ανακαλεί και αναπολεί με θετική πάντοτε διάθεση.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Bäumler, Ch. 2003. Bildung und Unterhaltung im Museum. Das museale Selbstbild im Wandel, LitVerlag:Münster, στο Νικονάνου, Ν., (2015), (επιμ.), Κεφάλαιο 3, Μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι: Συμμετοχή-Εμπειρία- Δημιουργία, Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα, 67.
- Black, G., (2012), Transforming Museums in the 21st Century, Abingdon: Routledge
- Bobick, B., and Hornby, J., (2013), Practical partnerships: Strengthening the museum–school relationship, Journal of Museum Education 38(7)
- Bounia, A., and Myrivili, E., (2015), “Beyond the ‘Virtual’: Intangible Museographies and Collaborative Museum Experiences”, στο Barranha, H. και Martins, S. (επιμ.), Uncertain Spaces, Virtual Configurations in Contemporary Art and Museums, Universidade Nova de Lisboa, Universidade de lisbos, Calouste Gulbenkian Foundation: Lisbon
- Busse, K. P. 2007. “Museumspädagogik an der Schnittstelle von Museum und Schule. Aktuelle Paradigmen der Museumspädagogik”, στο Wagner, E. & Dreykorn, M. (επιμ.), Museum, Schule, Bildung, Aktuelle Diskurse – Innovative Modelle – Erprobte Methoden, kopaed: München, 25-28, στο Νικονάνου, Ν., (2015), (επιμ.), Κεφάλαιο 4. Μουσεία και τυπική εκπαίδευση, Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα.
- Commandeur, B. & Dennert, D. 2004. Event zieht – Inhalt bindet. Besucherorientierung von Museen auf neuen Wegen, Transcript Verlag: Bielefeld, στο Νικονάνου, Ν, (2015), (επιμ.), Κεφάλαιο 3, Μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι: Συμμετοχή-Εμπειρία- Δημιουργία, Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα, 67.
- Desvallees, A., and Mairesse, F., (επιμ.) (2014), *Βασικές έννοιες της μουσειολογίας*, μτφ. Λάμπας Σ., Εκδόσεις I.C.O.M., Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων-Ελληνικό Τμήμα: Αθήνα
- Dodd, J., and Jones, C., (2009), “The Generic Learning Outcomes: a conceptual framework for demonstrating the impact of learning in museums” in *Tetradia Museiologias*
- Eshach, H. (2006). Science Literacy in Primary Schools and Pre-schools. Netherlands: Springer.
- Gesser, S., Handschin, M., Jannelli, A. & Lichtensteiger, S. (επιμ.) 2012. Das partizipative Museum. Zwischen Teilhabe und User Generated Content,

- Transcript Verlag: Bielefeld, στο Νικονάνου, Ν.,(2015), (επιμ.), Κεφάλαιο 3, Μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι: Συμμετοχή-Εμπειρία-Δημιουργία, Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα, 67.
- Greenhill, E.,(1994), *Museum and Gallery education*, University of Leicester.
- Hansen, A., (2014). “The Heritage Learning Framework and the Heritage Learning Outcomes”, στο Νικονάνου, Ν., (2015), (επιμ.), Κεφάλαιο 3., Μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι: Συμμετοχή-Εμπειρία- Δημιουργία,. Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα.
- Hein G., (2005), *Learning in the museum.*, New YorkNational Sciense Foundation
- Hein, G., (1998), *Learning in the Museum*, London: Routledge
- Hooper-Greenhill, E., 2006, “The Power of Museum Pedagogy”, στο Genoways H. (επιμ.), *Museum Philosophy of the Twenty-first Century*, Altamira Press: Lanham
- Hooper-Greenhill, E., (2007), *Museums and Education*, Purpose, Pedagogy Performance, Routledge: London
- Hornby, J., and Bobick, B., (2016), A Survey of Teen Museum Education Participants and their Parents, *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*
- Jensen, V.A., (2010), *Museum Education and Professional Development Partnerships: How the educational programs of museums enhance career goals and professional development skills in adults*: Theses, Seton Hall University
- McNutt Nan (2000), Assessing Archaeogy Education. Five Guiding Questions, στο K. Smardz & S. J. Smith (eds), *The Archaeology Education Handbook*, Altamira Press, Walnot Creek.
- Simon, N. 2010.The Participatory Museum, *Museum 2.0*: Santa Cruz, <http://www.participatorymuseum.org/read>, στο Νικονάνου, Ν., (2015), (επιμ.), Κεφάλαιο 3., Μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι: Συμμετοχή-Εμπειρία- Δημιουργία,. Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα, 67.
- Scholz, F. 2008, στο Νικονάνου, Ν. Κεφάλαιο 9. Εκπαιδευτικά εργαλεία: Έντυπα και υλικά, , Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21^ο αιώνα.
- Seifert, R. 2012. “Das Curriculum – Hindernis oder Chance?”, στο Staupé, G. (επιμ.), *Das Museum als Lern- und Erfahrungsraum. Grundlagen und Praxisbeispiele*, Schriften des Deutschen Hygiene-Museums Dresden, Böhlau Verlag: Köln, 102-105, στο Νικονάνου, Ν., (2015), (επιμ.), Κεφάλαιο 4. Μουσεία και τυπική εκπαίδευση, Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα, 105.

- Stankiewicz, M.A., (2011), *The roots of art education practice*, Worcester, MA: Davis Publications.
- Ströter-Bender, J. 2009. *Museumskoffer, Material- und Ideenkisten*, Tectum Verlag: Marburg.
- Veldhuizen, A., van. 2013. “Ziele und Werkzeuge. Einblick in die Werkstattliste der Museumspädagoginnen”, *Standbein-Spielbein*, 96, 18-23, στο Νικονάνου, Ν., (2015), (επιμ.), Κεφάλαιο 9, *Εκπαιδευτικά εργαλεία: Έντυπα και υλικά, Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα*, 215.
- Thinesse-Demel, J. 1994. “Das Führungsgespräch im Kunstmuseum”, στο Viereg, H., Schmeer-Sturm, M. L., Thinesse-Demel, J. & Ulbricht, K. (επιμ.), *Museumspädagogik in neuer Sicht. Erwachsenen Bildung im Museum*, Schneider Verlag Hohengehren: Baltmannsweiler, 156-165, στο Νικονάνου, Ν., (2015), (επιμ.), Κεφάλαιο 3, *Μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι: Συμμετοχή-Εμπειρία-Δημιουργία, Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα*, 57.
- Vogt, A. 2008. “Kooperation oder Konfrontation? Historische und aktuelle Diskussion über das Verhältnis von Schulen und Museen”, στο Vogt, A., Krüze, A. & Schulz, D. (επιμ.), *Wandel der Lernkulturen an Schulen und Museen*, Leipziger Universitätsverlag: Leipzig, 19-81, στο Νικονάνου, Ν., (2015), (επιμ.), Κεφάλαιο 4. *Μουσεία και τυπική εκπαίδευση, Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα*, 90.
- Weschenfelder, K. & Zacharias, W. 1992. *Handbuch der Museumspädagogik. Orientierung und Methode*, Schwann Verlag: Düsseldorf, ”, στο Νικονάνου, Ν., (2015), (επιμ.), Κεφάλαιο 3., *Μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι: Συμμετοχή-Εμπειρία- Δημιουργία, Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα*, 67.

Ελληνική βιβλιογραφία

- Dodd, J. and Jones, C. (2009), «Τα Έντικα Αποτελέσματα της Μάθησης: ένα εννοιακό πλαίσιο για την κατάδειξη της επίδρασης της μάθησης στα μουσεία», Τετράδια Μουσειολογίας, Vol.6
- Frey, K., (1998), Η μέθοδος project, (μτφ. Κ. Μάλλιου), Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης
- Pearce, S., (2002), *Μουσεία αντικείμενα και συλλογές*, Εκδόσεις Βάνιας.
- Rietschel,(2004) και Otto,(2007), στο Νικονάνου Ν., (2015), (επιμ.), Κεφάλαιο 4, Μουσεία και τυπική εκπαίδευση, Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα,
- Βέμη, Β. (2003), Κατάρτιση Εκπαιδευτικών: Το πρώτο βήμα για τη διατήρηση της Κληρονομιάς, 7th International Symposium World Heritage Cities, Ρόδος, Δήμος Ρόδου- World Heritage Cities (έκδοση σε ψηφιακή μορφή), 24 - 26 Σεπτεμβρίου 2003
- Βέμη, Β., (2005). Σχεδιάζοντας μια αρχαιολογική μουσειοσκευή. Στο Σταυρίδου Ε. & Βέμη Β. & Κάββουρα Δ., (επιμ.). *Βιβλία, Υλικά, Λογισμικά για την εκπαίδευση: από τη σχεδίαση στη διδακτική πράξη*(Πρακτικά επιστημονικής διημερίδας, Βόλος 13-14 Δεκεμβρίου, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
- Βέμη, Β., Νάκου, Ε., (2010), Μουσεία και Εκπαίδευση, Αθήνα: Νήσος
- Βουρή, Σ., (2002), «Μουσείο και συγκρότηση εθνικής ταυτότητας», στο Κόκκινος, Γ. και Αλεξάκη, Ε. (επιμ), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Αθήνα: Μεταίχμιο. Γενικότερα, το σημαντικό έργο της Σούζαν Πιρς, 2002, Μουσεία, αντικείμενα και συλλογές, Μια πολιτισμική μελέτη, Θεσ/νίκη: Βάνιας
- Γκαζή, Α., (1999), «Από τις μούσες στο μουσείο: Η ιστορία ενός θεσμού δια μέσου των αιώνων», Αρχαιολογία και τέχνες
- Γλύτση, Ε., Ζαφειράκου, Α., Κακούρου-Χρόνη, Γ. και Πικοπούλου-Τσολάκη, Δ., (2002), *Οι Διαστάσεις των Πολιτισμικών Φαινομένων, Πολιτισμός και Εκπαίδευση*, ΕΑΠ: Πάτρα
- Δάλκος, Γ., (2000), *Σχολείο και Μουσείο*, Εκδόσεις Καστανιώτη
- Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας, Τμήμα Μελέτης της Μουσειολογικής
- Ζαφειράκου, Α., (2002), Αρχές, μέθοδοι και τεχνικές οργάνωσης εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα μουσεία, στο: *Οι διαστάσεις των πολιτιστικών φαινομένων, πολιτισμός και εκπαίδευση*, τόμος Γ': Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κακούρου-Χρόνη, Γ., (2006), *Μουσείο-Σχολείο, Αντικριστές πόρτες στη γνώση*, Πατάκης: Αθήνα

- Κακούρου- Χρόνη, Γ., (2010), *Μουσείο- Σχολείο – αντικριστές γιορτές στη γνώση*, 2η Έκδοση, Εκδόσεις Πατάκη
- Κουβέλη Α. (2000), *Η σχέση των μαθητών με το μουσείο*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών: Αθήνα
- Κύρδη, Κ., (2010), Αξιοποίηση μουσειακών χώρων στο πλαίσιο της σχολικής πράξης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στο Μ. Βέμη και Ε. Νάκου (επιμ.), *Μουσεία και εκπαίδευση*, Αθήνα: Νήσος
- Μούλιου, Μ.,-Μπούνια, Α., (1999), «Εισαγωγή στη Μουσειολογία, «Μουσειακές εκθέσεις», *Αρχαιολογία και Τέχνες* τεύχος 70/1999
- Μούλιου, Μ., (2015), Τα μουσεία, οι αξίες τους και οι πολίτες: μελετώντας απόψεις και συμπεριφορές στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία στο Μ. Κωνσταντουδάκη-Κιτρομηλίδου, Γ. Κουρτέση-Φιλιππάκη και Ε. Μαυρομιχάλη (Επιμ.), *Ανασκαφή και Έρευνα Χ: Από το ερευνητικό έργο του Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης*, 10ο Επιστημονικό Συμπόσιο του Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, 22-23 Απριλίου 2015, Ανακτήθηκε από http://www.arch.uoa.gr/fileadmin/arch.uoa.gr/uploads/drast_arch/anaskafh_kai_ereyna_x_perilhpseis.pdf
- Μουσούρη, Θ. (2000), «Έρευνα κοινού και αξιολόγηση στα μουσεία», *Αρχαιολογία και Τέχνες*
- Μπούνια, Α. & Νικονάνου, Ν. 2008. «Μουσειακά αντικείμενα και ερμηνεία: Δημιουργώντας την εμπειρία, επιδιώκοντας την επικοινωνία», στο Νικονάνου, Ν. & Κασβίκης, Κ. (επιμ.), *Εκπαιδευτικά ταξίδια στο χρόνο: εμπειρίες και ερμηνείες του παρελθόντος*, Πατάκης: Αθήνα,
- Μπούνια, Α. (2015) Κεφάλαιο 6. Προσεγγίζοντας διαφορετικές κοινότητες: Δράσεις κοινωνικής ένταξης, διαπολιτισμικής αγωγής και διεύρυνσης της προσβασιμότητας για εμποδιζόμενα άτομα από το Νικονάνου, Ν., (επιμ.). *Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα*
- Νάκου, Ε., (2001), *Μουσεία, εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός*, από τη σκοπιά της θεωρίας του υλικού πολιτισμού, της μουσειολογίας και της μουσειοπαιδαγωγικής, Νήσος: Αθήνα
- Νάκου, Ε., (2002). Το επιστημολογικό υπόβαθρο της σχέσης μουσείου, εκπαίδευσης και ιστορίας, στο Γ. Κόκκινος και Ε. Αλεξάκη, (2002), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Αθήνα: Μεταίχμιο και Πανεπιστήμιο Αιγαίου

- Νικονάνου, Ν., (2002). Αρχαιολογικά Μουσεία και Σχολείο, Εκπαιδευτικά Προγράμματα Μουσειακής Αγωγής για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα, Θεσσαλονίκη, (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή)
- Νικονάνου, Ν., Κασβίκης, Κ., (2008). Εκπαιδευτικά ταξίδια στον χρόνο, Εμπειρίες και ερμηνείες του παρελθόντος, Πατάκης: Αθήνα.
- Νικονάνου, Ν., (2010), Μουσειοπαιδαγωγική, από τη θεωρία στην πράξη, Πατάκης: Αθήνα.
- Νικονάνου, Ν., (2012), *Μουσειοπαιδαγωγική από τη θεωρία στην πράξη*, Αθήνα: Πατάκης.
- Νικονάνου, Ν., (2015), Κεφάλαιο 1. Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα: Εισαγωγή από το Νικονάνου, Ν., (επιμ).. Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα
- Νικονάνου, Ν., (2015β), Κεφάλαιο 4., Μουσεία και τυπική εκπαίδευση από το Νικονάνου Ν., (επιμ.), Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα
- Οικονόμου, Μ., (2003), *Μουσείο: Αποθήκη ή ζωντανός οργανισμός*, Εκδόσεις Κριτική
- Παπαδόπουλος, Σ., (1999), «Το επάγγελμα του μουσειολόγου: μεταξύ κοινών τόπων και ουτοπίας», Αρχαιολογία και Τέχνες.
- Παϊζης, Ν. 2010. «Μουσεία και εκπαίδευση: εμπειρίες και προοπτικές», στο Βέμη, Μπ. & Νάκου, Ει. (επιμ.), Μουσεία και εκπαίδευση, Νήσος: Αθήνα, 375-378.
- Πλατή, Μ. 2010. «Εκπαίδευση στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, παιδιά και ενήλικες», στο Βέμη, Μπ. & Νάκου, Ει. (επιμ.), Μουσεία και εκπαίδευση, Νήσος: Αθήνα, 387-392.
- Σκαλτσά, Μ., (1997), Μουσειολογία στον 21ο αιώνα – Θεωρία και Πράξη, Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου, Θεσσαλονίκη, 21-24 Νοεμβρίου
- Τζιαφέρη, Σ., (2005), Το σύγχρονο Μουσείο στην Ελληνική Εκπαίδευση μέσα από το παράδειγμα των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη
- Φιλιππουπολίτη.Α. (2015) Κεφάλαιο 2. Εκπαιδευτικές θεωρίες και μουσειακή μάθηση Αναστασία Φιλιππουπολίτη από το Νικονάνου, Ν., (επιμ).. Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα.
- Φουρλίγκα, Ε., Νικονάνου, Ν., Κασβίκης, Κ. και Γαβριηλίδου, Ι. (2002), Μουσειακή εκπαίδευση και αρχαιολογία, Παραδείγματα από τρεις ευρωπαϊκές χώρες, Αρχαιολογία και Τέχνες.

- Χατζηασλάνη, Κ., Καϊμάρα, Ει. & Λεοντή Α. 2010. «Ακρόπολη και εκπαίδευση: Εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτικό υλικό», στο Βέμη, Μπ. & Νάκου, Ει. (επιμ.), Μουσεία και εκπαίδευση, Νήσος: Αθήνα, 379-386.
- Χατζηνικολάου, Τ., (2008), «Η μουσειοπαιδαγωγική στην Ελλάδα και ο ρόλος του ICOM στην πορεία μιας τριακονταετίας», στο Νικονάνου, Ν. και Κασβίκης, Κ. (επιμ.), Εκπαιδευτικά ταξίδια στον χρόνο, Εμπειρίες και ερμηνείες του παρελθόντος, Πατάκης: Αθήνα
- Χατζηνικολάου, Τ., (2010), «Μουσειοπαιδαγωγική Εκπαίδευση στην Ελλάδα στο Βέμη, Μπ., Νάκου, Ε., Μουσεία και Εκπαίδευση, Αθήνα: Νήσος.
- Χατζηνικολάου, Τ. & Χραμπάνης, Π. 2010. «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών: Η περίπτωση του περιφερειακού σεμιναρίου Μουσείο-Σχολείο», στο Βέμη, Μπ. & Νάκου, Ει. (επιμ.), Μουσεία και εκπαίδευση, Νήσος: Αθήνα, 271-276
- Χρυσάφιδης, Κ. 1994. Βιωματική-επικοινωνιακή διδασκαλία, Gutenberg: Αθήνα, στο Νικονάνου, Ν., (2015), (επιμ.), Κεφάλαιο 4. Μουσεία και τυπική εκπαίδευση, Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα, 103.
- Ψύλλα, Μ., (1999), «Η Επικοινωνία σαν Κοινωνική Διεργασία», Επιστημονική Επετηρίδα Χαροκοπείου Ανώτατης Σχολής Οικιακής Οικονομίας, Αθήνα.
- <https://www.elliniko-panorama.gr/articles/166/1/diaxoniko-mouseio-larisas.html>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Μια πόλη γεμάτη... ιστορίες!

Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας

Βιβλίο εκπαιδευτικού

Περιεχόμενα

Παρουσίαση μουσείου	80
Η μόνιμη έκθεση.....	83
Εισαγωγή στην Έκθεση.....	89
Τα εκθέματα	94
Εκπαιδευτικά πακέτα	101
Εκπαιδευτικό πακέτο « Μια πόλη γεμάτη... ιστορίες!».....	102
Στόχοι	102
Μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι.....	103
Προτάσεις για δραστηριότητες πριν την επίσκεψη.....	104
Προτάσεις για δραστηριότητες μετά την επίσκεψη	105
Οδηγίες Παιχνιδιών	108
«Θα σου πω μια ιστορία»	108
«Μια βόλτα... διαχρονικά στη Λάρισα».....	109
«Άλλοτε και τώρα».....	110
Τραγούδι: Μες στο Μουσείο.....	111
Απαντήσεις για το τετράδιο δραστηριοτήτων του μαθητή	112
Ερωτηματολόγια.....	116

Αγαπητέ συνάδελφε,

Αφορμή για τη δημιουργία αυτού του εκπαιδευτικού πακέτου στάθηκε τόσο ο πλούτος των ευρημάτων της Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής μας όσο και η επιθυμία ανάδειξης της ιστορίας του τόπου μας, μέσα από τα εκθέματα του Διαχρονικού Μουσείου Λάρισας.

Το εκπαιδευτικό πακέτο απευθύνεται σε μαθητές της Τρίτης και της Τετάρτης τάξης του Δημοτικού Σχολείου και σχεδιάστηκε με στόχο να ενημερώσει και να ενισχύσει τους εκπαιδευτικούς, προκειμένου να οργανώσουν μια εποικοδομητική εκπαιδευτική επίσκεψη στο μουσείο με τους μαθητές τους. Να τους εφοδιάσει με το κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό. Να ανακαλύψουν τρόπους αξιοποίησης του υλικού στον χώρο του μουσείου και του σχολείου. Να υλοποιήσουν δραστηριότητες μέσα σε αυτό και μετά την επίσκεψη να εμβασύνουν με δραστηριότητες στη σχολική τάξη. Επίσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την πραγματοποίηση ή τον εμπλουτισμό διαθεματικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, προσαρμοσμένων τόσο στην ηλικία των μαθητών όσο και στα ενδιαφέροντά τους, με σκοπό να αναπτύξουν ερευνητικές δεξιότητες μέσα στα πλαίσια της ανακαλυπτικής μάθησης που εμπλέκει όλους τους μαθητές.

Το πακέτο περιλαμβάνει δραστηριότητες που πραγματοποιούνται πριν την επίσκεψη στο μουσείο, κατά τη διάρκεια αυτής, αλλά και δραστηριότητες εμβάθυνσης μετά την ολοκλήρωση της επίσκεψης, στη σχολική τάξη.

Έτσι λοιπόν είναι διαθέσιμη μια ποικιλία διδακτικών δραστηριοτήτων, μεθόδων και εργασιών. Μια τέτοιου είδους προσέγγιση στο συγκεκριμένο Μουσείο θα οδηγήσει σε αλλαγή της στάσης των μαθητών απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά και τις διαδικασίες απόκτησης της γνώσης.

Οι προτάσεις και η σειρά που παρουσιάζονται οι δραστηριότητες είναι ενδεικτικές. Είναι δυνατόν να παραλειφθούν ή να προστεθούν, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών.

Πριν από κάθε επίσκεψη θα ήταν σκόπιμο να επικοινωνήσετε με τους υπεύθυνους του μουσείου, να ανακαλύψετε τις δυνατότητες που παρέχει, να περιδιαβείτε τα εκθέματά του και κατόπιν να σχεδιάσετε την επίσκεψή σας.

Η διεύθυνση του Μουσείου είναι:

Μεζούρλο, Περιφερειακός Λάρισας-Τρικόλων, 41500

Τηλέφωνο: 2413 508242. **Fax:** 2410239927, **email:** efalar@culture.gr

Ωράριο λειτουργίας:

Θερινό ωράριο: (1^η Απριλίου-31^η Οκτωβρίου)

Δευτέρα- Κυριακή, 08:00 π.μ.-08:00 μ.μ

Χειμερινό ωράριο: (1^η Νοεμβρίου- 31^η Μαρτίου)

Τρίτη- Κυριακή, 9:00 π.μ- 16:00 μ.μ.

Επίσημες αργίες:

1^η Ιανουαρίου, 25^η Μαρτίου, Κυριακή του Πάσχα, 1^η Μαΐου, 25-26 Δεκεμβρίου.

Στο Μουσείο υπάρχει η δυνατότητα πρόσβασης από άτομα με αναπηρία.

Πρακτικές οδηγίες για την επίσκεψη

Το Διαχρονικό Μουσείο βρίσκεται στην πόλη της Λάρισας. Για να φτάσετε μπορείτε να ακολουθήσετε τον χάρτη που υπάρχει στο έντυπο.

Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας

Παρουσίαση μουσείου

Ο πλούτος των ευρημάτων της Λάρισας αλλά και της ευρύτερης περιοχής της, καθώς και η επιθυμία προβολής της Θεσσαλικής ιστορίας στάθηκαν η αφορμή για τη δημιουργία του Διαχρονικού Μουσείου Λάρισας.

Το Μουσείο ονομάζεται **Διαχρονικό**, επειδή το «στήσιμο» των εκθεσιακών του ενότητων δεν περιορίζεται μόνο σε μια απλή χρονολογική παράθεση, αλλά η οργάνωση της μόνιμης έκθεσης βασίστηκε και στις αρχές της εξουσίας, των θεσμών, της κοινωνίας και της οικονομίας δια μέσου των εποχών.

Το Διαχρονικό Μουσείο βρίσκεται στον λόφο "Μεζούρλο" στις νότιες παρυφές της πόλης, πάνω στον περιφερειακό δρόμο της Λάρισας, σε έκταση 54 στρεμμάτων που παραχωρήθηκε σταδιακά από τον Δήμο Λάρισας στο Υπουργείο Πολιτισμού. Για την ανέγερσή του προκηρύχθηκε το 1984 πανελλήνιος αρχιτεκτονικός διαγωνισμός από τον οποίο, αναδείχθηκε και εφαρμόστηκε η μελέτη του αρχιτέκτονα Π. Φωτιάδη και των συνεργατών του. Η θεμελίωση του κτιρίου έγινε το 1996 και

η κατασκευή του ολοκληρώθηκε το 2006.

Το Μουσείο αποτελείται από τρία κτίρια ανάμεσα στα οποία υπάρχουν ανοιχτοί χώροι. Τα κτίρια αναπτύσσονται σε δύο έως τέσσερα επίπεδα, συνολικού εμβαδού 11.750 τ.μ. Περιλαμβάνουν:

α) τον χώρο υποδοχής επισκεπτών με εκδοτήριο, βεστιάριο, πωλητήριο, αναψυκτήριο και WC

β) αμφιθέατρο στο ισόγειο, δίπλα από τον χώρο υποδοχής

γ) εκθεσιακό χώρο στο ισόγειο, εμβαδού 2.000 τ.μ.

δ) αποθήκες σε δύο επίπεδα

ε) εργαστήριο λίθινων αντικειμένων, μετάλλινων αντικειμένων, πήλινων αντικειμένων, ψηφιδωτών, εικόνων και τοιχογραφίας

στ) χώρο εκπαιδευτικών προγραμμάτων

ζ) κτίριο διοίκησης όπου στεγάζονται τα γραφεία της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λάρισας και βιβλιοθήκη.

Η μόνιμη έκθεση του Διαχρονικού Μουσείου υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα Επαν. ΙΙ 2007-2013»

Το Διαχρονικό Μουσείο ανήκει στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Λάρισας, η οποία είναι Περιφερειακή Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, έχει έδρα τη Λάρισα και αρμοδιότητα που εκτείνεται στην Περιφερειακή Ενότητα Λάρισας.

Δημιουργήθηκε τον Οκτώβριο του 2014 μετά από συνένωση της ΙΕ' Εφορείας Κλασσικών και Προϊστορικών Αρχαιοτήτων και της 7ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, που προϋπήρχαν από το 1974 και 1970 αντιστοίχως.

Τα χρονικά όρια που καλύπτει η δράση της αρχίζουν από τους προϊστορικούς χρόνους, περιλαμβάνουν την κλασική και τη ρωμαϊκή περίοδο, τους παλαιοχριστιανικούς και βυζαντινούς χρόνους, καθώς και την περίοδο

της οθωμανικής κυριαρχίας. Στο πεδίο δράσης της εντάσσονται κτίσματα κοσμικά και λατρευτικά, έργα οχυρωματικά και δημόσιου χαρακτήρα, καθώς και τα κινητά ευρήματα των αντίστοιχων περιόδων.

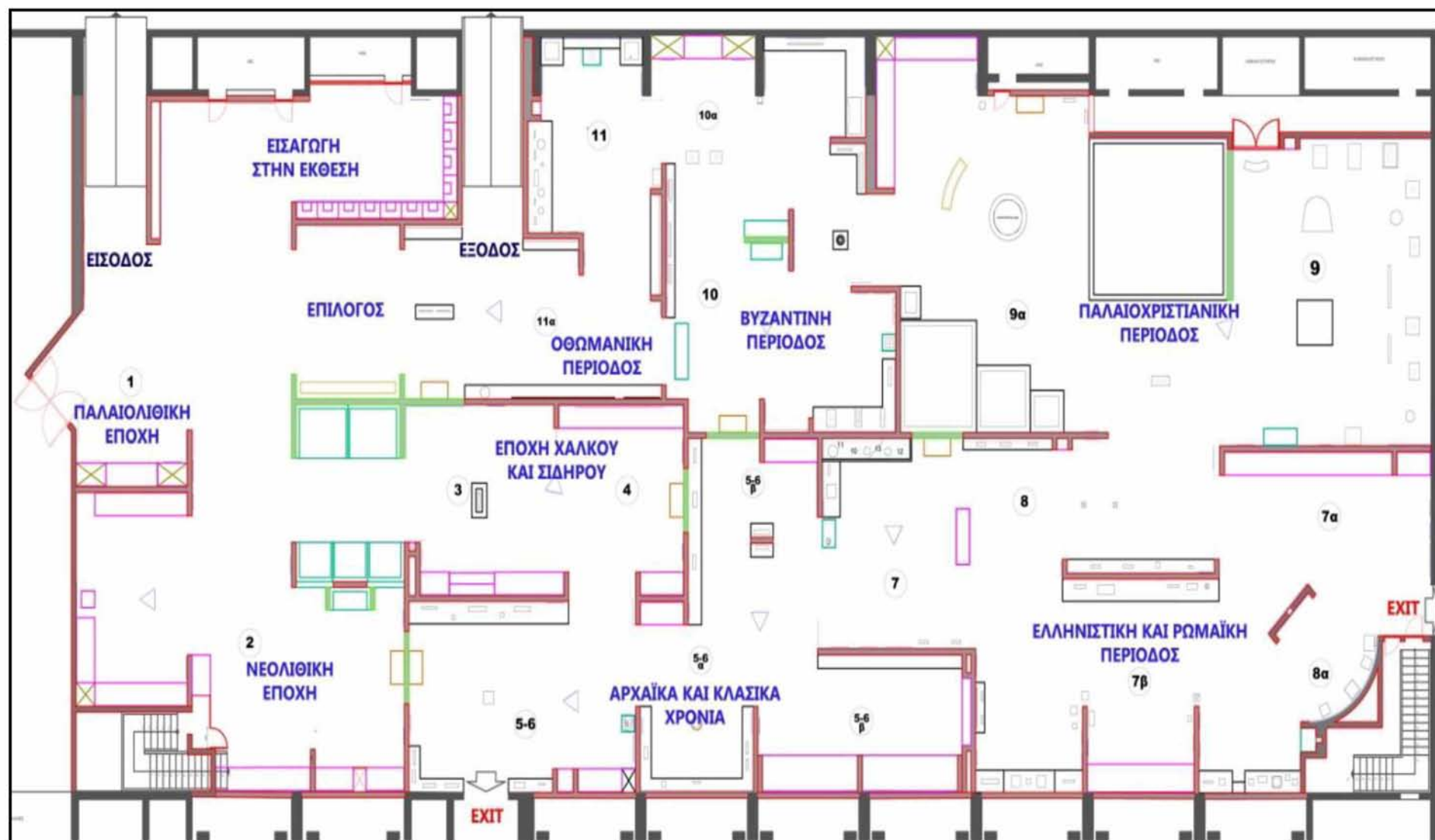
Το Μουσείο, μεριμνώντας για την ομαλή και αρτιότερη πρόσβαση και περιήγηση των ΑμεΑ στους χώρους του, διαθέτει ράμπες, επεξηγηματικά κείμενα γραφής Braille, καθώς και αντικείμενα για απτική χρήση, παροχές που το καθιστούν ξεχωριστό για τη μουσειακή πολιτική μεταξύ των ελληνικών μουσείων.

Το Μουσείο εγκαινιάστηκε στις 28 Νοεμβρίου του 2015 και πλέον είναι επισκέψιμο για το κοινό.

Στο Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας καθώς και σε αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία της περιοχής, πραγματοποιούνται ξεναγήσεις από διπλωματούχους ξεναγούς.

ΚΑΤΟΨΗ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Η μόνιμη έκθεση

Τα εκθέματα προέρχονται από ανασκαφές που διενεργήθηκαν κατά τη διάρκεια του 20ου αι. μέχρι και σήμερα στους νομούς Λάρισας, Τρικάλων και Καρδίτσας, από παραδόσεις και δωρεές αντικειμένων καθώς και από επαναπατρισμό αρχαιοτήτων. Συνολικά στην έκθεση εκτίθενται περίπου 2000 αντικείμενα.

Τα ευρήματα υποστηρίζονται από εποπτικό υλικό, κείμενα, φωτογραφίες και βίντεο, σε μια προσπάθεια αναπαράστασης της περιόδου δημιουργίας τους, ενώ στο κέντρο της κάθε ενότητας προβάλλεται χαρακτηριστικό αντικείμενο που συμβάλλει στην κατανόηση του νοήματος. Η αρχή της προσβασιμότητας, που διέπει το κτίριο από την κατασκευή του, χαρακτηρίζει όλη την έκθεση, σε μια προσπάθεια να γίνει προσιτή από άτομα με αναπηρία. Στο τέλος κάθε θεματικής ενότητας υπάρχουν πάνκοι αφής με πιστά αντίγραφα των εκθεμάτων πάνω σε άμμο για επισκέπτες με προβλήματα όρασης. Πληροφορίες για τα εκθέματα υπάρχουν σε πίνακες που βρίσκονται δίπλα στους πάνκους γραμμένα με γραφή Braille.

Στην είσοδο της έκθεσης σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο υπάρχει μια οπτικοακουστική προβολή που συ-

νοψίζει τα ιστορικο-κοινωνικο-πολιτικά δεδομένα της διαχρονικής πορείας του ανθρώπου στην περιοχή της Θεσσαλίας. Το βίντεο διαρκεί επτά λεπτά. Ο επισκέπτης μέσω της κινούμενης εικόνας και της δραματοποιημένης αφήγησης θα μπορεί να προσλάβει τα πρώτα βασικά ερεθίσματα και ιστορικά δεδομένα που θα τον βοηθήσουν να κατανοήσει καλύτερα και πιο γρήγορα την αρχαιολογική πληροφορία που θα παρουσιαστεί στον χώρο της έκθεσης. Επιπλέον μέσω του βίντεο θα είναι δυνατή η παρουσίαση και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και ευρημάτων που λόγω του πεπερασμένου χώρου της έκθεσης δε θα είναι δυνατό να εκτεθούν ή να αναλυθούν με λεπτομέρειες. Στο τμήμα αυτό της έκθεσης, ο επισκέπτης προετοιμάζεται για τη γνωριμία του με τον κόσμο της προϊστορίας από έναν συνδυασμό παρουσίας του φυσικού περιβάλλοντος, των πρώτων στοιχείων ανθρώπινης παρουσίας στην περιοχή, τα οποία αποτέλεσαν τους πρώτους οικισμούς γεωργοκτηνοτρόφων που αναπτύχθηκαν αργότερα σε αυτή.

Επίσης το Διαχρονικό Μουσείο διαθέτει δύο μόνιμες κατασκευές, τη στρωματογραφία και το επιτοίχιο εκπαιδευτικό παζλ, ως εκπαιδευτικά υλικά. Βρίσκονται σε έναν ειδικά διαμορφωμένο χώρο για εκπαι-

δευτικές δραστηριότητες μέσα στο μουσείο. Όσο αφορά στη στρωματογραφία οι μαθητές έρχονται σε οπτική επαφή με τις θεματικές ενότητες του Μουσείου πριν γνωρίσουν τη μόνιμη έκθεση.

Είναι ένα χρονολόγιο χωρισμένο σε 12 χρονολογικές ζώνες που αντιστοιχούν στις χρονολογικές ενότητες της έκθεσης. Σε κάθε ζώνη αντιστοιχεί μια προθήκη μέσα στην οποία υπάρχει ένα αντικείμενο που αντιπροσωπεύει την κάθε εποχή, ενώ παράλληλα φαίνονται γεωλογικά οι αλλαγές των εποχών από την παλαιολιθική εποχή έως και την οθωμανική αυτοκρατορία. Έτσι τα παιδιά γνωρίζουν τι είναι η στρωματογραφία, μαθαίνουν ότι η ανασκαφή είναι βασικός τρόπος εύρεσης αντικειμένων του παρελθόντος και παρατηρούν σε τι βάθος βρέθηκε το αντικείμενο της κάθε εποχής. Έμμεσα έρχονται σε επαφή με την ανασκαφή που προηγήθηκε πριν έρθουν στο φως τα αντικείμενα αυτά.

Το επιτοίχιο εκπαιδευτικό παζλ έχει δύο όψεις. Στη μία πλευρά δίνεται η εικόνα βυζαντινών μνημείων: το κάστρο της Βελίκας και η μονή Αγίου Παντελεήμονα στην Αγιά, ενώ στην άλλη πλευρά δίνεται η εικόνα κλασσικών μνημείων: Τάφος από τον Κραννώνα και οι δίδυμοι ναοί στην Αζωρο Ελασσόνας.

Οι μαθητές αφού εξερευνήσουν τη μόνιμη έκθεση συγκεντρώνονται στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο για εκπαιδευτικές δραστηριότητες στην αίθουσα του μουσείου και νοερά μπορούν να δραπετεύσουν από την κλειστή αίθουσα του μουσείου στον εξωτερικό χώρο. Έτσι παίζοντας θα γνωρίσουν ορισμένα σημαντικά μνημεία της Εφορίας Αρχαιοτήτων από τα οποία προέρχονται κάποια εκθέματα.

Το Διαχρονικό Μουσείο διαθέτει επίσημη ιστοσελίδα, η οποία παρέχει πληροφορίες σχετικά με τα εκθέματα, τα προγράμματα, τα εργαστήρια, τις συλλογές και εικονική περιήγηση που βρίσκεται σε δοκι-

μαστικό στάδιο. Εκπαιδευτές και αρχαιολόγοι του Μουσείου συνεργάζονται με τις τοπικές Υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ενημερώνουν τους εκπαιδευτικούς στα σχολεία και εφαρμόζουν εκπαιδευτικές δράσεις. Επίσης το Μουσείο υλοποιεί εκπαιδευτικά προγράμματα με επιτυχία κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, τα οποία συνδέονται με τη σχολική ύλη και έχουν στόχο όχι τη μετάδοση γνώσεων αλλά την απόκτηση εμπειριών. Υιοθετεί τις νεότερες παιδαγωγικές και επιστημολογικές προσεγγίσεις στον τομέα της μουσειακής εκπαίδευσης, συνδέοντας τη μάθηση με την ψυχαγωγία, την έμπνευση με τη δημιουργία, προσεγγίζοντας την πραγματικότητα μέσα από την υλικότητα.

Συγκεκριμένα, εκπονούνται εκπαιδευτικά προγράμματα δίωρης διάρκειας, που απευθύνονται σε μαθητές Δημοτικού και Γυμνασίου, λειτουργούν σε καθημερινή βάση και έχουν ως στόχο τη δημιουργική επαφή των παιδιών με το Μουσείο. Πραγματοποιούνται από αρχαιολόγους της Υπηρεσίας.

Αποστολή του Μουσείου είναι η επαναδιαπραγμάτευση της σχέσης των κατοίκων με το παρελθόν και τα κατάλοιπά του και η ευαισθητοποίησή τους για την προστασία

τους, μέσα από τη θεμελίωση μιας δυναμικής σχέσης με τις έννοιες αρχαιολογία, κληρονομιά, υλικός πολιτισμός και πολιτισμική διαχείριση. Η σχέση αυτή βασίζεται στις μόνιμες υποδομές του Μουσείου και ενισχύεται περαιτέρω από τις περιοδικές δράσεις του. Η βασική αφήγηση της έκθεσης είναι ο Θεσσαλικός χώρος διαχρονικά, η Θεσμική οργάνωση των κοινωνιών και η πορεία που προηγήθηκε προς την οργάνωση αυτή. Η προσέγγιση αυτής της διαδρομής στον χρόνο και τον χώρο γίνεται μέσα από το τρίπτυχο: κράτος, Θεσμοί, εξουσίες. Σε ορισμένες ενότητες αναδεικνύονται χαρακτηριστικά για την εποχή θέματα ως διακριτές υποενότητες. Οι επιλογές αυτές καθορίστηκαν από το ίδιο το αρχαιολογικό υλικό. Για καθεμιά από τις ενότητες αυτές, οι αρχαιολόγοι του Μουσείου έχουν δώσει έναν χαρακτηριστικό τίτλο, ανάλογα με τα εκθέματα, την περιοχή που βρέθηκαν ή κάποιο χαρακτηριστικό της περιόδου.

Έτσι οι ενότητες ονομάστηκαν:

Ενότητα 1:

Στις όχθες του Πηνειού

Παλαιολιθική εποχή

Η παρουσία του ανθρώπου και η δραστηριότητά του στις όχθες του Πηνειού τεκμηριώνεται από την παλαιολιθική εποχή: λίθινα εργαλεία και απολιθωμένα οστά.

Ενότητα 2:

Η μνήμη της πέτρας

Νεολιθική εποχή

Στόχος είναι η ανάδειξη της Θεσσαλικής πεδιάδας ως χώρου του αρχαιότερου πολιτισμού της Ευρώπης. Το Μουσείο έχει στην κατοχή του την πλουσιότερη συλλογή νεολιθικών ειδωλίων της Ελλάδας. Εκτίθενται πήλινα αγγεία χαρακτηριστικά για όλες τις περιόδους της νεολιθικής εποχής, ενώ η νεολιθική κουζίνα αποτελεί ξεχωριστή ενότητα που περιλαμβάνει θερμική κατασκευή, σκεύη, εργαλεία, αποθηκευτικά πήλινα αγγεία. Τα νεολιθικά εργαλεία, λίθινα και οστέινα, παρουσιάζονται με διδακτικό τρόπο ώστε ο επισκέπτης να κατανοήσει τον

τρόπο κατασκευής, τη χρήση και τον ρόλο τους στην παραγωγική διαδικασία και γενικότερα στην οικονομική ζωή των νεολιθικών κοινοτήτων. Το Μουσείο εκθέτει μία ιδιαίτερα πλούσια και αντιπροσωπευτική συλλογή ειδωλίων. Ιδιαίτερα σπάνιο είναι ένα πήλινο ομοίωμα οικίας, που περιέχει πήλινα ειδώλια και την οικοσκευή της οικίας.

Ενότητα 3 και 4:

Από τον μύθο στην πραγματικότητα

Εποχή Χαλκού και σιδήρου

Από τις περιόδους αυτές επιλέχθηκαν αγγεία και σκεύη που προέρχονται από ανασκαμμένους οικισμούς της Θεσσαλίας. Το μεγαλιθικό μνημείο, Μενχίρ, αποτελεί σημαντικό εύρημα της εποχής, είτε ως ταφικό είτε ως λατρευτικό μνημείο.

Η εποχή του Σιδήρου αντιπροσωπεύεται αποκλειστικά από ταφικά ευρήματα. Οι ομάδες των ευρημάτων είναι αγγεία, χάλκινα και σιδερένια αντικείμενα.

Ενότητες 5 και 6:

Όταν η γη και τα άλογα στήριξαν την εξουσία

Αρχαϊκά και κλασικά χρόνια

Σε αυτές τις ενότητες το υλικό αφορά σε επιτύμβιες στήλες και χάλκινα κράνη, που δίνουν μια εικόνα για την στρατιωτική εξάρτηση των οπλιτών. Ακόμα πραγματοποιούνταν αγώνες, που είχαν σχέση με την εκτροφή αλόγων και την ιππική δεξιοτεχνία των Θεσσαλών. Χαρακτηριστικός είναι και ένας κατάλογος με ονόματα νικητών αθλητών από τη Θεσσαλία.

Εξέχουσα θέση και οι επιτύμβιες στήλες για τη ζωή της γυναίκας, τη θέση και τη σημασία της μέσα στην οικογένεια, τις οικιακές ασχολίες και την ανατροφή των παιδιών. Εκτίθενται επίσης χαρακτηριστικά νομίσματα των πόλεων.

Ενότητες 7 και 8:

Πολιτικές (Αν)ισορροπίες

Ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδος

Οι επιγραφές, που εκτίθενται φωτίζουν πτυχές της ταραχώδους κατάστασης στον Θεσσαλικό χώρο, η οποία θα καταλήξει στην οριστική κατάκτησή του από τους Ρωμαίους. Τα πορτρέτα αυτοκρατορικών χρόνων καθώς και αντικείμενα κατασκευασμένα από τον «πράσινο Θεσσαλικό λίθο» έρχονται να ρίξουν φως στη νέα κατάσταση πραγμάτων, έτσι όπως αυτή διαμορφώνεται.

Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στις λατρείες, Απολλώνια Τριάδα, λατρεία του Ασκληπιού, της Εν(ν)οδίας κ.α.

Ενότητα 9:

Νέα θρησκεία, νέοι θεσμοί

Παλαιοχριστιανική περίοδος

Η εμφάνιση του χριστιανισμού στη Θεσσαλία συνοδεύεται από την εγκατάλειψη των αρχαίων ιερών. Αρχιτεκτονικά μέλη παλαιοχριστιανικών ναών, τοιχογραφίες, επιγραφές, αντικείμενα λειτουργικού εξοπλισμού παρουσιάζουν τη θρησκευτική τέχνη της εποχής, ενώ

χαρακτηριστικά είναι τα ευρήματα από τη βασιλική του Αγίου Αχιλλίου, που ενισχύουν την ταύτιση του ναού με τον ομώνυμο άγιο, προστάτη και μητροπολίτη της πόλης.

Τα ψηφιδωτά δάπεδα που εκτίθενται προέρχονται από πολυτελείς ιδιωτικές οικίες και λουτρικά κτίσματα της Λάρισας, με παραστάσεις εθνικού περιεχομένου και κυρίαρχο θέμα τον Διόνυσο. Επιπλέον, παρουσιάζονται αντικείμενα από την καθημερινή ζωή.

Ενότητα 10:

Συνέχειες και Ασυνέχειες

Βυζαντινή περίοδος

Η βυζαντινή τέχνη στις Θεσσαλικές πόλεις παρουσιάζεται μέσα από αντιπροσωπευτικά έργα της αρχιτεκτονικής γλυπτικής και της επιτοίχιας ζωγραφικής των εκκλησιαστικών κτιρίων. Η εικόνα του επιπέδου διαβίωσης των Θεσσαλών της περιόδου ολοκληρώνεται με την έκθεση κοσμημάτων που αποτέλεσαν κτερίσματα τάφων, καθώς και την παράθεση αντιπροσωπευτικών δειγμάτων από την τοπική εφυσωμένη κεραμική.

Ενότητα 11:

Μέχρι το τέλος των αυτοκρατοριών

Οθωμανική περίοδος

Η Θεσσαλία της οθωμανικής περιόδου, οργανωμένη σε κοινότητες, καταφέρνει να διαφυλάξει την πολιτισμική της κληρονομιά. Δείγματα θρησκευτικής έκφρασης των χριστιανών διαφαίνονται στις τοιχογραφίες, στα τέμπλα και στις εκκλησιαστικές εικόνες.

Η οθωμανική και η εβραϊκή παρουσία υπογραμμίζονται μέσα από επιτύμβιες στήλες, ενώ εκτίθενται και δύο κιονόκρανα από το τζαμί του Χασάν Μπέη στη Λάρισα, χαρακτηριστικά της οθωμανικής τεχνοτροπίας. Η οικονομική ευρωστία των Αμπελακίων, λόγω του εμπορίου των κόκκινων νημάτων, αντιπροσωπεύεται από τοιχογραφίες των αρχοντικών, ενώ νομισματικοί θησαυροί επισημαίνουν τη διακίνηση ποικίλου χρήματος σε όλη τη Θεσσαλία

Εισαγωγή στην Έκθεση

Η Εισαγωγή στην Έκθεση έχει στόχο να παρουσιάσει στον επισκέπτη τις ενότητες του Μουσείου. Κάθε ενότητα αντιπροσωπεύεται από ένα αντικείμενο, κάνοντας προφανή τη διαχρονική παρουσία της πόλης και της ευρύτερης περιοχής.

Παλαιολιθική Εποχή

Στην πρώτη ενότητα παρουσιάζονται εργαλεία από πυριτόλιθο και χαλαζία της Ανώτερης και Μέσης Παλαιολιθικής περιόδου (από την εμφάνιση του ανθρώπου έως το 10.000π.Χ.), τα οποία βρέθηκαν σε επιφανειακές έρευνες στις όχθες του Πηνειού ποταμού. Μαζί με τα εργαλεία εκθέτονται κάποια απολιθωμένα οστά ζώων χαρακτηριστικών για την πανίδα της περιοχής αυτής πριν 30-45 χιλιάδες χρόνια. Οι άνθρωποι ήταν κυνηγοί και τροφοσυλλέκτες και ζούσαν σε ολιγομελείς ομάδες που μετακινούνταν για την εξεύρεση τροφής.

Νεολιθική εποχή

Τα εκθέματα χρονολογούνται από το 6.500 π.Χ. έως το 3.300 π.Χ. Προέρχονται από ανασκαφικές και επιφανειακές έρευνες. Οι νεολιθικές κοινότητες αποτελούνται από γεωργούς και κτηνοτρόφους που ζουν σε μικρά χωριά σε όλη τη Θεσσαλική πεδιάδα. Εκθέτονται πήλινα αγγεία με χαρακτηριστικά σχήματα και διακόσμηση, αποθηκευτικά αγγεία, κατασκευές και σκεύη που σχετίζονται με τη «νεολιθική κουζίνα» (εστία, μαγειρικά σκεύη, «κρατευτές», μολόπετρες κ.ά.). Επίσης, σύνεργα υφαντικής, εργαλεία από οστά ζώων και λίθινα καθώς και δείγματα των πρώτων μετάλλινων (χάλκινων) εργαλείων που εμφανίζονται στο τέλος της εποχής αυτής. Πλούσιες συλλογές με ειδώλια ανθρώπων και ζώων, ομοιώματα σπιτιών και αντικειμένων της οικιακής των νεολιθικών νοικοκυριών καθώς και κοσμήματα μας οδηγούν στον κόσμο της νεολιθικής ιδεολογίας. Τέλος, ενταφιασμοί και ταφές με καύσεις νεκρών παρέχουν μια εικόνα για τα ταφικά έθιμα των ανθρώπων της εποχής.

Εποχή χαλκού και σιδήρου

Η Εποχή του Χαλκού από την 3η χιλιετία π.Χ. έως το 1.100 π.Χ.

Διαιρείται σε τρεις κύριες περιόδους, την Πρώιμη, τη Μέση και την Ύστερη Χαλκο-

κρατία. Παρουσιάζονται ευρήματα της Πρώιμης και Μέσης Εποχής του Χαλκού, αγγεία και μικροαντικείμενα που σχετίζονται με τις καθημερινές πρακτικές του ανθρώπου, από την Άργισσα και τη Μαγούλα Δήμητρα. Μοναδικό, εμβληματικό εύρημα της ενότητας αποτελεί το μεγαλιθικό μνημείο (Μενχίρ) από τη Σουφλί Μαγούλα.

Η Ύστερη Χαλκοκρατία ταυτίζεται με τη Μυκηναϊκή περίοδο. Πρόκειται για την εποχή κατά την οποία πλάθονται οι Θεσσαλικοί μύθοι, όπως η δημιουργία του Δωδεκάθεου, οι περιπέτειες του Απόλλωνα, με τις Θεσσαλές Θνητές Κορωνίδα και Δάφνη, η Κενταυρομαχία, η γέννηση του Ασκληπιού, ο Ποσειδώνας με την τρίαينά του, ο Πηλείδης Αχιλλέας και οι υπόλοιποι αρχηγοί που έλαβαν μέρος στην εκστρατεία κατά της Τροίας. Η περίοδος εκπροσωπείται από ευρήματα της ευρύτερης περιοχής του νομού

Λάρισας, με ιδιαίτερη έμφαση στα ταφικά σύνολα από το Μεγάλο Μοναστήρι. Στην Εποχή του Σιδήρου, από τον 11ο π. Χ ως και τον 8ο αι. π. Χ., σημειώθηκαν μετακινήσεις πολλών φύλων από τα ορεινά διαμερίσματα της ηπειρωτικής Ελλάδας προς τις πεδινές περιοχές και παράλληλα από τον ελλαδικό χώρο προς τα νησιά και τα παράλια της Μ. Ασίας και την Κύπρο.

Αρχαϊκά χρόνια και κλασικά χρόνια

Η ενότητα εκπροσωπείται από Θεσσαλικά επιτύμβια ανάγλυφα, έργα τοπικών εργαστηρίων, με σαφείς επιρροές από την ιωνική παράδοση αλλά και τη λεγόμενη «αττική κοινή». Παράλληλα, παρουσιάζονται τοπικά αλλά και εισηγμένα από κορινθιακά και αττικά εργαστήρια κεραμικής. Στην ενότητα αυτή εκτίθενται κυρίως ενεπίγραφες στήλες, που αποτελούν πολύτιμες πηγές πληροφοριών σχετικά με τα είδη αγωνισμάτων καθώς και τη συμμετοχή των Θεσσαλών σ' αυτά. Πληροφορίες για τους τοπικούς Θεσσαλικούς αγώνες δίνουν οι αναφορές αρχαίων συγγραφέων και ποιητών, οι επιγραφές και τα

νομίσματα. Ήδη από τον 5 αι. π.Χ. στη Θεσσαλία διεξάγονταν αγωνίσματα που είχαν σχέση με την εκτροφή των αλόγων και την ιππική δεξιοτεχνία των Θεσσαλών, όπως τα ταυροθήρια. Στο πλαίσιο αυτό, εκτίθενται κυρίως ενεπίγραφες στήλες, που αποτελούν πηγές πληροφοριών σχετικά με τα είδη αγωνισμάτων καθώς και τη συμμετοχή των Θεσσαλών σ' αυτά.

Επίσης θίγεται το ζήτημα των ταφικών πρακτικών στον Θεσσαλικό χώρο. Τα ευρήματα, τεφροδόχα αγγεία και κτερίσματα, από τους τύμβους με καύσεις νεκρών, που ανασκάφτηκαν στην περιοχή, αποτελούν σιωπηλοί μάρτυρες των τελετουργιών που σχετίζονται με την ταφή του νεκρού.

Η ζωή της γυναίκας παρουσιάζεται μέσα από επιτύμβιες στήλες, που φωτίζουν τη θέση και τη σημασία της μέσα στην οικογένεια, τις οικιακές ασχολίες και την ανατροφή των παιδιών. Κάτοπτρα, μυροδοχεία, πυξίδες και κοσμήματα συμπληρώνουν την εικόνα της ευμάρειας, γυναικείας καλαισθησίας αλλά και ματαιοδοξίας.

Ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδος

Στις αρχές του 4ου αι. π.Χ. η Θεσσαλία ταλανίζεται από αδιάκοπες εμφύλιες συγκρούσεις δίνοντας πρόσφορο έδαφος στην ανερχόμενη δύ-

ναμη του Βασιλείου της Μακεδονίας, υπό τον Φίλιππο Β' (359-336 π.Χ.), να επέμβει και τελικά να κυριαρχήσει στην περιοχή. Η παρουσία των Μακεδόνων θα διαρκέσει μέχρι και το α' μισό του 2ου αι. π.Χ. και η Θεσσαλία θα αποτελέσει πεδίο στρατιωτικών αντιπαραθέσεων ανάμεσα στους Μακεδόνες και τους Ρωμαίους. Η στάση των Θεσσαλικών πόλεων απέναντι στους δύο αντιπάλους μεταβαλλόταν κατά περίπτωση, σε συνδυασμό και με την επέμβαση άλλων ξένων δυνάμεων, όπως των Αιτωλών. Οι επιγραφές, που εκτίθενται στο Μουσείο, φωτίζουν πτυχές αυτής της ταραχώδους κατάστασης στον Θεσσαλικό χώρο, η οποία θα καταλήξει στην οριστική κατάκτησή του από τους Ρωμαίους, με τη μάχη της Πύδνας, το 167 π.Χ. Από την άλλη πλευρά, η οικονομία, το εμπόριο και η τάση για τρυφή

ζωή ακολουθούν τους δικούς τους κανόνες, όπως φανερώνουν τα σχετικά ευρήματα.

Τα πορτρέτα αυτοκρατορικών χρόνων καθώς και αντικείμενα κατασκευασμένα από τον «πράσινο Θεσσαλικό λίθο» έρχονται να ρίξουν φως στη νέα κατάσταση πραγμάτων, έτσι όπως αυτή διαμορφώνεται από τον 2ο αι. π.Χ. και μετά. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στις λατρείες, σημείο αναφοράς στη ζωή των ανθρώπων. Η Απολλώνια Τριάδα, δηλαδή ο Απόλλων και η Άρτεμις με τη μητέρα τους, τη Λητώ, φαίνεται ότι ήταν από τις σημαντικότερες προστάτιδες θεότητες που λατρεύονταν στη Θεσσαλία. Μεγάλη εξάπλωση είχαν, επίσης, η λατρεία του Ασκληπιού, της Αφροδίτης, της Εννοδίας, της Εκάτης, του Ποσειδώνα και των λεγόμενων Ανατολικών Θεοτήτων, δηλαδή της Μητέρας των Θεών-Κυβέλης, της Ίσιδας και του Σάραπη. Ξεχωριστή θέση κατέχει η υποεπνότητα που πραγματεύεται την παρουσία των δύο αρχαίων Θεάτρων στη Λάρισα, Α' και Β', που υπήρξαν τόποι Θεατρικών δρώμενων, μουσικών αγώνων, Θηριομαχιών και μονομαχιών, αλλά πιθανότατα και χώροι συνέλευσης του Κοινού των Θεσσαλών, σηματοδοτώντας τη δημόσια ζωή της πόλης.

Παλαιοχριστιανική περίοδος

Αρχιτεκτονικά μέλη παλαιοχριστιανικών ναών, τοιχογραφίες, επιγραφές, αντικείμενα λειτουργικού εξοπλισμού παρουσιάζουν τη θρησκευτική τέχνη της εποχής, ενώ χαρακτηριστικά είναι τα ευρήματα από τη βασιλική του Αγίου Αχιλλίου, που ενισχύουν την ταύτιση του ναού με τον ομώνυμο άγιο, προστάτη και

μητροπολίτη της πόλης.

Εκτίθενται επίσης ψηφιδωτά δάπεδα που προέρχονται από πολυτελείς ιδιωτικές οικίες και λουτρικά κτίσματα της Λάρισας. Επιπλέον, παρουσιάζονται αντικείμενα από την καθημερινή ζωή και την οικονομία της περιόδου, κυρίως οικιακά σκεύη, νομίσματα, εμπορικοί αμφορείς και στοιχεία για τα κάστρα και την άμυνα.

Βυζαντινή περίοδος

Η βυζαντινή τέχνη στις Θεσσαλικές πόλεις και την ευρύτερη περιοχή

παρουσιάζεται μέσα από έργα αρχιτεκτονικής γλυπτικής και επιτοίχιας ζωγραφικής των εκκλησιαστικών κτιρίων στη Λάρισα, την Κρήνη Τρικάλων και άλλες περιοχές.

Η εικόνα του επιπέδου διαβίωσης των Θεσσαλών της βυζαντινής περιόδου ολοκληρώνεται με την έκθεση κοσμημάτων που αποτέλεσαν κτερίσματα τάφων, καθώς και την παράθεση αντιπροσωπευτικών δειγμάτων από την τοπική εφυσωμένη κεραμική.

Μεταβυζαντινή-Οθωμανική περίοδος

Η Θεσσαλία της οθωμανικής περιόδου, οργανωμένη σε κοινότητες, καταφέρνει να διαφυλάξει την πολιτισμική της κληρονομιά. Δείγματα θρησκευτικής έκφρασης των χριστιανών φαίνονται στις τοιχογραφίες και στα τέμπλα, καθώς και στις εκκλησιαστικές εικόνες της περιοχής.

Η οθωμανική και η εβραϊκή παρουσία υπογραμμίζονται μέσα από αντίστοιχες επιτύμβιες στήλες και δύο κιονόκρανα από το τζαμί χαρακτηριστικά της οθωμανικής τεχνοτροπίας. Η οικονομική ευρωστία των Αμπελακίων, λόγω του εμπορίου των κόκκινων νημάτων, αντιπροσωπεύεται από τοιχογραφίες των αρχοντικών, ενώ νομισματικοί Θεσσαυροί επισημαίνουν τη διακίνηση ποικίλου χρήματος σε όλη τη Θεσσαλία.

Ας μάθουμε για τα εκθέματα....

Τα εκθέματα

Τα εκθέματα που επιλέχθηκαν για τις δραστηριότητες του πακέτου είναι χαρακτηριστικά της εποχής στην οποία ανήκουν και αναδεικνύουν πτυχές του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού. Παρουσιάζονται σε χρονολογική σειρά και σύμφωνα με τις θεματικές ενότητες του Μουσείου. Επίσης αποτελούν ενότητες των Αναλυτικών Προγραμμάτων των μαθημάτων της Ιστορίας και της Μελέτης Περιβάλλοντος της Γ' και Δ' τάξης του Δημοτικού Σχολείου.

Παλαιολιθική εποχή

Εργαλεία

Πρόκειται για εργαλεία από χαλαζία και πυριτόλιθο, όπως πελεκημένες κροκάλες, φωλίδες. Σημαντικές είναι οι αμφιπρόσωπες, φυλλόσχημες αιχμές της περιόδου. Επίσης εκθέτονται κάποια απολιθωμένα οστά ζώων χαρακτηριστικών για την πανίδα της περιοχής αυτής.

Νεολιθική εποχή

Πήλινο ομοίωμα σπιτιού

Το πήλινο ομοίωμα της νεολιθικής οικίας είναι ένα εύρημα που προήλθε από ανασκαφή που πραγματοποιήθηκε στον προϊστορικό οικισμό της Πλατιάς Μαγούλας

Ζάρκου, μεταξύ Λάρισσας και Τρικάλων. Ανήκει στη νεότερη νεολιθική εποχή (5.400-4.500 π.χ.). Βρέθηκε σε βάθος πέντε μέτρων κάτω από χωμάτινο δάπεδο και κοντά στην εστία ενός νεολιθικού σπιτιού. Στο μέσο της μιας μακράς πλευράς βρίσκεται η είσοδος του σπιτιού και σχεδόν απέναντι από αυτή, στην πίσω πλευρά του σπιτιού, ένας φούρνος, «ιπνός», με ημικυλινδρικό θόλο. Δίπλα στο φούρνο υπάρχει ένα ελαφρά υπερυψωμένο ορθογώνιο κρεβάτι «θρανίο», πάνω στο οποίο βρίσκεται ξαπλωμένο ένα γυναικείο ειδώλιο. Το ομοίωμα του σπιτιού περιέχει οκτώ πήλινα

σχηματοποιημένα ειδώλια ανθρώπων που βρέθηκαν όλα ξαπλωμένα και τα οποία κατά τον ανασκαφέα, αντιστοιχούν στα μέλη της οικογένειας. Η τοποθέτηση του πήλινου ομοιώματος στα θεμέλια του σπιτιού αποτελεί προσφορά θεμελίωσης, συνήθεια που υπήρχε από τη νεότερη νεολιθική εποχή και διατηρούνταν έντονα μέχρι και τον περασμένο αιώνα. Σκοπό έχει να φέρει τύχη στους ιδιοκτήτες. Πρόκειται για ένα μοναδικό εύρημα, καθώς είναι μια μικρογραφία ενός κανονικού σπιτιού σχεδιασμένη με μεγάλη ακρίβεια. Παρόμοιο του δεν υπάρχει.

Εργαλεία

Κατά τη νεολιθική εποχή τα εργαλεία κατασκευάζονταν από πετρώματα, οστά ζώων και κέρατα

ελαφιών. Προορίζονταν για τις καθημερινές δραστηριότητες των νοικοκυριών, όπως το άναμμα της φωτιάς, την προετοιμασία της τροφής, την κατεργασία δερμάτων,

την υφαντική, την καλαθοπλεχτική καθώς και την κατασκευή αγγείων, ειδωλίων και κοσμημάτων.

Τα οστέινα εργαλεία κατασκευάζονταν από μακρά οστά οικόσιτων ζώων (αιγοπρόβατα, βοοειδή και χοίροι) και μετατρέπονταν σε εργαλεία. Από κέρατα ελαφίδων κατασκευάζονται λαβές λίθινων εργαλείων και σφυριά κυρίως κατά την 5η και 4η χιλ. π.Χ.

Η αποθήκευση

Πήλινα αποθηκευτικά αγγεία, που βρέθηκαν σε περιοχή της Λάρισας. (Νεότερη Νεολιθική 5400-4500 π.Χ.). Στα συγκεκριμένα αγγεία της νεολιθικής εποχής αποθηκεύονταν κυρίως δημητριακά και όσπρια, που προορίζονταν για την ετήσια κατανάλωση από τα νοικοκυριά και τη σπορά της επόμενης χρονιάς αλλά και υγρά περιεχόμενα. Συχνά βρίσκονταν κοντά σε τροφοπαρασκευ-

αστικές κατασκευές. Η αποθηκευτική δραστηριότητα ήταν εντονότερη

στην τελική νεολιθική περίοδο, οπότε και φαίνεται να αποκτά περισσότερο «ιδιωτικό» χαρακτήρα.

Εποχή χαλκού και σιδήρου

Μενχίρ

Η αμφίγλυφη στήλη τύπου Μενχίρ

αποτελεί μια από τις πρώτες απόπειρες απεικόνισης σε λίθο της ανθρώπινης μορφής σε φυσικό μέγεθος, στον ελλαδικό χώρο. Στο ανώτερο τμήμα της, το κεφάλι και ο λαιμός της μορφής, που παριστάνεται κατ' ενώπιον, αποδίδονται σχηματικά εκτός του περιγράμματος του σώματος.

Στο τριγωνικό κεφάλι, που είναι στολισμένο με ταινία, ίσως καλύπτρα-προσωπείο, δεν υποδηλώνονται τα χαρακτηριστικά του προσώπου. Στον κορμό, απεικονίζονται σε χαμηλό ανάγλυφο τα άνω και κάτω άκρα, το στήθος, το ένδυμα και το κόσμημα (πέντε σειρές

περιδεραίων). Στην πίσω όψη της στήλης διακρίνεται πιθανόν ένδυμα, που καλύπτει τον κορμό από τους ώμους ως τη μέση της μορφής, ενώ οι δυο πλάγιες πλευρές του κορμού κοσμούνται με ανάγλυφα φίδια. Το κατώτερο τμήμα της στήλης χρησίμευε ως βάση για τη στερέωσή της. Η απεικόνιση περιδεραίου και κυρίως η καθαρή απόδοση του στήθους οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η εικονιζόμενη μορφή πρέπει να είναι γυναικεία. Η έλλειψη ανασκαφικών δεδομένων καθιστά προβληματική τη χρονολόγηση και την ερμηνεία της στήλης, ωστόσο τυπολογικά μπορεί με επιφύλαξη να χρονολογηθεί στην Πρώιμη Εποχή του Χαλκού.

Αρχαϊκά και κλασικά χρόνια

Κύλικά

Η κύλικά ήταν ένα ποτήρι. Το χρησιμοποιούσαν για να πίνουν κρασί. Οι κύλικες ήταν πλατιά και ρηχά

κύπελλα με δυο λαβές τοποθετημένες στο χείλος τους. Ο πυθμένας τους συχνά κοσμούσαν

με ζωγραφική παράσταση. Δεν ήταν αγγείο της καθημερινότητας αλλά το κύριο αγγείο των συμποσίων.

Εχένικος

Επιτύμβια στήλη του Θεσσαλού οπλίτη Εχένικου. Ντυμένος με τη Θεσσαλική ενδυμασία. Φορά κοντό χιτώνα, χλαμύδα και κρατά δύο δόρατα. Πίσω από τον αριστερό του ώμο εικονίζεται ο πέτασος (πλατύγυρο καπέλο). Βρέθηκε στους Καλόγερους Τρικάλων, 425-380 π.Χ.

Ο κόσμος της γυναίκας-επιτύμβιες στήλες

Η παρουσία των γυναικών στις Θεσσαλικές επιτύμβιες στήλες προβάλλει τη θέση τους στις αξίες της τοπικής κοινωνίας. Κύρια αποστολή της ήταν η απόκτηση παιδιών και η φύλαξη και καλή λειτουργία του οίκου της.

Η πρώτη επιτύμβια στήλη απεικονίζει γυναίκα που θηλάζει το βρέφος της. Η θεματολογία της παράστασης είναι σπάνια. Η δεύτερη απεικονίζει τριμελή οικογένεια. Η παράσταση

προβάλλει την ενότητα της οικογένειας τονίζοντας κάπως περισσότερο τη σχέση του πατέρα με το βρέφος, παρά με τη μητέρα που μοιάζει «αποτραβηγμένη» και απόμακρη και μάλλον είναι νεκρή. Ο πατέρας ντυμένος με τη Θεσσαλική ενδυμασία τείνει προς το βρέφος ένα περιστέρι. Η τρίτη επιτύμβια στήλη απεικονίζει γυναίκα που γνέθει.

Ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδος

Η Απολλώνια τριάδα

Αναθηματικό ανάγλυφο Απολλώνιας Τριάδας που βρέθηκε στην περιοχή Γόννοι Λάρισας. Το θέμα της Απολ-

λώνιας Τριάδας απεικονίζει τη Λητώ με τα δύο παιδιά της, τον Απόλλωνα και την Άρτεμη. Ο Απόλλωνας και η Άρτεμης λατρεύτηκαν ιδιαίτερα στη Θεσσαλία με πολλά προσωνύμια. Από αριστερά διακρίνουμε την Άρτεμη να φορά κοντό χιτώνα και να κρατά τόξο. Δίπλα της στέκεται ένα ελάφι. Δεξιά είναι ο Απόλλωνας. Φορά ιμάτιο στο κάτω μέρος του σώματός του. Στο κέντρο βρίσκεται η μητέρα τους η Λητώ. Φορά μακρύ χιτώνα και κρατά δάδα.

Ο κόσμος του παιδιού

Πήλινο αλογάκι παιχνίδι ρωμαϊκών χρόνων. Βρέθηκε στην Κρήνη Φαρ-

σάλων στο τέλος του 3^{ου} αρχές 4^{ου} αι. μ.Χ. Το παιχνίδι λέγεται και άθυρμα. Τα αλογάκια ήταν από τα

αγαπημένα παιχνίδια των παιδιών, όπως συμπεραίνεται από τον αριθμό, που έχουν βρεθεί σε τάφους παιδιών.

Εννοδία

Μαρμάρινο αγαλμάτιο της Θεσσαλικής Θεάς Εννοδίας. Βρέθηκε στα Φάρσαλα Η βαθιά πίστη των Θεσσαλών σε θεότητες της ζωής και του θανάτου, η λατρεία των οποίων

καθιερώθηκε στα μυκηναϊκά χρόνια, διατηρήθηκε σε όλη τη διάρκεια της αρχαιότητας. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις «προθεσσαλικής» λατρείας είναι αυτή της Εννοδίας. Αρχικά, χθόνια θεότητα του θανάτου, των καθαρμών και των οδών. Με τα χρόνια εξελίχθηκε και κάλυπτε πολλές καθημερινές ανάγκες των ανθρώπων. Προστάτευε τις γυναίκες και τα παιδιά. Το κύριο ιερό της ήταν στο Βελεστίνο που ήταν οι αρχαίες Φεραί, αλλά η λατρεία της ήταν διαδεδομένη σε όλη τη Θεσσαλία και έξω από αυτήν. Συχνά ταυτίζεται με την Άρτεμη (Άρτεμις-Εννοδία) και την Εκάτη.

Παλαιοχριστιανική περίοδος

Τα λυχνάρια

Τα πήλινα λυχνάρια και οι γυάλινες κανδήλες αποτελούσαν τα κύρια

φωτιστικά μέσα της παλαιοχριστιανικής περιόδου. Η κατασκευή τους με χρήση μήτρας τα μετατρέπει σε προϊόντα μαζικής παραγωγής που συνεχίζουν τη ρωμαϊκή παράδοση, ενώ αρκετά αποτελούν πρωτότυπες δημιουργίες. Με αυτόν τον τρόπο, διευκολύνεται η απόδοση του ανάγλυφου διακόσμου στη μικρή επιφάνεια του δίσκου. Στις παραστάσεις τους συμπεριλαμβάνονται ζώα ή πτηνά γεωμετρικά μοτίβα, χριστιανικά σύμβολα ευαγγελικές σκηνές και άγιες μορφές. Τα λυχνάρια είναι επιτραπέζια, συχνά πολύμυξα, υπερυψωμένα με συμφυή βάση ή αιωρούμενα με ολόγλυφη απεικόνιση όπως δελφινιού ή πτηνού.

Το λάδι που χρησιμοποιούνταν, έπρεπε να είναι ρευστό ώστε το φυτίλι να μπορεί να τραβά την απαραίτητη ποσότητα λαδιού. Τα

λυχνάρια διέθεταν, για τα φυτίλια συχνά περισσότερες από μία μύξα. Ανάλογα με τον αριθμό τους, οι λύχνοι ονομάζονταν δίμυξοι ή τρίμυξοι.

Ψηφιδωτό δάπεδο

Τμήμα ψηφιδωτού δαπέδου με ζωομορφικό διάκοσμο. Προέλευση Λάρι-

σα. Από άγνωστης χρήσης κτίριο που αποκαλύφθηκε στη συμβολή των οδών Πατρόκλου και Ρούσβελτ, 3^{ος} αι. Ορθογώνιο διάχωρο με δύο πούλια αντικριστά, το ένα από τα οποία σκύβει το κεφάλι.

Βυζαντινή περίοδος

Όλη η τέχνη σ' ένα πιάτο

Το εφυσωμένο πινάκιο βρέθηκε σε παλαιοχριστιανικό λουτρό ή Βαλάνειο του 6ου αιώνα, στη Λάρισα στον λόφο φρουρίου. Η εφυσωμένη

κεραμική είναι η χαρακτηριστικότερη κατηγορία κεραμικής της βυζαντινής εποχής και συγκεκριμένα από τα μεσοβυζαντινά χρόνια και μετά. Η εφυσάλωση της επιφάνειας, που δημιουργείται από ενώσεις μολύβδου σε σχετικά χαμηλές θερμοκρασίες, χαρίζει στιλπνότητα και διαφάνεια. Η Λάρισα και η ευρύτερη περιοχή της υπήρξε κέντρο παραγωγής εφυσωμένης κεραμικής. Η ύπαρξη τοπικών εργαστηρίων παραγωγής εφυσωμένης κεραμικής είναι γνωστή επίσης και στις περιοχές του Τυρνάβου και της Αγιάς. Ως προς τη θεματολογία, παρατηρείται ιδιαίτερη προτίμηση σε απεικονίσεις πραγματικών ή μυθικών ζώων και πολεμιστών.

Ένα ζευγάρι σκουλαρίκια διηγείται

Ασημένια ενώτια που βρέθηκαν στην Άζωρο Ελασσώνας. Η γυναίκα στη βυζαντινή Θεσσαλία επιμελείται την εμφάνισή της και στολίζεται με κοσμήματα ακολουθώντας την αισθητική της εποχής. Τα κοσμήματα αποδεικνύουν κυρίως την οικονομική επιφάνεια και την κοινωνική θέση της γυναίκας και της οικογένειάς της. Κοσμήματα από

πολυτελή υλικά αποτελούν επένδυση και μέρος της οικογενειακής περιουσίας, ενώ κοσμήματα χαμηλής ή μηδαμινής αξίας είναι προσιτά σε κάθε γυναίκα.

Εκπαιδευτικά πακέτα

Τα εκπαιδευτικά πακέτα αποτελούν «εργαλεία» που αξιοποιούνται στη μουσειακή εκπαίδευση. Πρόκειται για μια ιδιαίτερη κατηγορία έντυπου εκπαιδευτικού υλικού που στόχο έχει την ενημέρωση και ενίσχυση των εκπαιδευτικών, προκειμένου να ετοιμάσουν μια επίσκεψη στο μουσείο με τους μαθητές τους, να υλοποιήσουν δραστηριότητες μέσα σε αυτό και μετά την επίσκεψη να εμβαθύνουν με δραστηριότητες στη σχολική τάξη. Οι δραστηριότητες μέσα στο μουσείο είναι εξερεύνησης και βρίσκονται σε άμεση σχέση με τον μουσειακό χώρο. Βοηθούν τους μαθητές να προσανατολιστούν μέσα στις εκθέσεις, τους καθοδηγούν έτσι ώστε να μειώνονται οι ανασφάλειές τους, διευκολύνουν τη γνωριμία τους με το μουσείο και μπορούν να υποστηρίξουν την επεξεργασία των μουσειακών εκθεμάτων. Το υλικό που αφορά στις δραστηριότητες μέσα στην τάξη δεν περιλαμβάνει πραγματικά αντικείμενα.

Τα εκπαιδευτικά πακέτα περιέχουν ενημερωτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό σχετικά με τις θεματικές ενότητες του φακέλου, προτάσεις δραστηριοτήτων μέσα στη σχολική τάξη και στο μουσείο, παιχνίδια εξερεύνησης και παιχνίδια ρόλων, χάρτες, σχέδια, φωτογραφίες, επιτραπέζια παιχνίδια, παραμύθια.

Κεντρικός είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού ο οποίος διασφαλίζει ότι οι δραστηριότητες που θα υλοποιηθούν ανταποκρίνονται στις δυνατότητες των μαθητών του. Στόχος είναι να αξιοποιηθούν οι ιδιαιτερότητες της μουσειακής εκπαίδευσης, δηλαδή της μάθησης μέσα από τα αντικείμενα, συνδέοντας τη μάθηση με την έμπνευση και την ψυχαγωγία. Βασική αρχή αυτών των πακέτων είναι ότι η επίσκεψη πρέπει να συνδέεται με γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται στο σχολείο με βάση πάντα το αναλυτικό πρόγραμμα. Επίσης πολλά μουσεία λαογραφικά, φυσικής ιστορίας σχεδιάζουν πακέτα που δε συνδέονται μόνο με το γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας αλλά και με άλλα γνωστικά αντικείμενα (Φυσικές Επιστήμες, Μαθηματικά, Γλώσσα).

Εκπαιδευτικό πακέτο « Μια πόλη γεμάτη... ιστορίες!»

Το εκπαιδευτικό πακέτο « Μια πόλη γεμάτη... ιστορίες! » περιλαμβάνει:

- ο το βιβλίο του εκπαιδευτικού
- ο το τετράδιο δραστηριοτήτων του μαθητή
- ο ένα παραμύθι
- ο ένα επιδαπέδιο παιχνίδι
- ο παιχνίδια με κάρτες
- ο υλικό για παιχνίδι ρόλων
- ο την κάτοψη του μουσείου και
- ο δύο παζλ

Στόχοι

Στόχος του εκπαιδευτικού πακέτου είναι να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς να:

- ο οργανώσουν και να πραγματοποιήσουν μια εποικοδομητική εκπαιδευτική επίσκεψη στο Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας
- ο αξιοποιήσουν το υλικό στο σχολείο ή στο μουσείο

και τους μαθητές να:

- ο έρθουν σε επαφή με την πολιτιστική κληρονομιά, ώστε να θελήσουν να επισκεφτούν ξανά το μουσείο και να βιώσουν μια διαφορετική εμπειρία.
- ο καλλιεργήσουν την παρατηρητικότητα, τη μνήμη, τη φαντασία και να αναπτύξουν ατομικές δεξιότητες.
- ο οικοδομήσουν την έννοια «μουσείο».
- ο αναπτύξουν ικανότητες παρατήρησης, πρόβλεψης, υπόθεσης, γενίκευσης, σύγκρισης, διάκρισης και αξιολόγησης
- ο εκφραστούν δημιουργικά και καλλιτεχνικά
- ο καλλιεργήσουν κοινωνική συμπεριφορά.
- ο αναπτύξουν τη συνεργασία μέσα από ομαδικές δραστηριότητες.
- ο κινούνται οργανωμένα, μεθοδικά και με συγκεκριμένους στόχους.
- ο ανακαλύψουν σημαντικά μουσεία.
- ο νιώσουν το μουσείο ως χώρο μάθησης και ψυχαγωγίας.
- ο καλλιεργήσουν αισθήσεις και συναισθήματα

- αναπτύξουν την ενεργητική μάθηση
- αναπτύξουν τον γραπτό λόγο

Μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι

Το μουσείο είναι ένας χώρος γεμάτος ερεθίσματα για τους μαθητές και προσφέρεται για τη χρήση σύγχρονων παιδαγωγικών μεθόδων που βασίζονται στην εμπειρία και τα προσωπικά βιώματα των μαθητών. Κατά την πραγματοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων χρησιμοποιούνται μέθοδοι με σκοπό να επιτευχθεί τόσο η διανοητική και συναισθηματική πρόσβαση των μαθητών όσο και η παραγωγή νοημάτων και συσχετισμών με τη δική τους ζωή. Οι μέθοδοι που εφαρμόζονται σε μουσειοπαιδαγωγικές δραστηριότητες εστιάζουν στη μάθηση, την ψυχαγωγία, την εμπειρία, τη συμμετοχή, την προσωπική έκφραση, τη δημιουργία και συνδέονται με τις σύγχρονες διδακτικές μεθόδους.

Οι μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι που αξιοποιούνται στις δραστηριότητες του εκπαιδευτικού πακέτου είναι:

Ανακαλυπτική μέθοδος

Η ανακαλυπτική μέθοδος δηλαδή η μέθοδος της εξερεύνησης, έχει στόχο την προσέγγιση των μουσειακών εκθεμάτων και τη γνωριμία με το εκθεσιακό περιβάλλον μέσα από παιχνίδια εξερεύνησης του μουσειακού χώρου. Η μάθηση μέσω αυτής της μεθόδου είναι μια ενεργητική μαθησιακή διαδικασία, όπου οι μαθητές ατομικά ή ομαδικά περιηγούνται στο μουσείο έρχονται σε επαφή με τα ερεθίσματα του χώρου, πειραματίζονται, εξερευνούν και αποκτούν εμπειρίες, μέσα από τις δραστηριότητες και τα παιχνίδια που προτείνονται στο Τετράδιο Δραστηριοτήτων του Μαθητή.

Βιωματικές-δημιουργικές μέθοδοι

Σύμφωνα με τις βιωματικές-δημιουργικές μεθόδους οι μαθητές σ' ένα περιβάλλον μη τυπικής εκπαίδευσης όπως είναι το μουσείο αποκτούν εμπειρίες μέσα από την ψυχαγωγία. Η δημιουργική έκφραση αποτελεί βασικό στόχο αυτών των μεθόδων, αφού μέσα από ατομικές και συλλογικές δημιουργικές

εκφράσεις ενισχύεται η ενεργή συμμετοχή του μαθητή που είναι και ο σκοπός του μουσείου.

Στο σκεπτικό αυτό χρησιμοποιούνται διάφορες μέθοδοι που ενισχύουν και προωθούν τη βιωματική μάθηση. Αυτές είναι: Υλικές και αισθητικές δραστηριότητες, όπως ζωγραφική, χειροτεχνία, παιχνίδια φαντασίας, παραμύθια, μουσική, ομαδικές εργασίες, παζλ χρησιμοποιούνται για να δώσουν τη δυνατότητα προσωπικής έκφρασης. Μέσα από τέτοιου είδους δραστηριότητες τα μουσειακά αντικείμενα ενεργοποιούν τη δημιουργική φαντασία των μαθητών προσφέροντας έμπνευση για να ζωγραφίσουν, να σχεδιάσουν, να κάνουν χειροτεχνίες.

Προτάσεις για δραστηριότητες πριν την επίσκεψη

- Μπορείτε να ξεκινήσετε με μια συζήτηση γύρω από τα μουσεία.
- Ενθαρρύνετε τους μαθητές να μοιραστούν τις εντυπώσεις τους από επισκέψεις σε μουσεία.
- Ζητήστε να φέρουν φωτογραφίες ή σχετικό υλικό από το διαδίκτυο.
- Δημιουργήστε στην τάξη τη γωνιά του μουσείου με το υλικό αυτό.
- Βοηθήστε τους μαθητές να ανακαλύψουν και άλλα είδη μουσείων λύνοντας το κρυπτόλεξο.
- Χωρίστε τους σε δύο ομάδες με σκοπό να καταγράψουν σε χαρτόνι «Οδηγίες Συμπεριφοράς στο Μουσείο» και να το τοιχοκολλήσουν στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης.
- Προετοιμάστε συναισθηματικά τους μαθητές για την επίσκεψή στο Διαχρονικό Μουσείο, διαβάζοντας το παραμύθι «Μια απρόσμενη ανασκαφή».
- Παροτρύνετε τους μαθητές να δραματοποιήσουν το παραμύθι.
- Ζητήστε να γράψουν την ερμηνεία των λέξεων «διαχρονικός» και «μουσείο» χρησιμοποιώντας το λεξικό τους.
- Βοηθήστε τους μαθητές να εφαρμόσουν στρατηγικές υπολογισμού για να υπολογίσουν πόσα λεωφορεία θα χρειαστούν για τη μετακίνησή τους στο μουσείο.

Προτάσεις για δραστηριότητες μετά την επίσκεψη

- Μετά την επίσκεψη στο μουσείο οι μαθητές γεμάτοι γνώσεις, εμπειρίες, και βιώματα, πρέπει να καταλάβουν ότι η επίσκεψη δεν τελειώνει εδώ Έτσι λοιπόν στη σχολική τάξη μπορείτε να επεξεργαστείτε διάφορα θέματα με στόχο την εμπέδωση, την εμβάθυνση και την ψυχαγωγία.
- Ζητήστε από τους μαθητές να σημειώσουν λέξεις και συναισθήματα που τους προκάλεσε η επίσκεψη στο Διαχρονικό Μουσείο.
- Ενθαρρύνετε τους να γράψουν ένα άρθρο σχετικά με την επίσκεψη για τη σχολική εφημερίδα. Στο μάθημα της Μουσικής οι μαθητές μπορούν να ακούσουν το τραγούδι της Λιλιπούπολης «Μες στο μουσείο», να μάθουν τους στίχους, τις νότες και να το παίξουν στο μεταλλόφωνο.
- Ζητήστε από τους μαθητές να συμπληρώσουν την ακροστιχίδα του μουσείου.
- Στο μάθημα των Αγγλικών και με τη βοήθεια του λεξικού τους βοηθήστε τα να γράψουν και να μάθουν λέξεις που σχετικές με το μουσείο.
- Επίσης με τις ίδιες λέξεις ενθαρρύνετε τους να στείλουν ένα ηλεκτρονικό μήνυμα για να καλέσουν έναν φίλο τους που ζει στην Αγγλία, να επισκεφτεί το Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας.
- Χωρίστε τους μαθητές σε δύο ομάδες. Η μία ομάδα αποτελείται από κατοίκους της σύγχρονης Λάρισας, ενώ η άλλη ομάδα από κατοίκους των αρχαϊκών και κλασικών χρόνων που συναντιούνται στη μηχανή του χρόνου. Κάνουν ερωτήσεις και συγκρίνουν συνήθειες και αντικείμενα.
- Επιπλέον οι μαθητές μπορούν να παίξουν ένα παιχνίδι: «Παιχνίδι Μυθοπλασίας!» Υπάρχουν κάρτες από τα εκθέματα του μουσείου. Ο κάθε παίκτης τραβάει μια κάρτα και καλείται να φτιάξει μια ιστορία. Το ίδιο κάνει και ο επόμενος αλλά με τη διαφορά ότι η ιστορία ξεκινάει εκεί που τελείωσε η προηγούμενη. Νικητής είναι αυτός που θα ολοκληρώσει την ιστορία.
- Παίξτε με τους μαθητές συναρμολογώντας τα παζλ.
- Ζητήστε από τους μαθητές να αντιστοιχίσουν διάφορα σκεύη οικιακής χρήσης και πολλά εργαλεία, με τη χρήση τους.

- Ζητήστε από τους μαθητές να βάλουν τα γράμματα των λέξεων στη σωστή σειρά και να σχηματίσουν λέξεις που έχουν σχέση με το Διαχρονικό Μουσείο, τα εκθέματα και την ιστορία της Θεσσαλικής πεδιάδας.

Οδηγίες Παιχνιδιών

«Θα σου πω μια ιστορία»

Σκοπός του παιχνιδιού είναι οι μαθητές να:

- ψυχαγωγηθούν
- δημιουργήσουν δικές τους ιστορίες
- να αναπτύξουν τον προφορικό λόγο

Περιεχόμενα

- 16 κάρτες με εκθέματα του μουσείου από διαφορετικές εποχές

Οδηγίες παιχνιδιού

- Οι μαθητές κάθονται σε κύκλο.
- Όλες οι κάρτες τοποθετούνται η μία πάνω στην άλλη, στο δάπεδο με κρυμμένη την πλευρά της εικόνας.
- Ο πρώτος παίκτης τραβάει μια κάρτα, την τοποθετεί στο δάπεδο και βλέποντας την εικόνα ξεκινάει να λέει μια ιστορία. Μόλις τελειώσει, τραβάει κάρτα ο δεύτερος παίκτης. Κοιτάζει την εικόνα και την τοποθετεί δίπλα στην άλλη. Ξεκινάει τη δική του ιστορία από εκεί που σταμάτησε ο προηγούμενος παίκτης. Το ίδιο γίνεται με όλους τους παίκτες.
- Χάνει όποιος δεν μπορέσει να πει μια ιστορία.

«Μια βόλτα... διαχρονικά στη Λάρισα»

Είναι ένα παιχνίδι παρατήρησης και ανακάλυψης. Είναι ομαδικό και παίζεται στο μουσείο, στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο για δραστηριότητες. Ελάχιστος αριθμός παιδιών ανά ομάδα 3 άτομα.

Νικήτρια ομάδα ανακηρύσσεται αυτή που θα φτάσει πρώτη στο 40. Στη διαδρομή θα πρέπει να ανακαλύψει τα σωστά εκθέματα και να απαντήσει στους γρίφους. Οι σωστές απαντήσεις ανταμείβονται θετικά, ενώ οι λάθος έχουν αρνητική βαθμολόγηση.

Το παιχνίδι αποτελείται από:

- Ένα υφασμάτινο ταμπλό
- 20 κάρτες ερωτήσεων με εκθέματα του μουσείου
- 6 κάρτες θετικής ενίσχυσης
- 6 κάρτες αρνητικής ενίσχυσης
- 1 κλεψύδρα
- 1 μεγάλο ζάρι

ΠΩΣ ΠΑΙΖΕΤΑΙ ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ:

Η κάθε ομάδα ρίχνει το ζάρι και όποια πετύχει τον μεγαλύτερο αριθμό παίζει πρώτη. Κάθε παίκτης αναλαμβάνει έναν ρόλο. Ένας παίκτης είναι πιόνι, ένας βοηθός και οι υπόλοιποι εξερευνούν το μουσείο, με σκοπό να ανακαλύψουν το ζητούμενο έκθεμα. Ο παίκτης βοηθός ρίχνει το ζάρι. Ο παίκτης πιόνι προχωρά τόσες θέσεις όσες δείχνει το ζάρι. Εάν ο παίκτης πέσει σε κύκλο με το λογότυπο του μουσείου θα πρέπει να τραβήξει μία κάρτα ερωτήσεων. Διαβάζει την ερώτηση και οι υπόλοιποι προσπαθούν να εντοπίσουν το έκθεμα, να το παρατηρήσουν και να δώσουν τη σωστή απάντηση. Αν απαντήσουν σωστά τραβούν κάρτα θετικής ενίσχυσης και προχωρούν. Αν δεν απαντήσουν σωστά τραβούν κάρτα αρνητικής ενίσχυσης και εκτελούν την εντολή. Κερδίζει η ομάδα που θα φτάσει πρώτη στο 40.

Εναλλακτικά το παιχνίδι μπορεί να παιχτεί ατομικά και να χρησιμοποιηθεί πιόνι.

Καλή διασκέδαση!

«Άλλοτε και τώρα»

Οδηγίες:

Το παιχνίδι παίζεται σε ομάδες για να ενδυναμώνεται και η μεταξύ τους συζήτηση και επικοινωνία.

Η μία ομάδα αποτελείται από σύγχρονους κατοίκους της Λάρισας, ενώ η άλλη από κατοίκους παλαιότερων εποχών που συναντιούνται στη μηχανή του χρόνου. Κάνουν ερωτήσεις και συγκρίνουν συνήθειες και αντικείμενα.

π.χ.

Άλλοτε

κοσμήματα από κοχύλια
εργαλεία από πέτρες
πήλινα αποθηκευτικά σκεύη
πήλινα αγγεία

Τώρα

κοσμήματα από χρυσό ή
σύγχρονα ηλεκτρικά εργαλεία
πλαστικά αποθηκευτικά σκεύη,
κανάτες από κρύσταλλο

Τραγούδι: Μες στο Μουσείο

Στίχοι:

Μες στο μουσείο, μες στο μουσείο μια μέρα μπήκα με φόρα κι εγώ
μη με τραβάτε μη μου κολλάτε απ' το μουσείο δε θέλω να βγω
τρέχω, τρέχω μες τα δωμάτια μ' όλου του κόσμου τους θησαυρούς
που δεν τους χωράει ανθρώπου νους.

Αχ! Το μουσείο, Αχ! Το μουσείο, φεγγοβολάει σαν άστρο χρυσό
δεν θέλω μπάλα, ούτε τραμπάλα, δεν θέλω ούτε να παίξω κουτσό
θέλω, θέλω, θέλω μουσείο, θέλω να βλέπω τους θησαυρούς
που δεν τους χωράει ανθρώπου νους... μουσείο

Μη με τραβάτε, μη μου κολλάτε, απ' το μουσείο δεν θέλω να βγω
μες στο μουσείο, μες στο μουσείο, θέλω να γίνω πορτραίτο κι εγώ
μες στο μουσείο, μες στο μουσείο, θέλω να γίνω πορτραίτο κι εγώ
μες στο μουσείο, Μες στο μουσείο, Μες στο μουσείο,
μη με τραβάτε, μη μου κολλάτε θέλω να γίνω πορτραίτο κι εγώ, μες
μουσείο, μουσείο, μουσείο, μουσείο, μουσείο.

Πηγή: https://www.youtube.com/watch?v=ISUi_OB1O

Απαντήσεις για το τετράδιο δραστηριοτήτων του μαθητή

ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ σελ. 5 1. Διαχρονικότητα 2. Ιππικοί 3. Αρχαιολόγοι 4. Χρυσά 5. Μενχίρ 6. οικισμοί 7. Νερού 8. Τυρί 9. Κεραμικά 10. Ομόλιο	ΚΡΥΠΤΟΛΕΞΟ σελ.6 ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ 1.Βυζαντινό 2.Τέχνης 3.Αρχαιολογικό 4.Πολεμικό ΚΑΘΕΤΑ 5.Ιστορικό 6.Λαογραφικό 7.Διαχρονικό
ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ σελ. 7 1. Οστά ζώων, εργαλεία 2. Όχθες Πηνειού	ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ σελ. 8 1. Πηλό 2. Το εσωτερικό ενός σπιτιού και τα μέλη της οικογένειας 3. Οχτώ πήλινα ειδώλια (παππούδες, γονείς και τέσσερα παιδιά), φούρνο, θρανίο, μυλόπετρα, καρβέλι ψωμί. 4. Βρέθηκε κάτω από το δάπεδο νεολιθικού σπιτιού, αποτελούσε προσφορά θεμελίωσης.
ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ σελ. 9 1. Οστά ζώων και κέρατα ελαφιών 2. Οστά οικόσιτων ζώων 3. Κατεργασία δερμάτων, καλαθοπλεκτική και υφαντική	ΕΠΟΧΗ ΧΑΛΚΟΥ ΚΑΙ ΣΙΔΗΡΟΥ σελ. 10 1. Άγαμα 2. Τριγωνικό 3. Όχι χαρακτηριστικά 4. Ναι 5. Γυναίκα 6. Περιδέραιο, χέρια σταυρωμένα στην κοιλιά
ΕΠΟΧΗ ΧΑΛΚΟΥ ΚΑΙ ΣΙΔΗΡΟΥ σελ. 11 1. Πηλό 2. Όχι 3. Αποθήκευση	ΑΡΧΑΪΚΑ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ σελ. 12 1. Μαύρο 2. Πηλό 3. Ναι 4. Στεφάνι 5. Ασπίδα 6. Ποτήρι για συμπόσια
ΑΡΧΑΪΚΑ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ σελ. 13 1. Σκοτώθηκε στη μάχη	ΑΡΧΑΪΚΑ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ σελ.14 1. Θεότιμος 2. Τανάγρα 3. ασπίδα, κράνος 4. δόρυ

<p>ΑΡΧΑΪΚΑ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ σελ. 15</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. παγκράτιον, πένταθλον 	<p>ΑΡΧΑΪΚΑ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ σελ 16</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Θηλάζει 2. Κρατάει το μωρό αγκαλιά 3. Γνέθει
<p>ΑΡΧΑΪΚΑ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ σελ 17</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Τρία 2. Ο πατέρας, η μητέρα, το παιδί 3. Οικογένεια 4. Ιμάτιο 5. Ιμάτιο 6. Ένα παιχνίδι 7. Στο σπίτι 	<p>ΑΓΓΕΙΑ σελ. 18</p> <p><u>Όνομα</u>: κρατήρας, αμφορέας, λήκυθος</p> <p><u>Υλικό</u>: πηλός, πηλός, πηλός</p> <p><u>Χρήση</u>: μείξη οίνου με νερό, αποθήκευση, ελαιοδοχείο</p> <p><u>Όνομα</u>: κρατήρας, κύλικας, κάνθαρος</p> <p><u>Υλικό</u>: πηλός, πηλός, πηλός</p> <p><u>Χρήση</u>: μείξη οίνου με νερό, πόσης, πόσης</p>
<p>ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ-ΡΩΜΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ σελ. 19</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Αποτελείται από τρία άτομα 2. Δύο γυναίκες, ένας άντρας 3. Από τα χαρακτηριστικά του σώματός τους 4. Χιτώνα οι γυναίκες και ιμάτιο ο άντρας 5. Ελάφι 6. Δάδα 7. Μάνα με τα παιδιά της 	<p>Ο κόσμος του παιδιού σελ. 20</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Τηλό 2. Αλογάκι 3. Αλογάκι πάνω σε ρόδες, έχει σκοινί 4. Ναι 5. Ναι, μοιάζει
<p>ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ σελ. 21</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. μάρμαρο 2. ναι, μάτια, στόμα, μύτη 3. χιτώνα, ιμάτιο 4. δάδα 5. ναι, λείπει το χέρι της 6. κολόνα, πάνω στην κολόνα η παλάμη της 	<p>ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ σελ 22</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Τηλό 2. Αποτελούν κύρια φωτιστικά μέσα της εποχής 3. Είναι ψηλό 4. Όχι 5. Από καντήλες 6. Διακοσμητικό
<p>ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ σελ.23</p> <p>Ένα ζευγάρι σκουλαρίκια διηγείται</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. μπρούτζος 2. Στρογγυλά 3. Ναι 4. Ναι 5. Ομορφιά 6. Ναι 7. χρυσά 8. φίδια 	<p>ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ σελ.24</p> <p>Όλη η τέχνη σ' ένα πιάτο</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. πιάτο 2. πράσινο 3. Για να βάζουν την τροφή τους 4. ναι 5. πολεμιστές ή χορευτές

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ σελ.25

1. Παλαιολιθική εποχή, 2. Νεολιθική εποχή, 3. Εποχή χαλκού - σιδήρου, 4. Αρχαϊκά και κλασικά χρόνια, 5. Ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδος, 6. Παλαιοχριστιανική περίοδος, 7. Βυζαντινή περίοδος, 8. Οθωμανική περίοδος

Συμπλήρωση κενών σελ. 29

- 1 Διαχρονικό
- 2 Μεζούρλο
- 3 2015
- 4 Επισκέψιμο
- 5 Εκθέματα
- 6 Ανασκαφές
- 7 Θεσσαλίας
- 8 2000
- 9 Ενότητες

Σωστή σειρά σελ. 30

- 1 ΜΕΝΧΙΡ
- 2 ΑΜΦΟΡΕΑΣ
- 3 ΑΙΧΜΗ
- 4 ΚΡΑΤΕΥΤΗΣ
- 5 ΑΓΑΛΜΑ
- 6 ΠΙΝΑΚΙΟ
- 7 ΕΦΥΑΛΩΜΕΝΟ
- 8 ΕΡΓΑΛΕΙΑ
- 9 ΣΚΕΥΗ
- 10 ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Ας αντιστοιχίσουμε σελ. 31

- 1 δ
- 2 στ
- 3 α
- 4 ζ
- 5 η
- 6 γ
- 7 ε
- 8 β

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΚΑΡΤΩΝ ΣΤΟ ΕΠΙΔΑΠΕΔΙΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

« Μια βόλτα διαχρονικά...στη Λάρισα »

ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

- ✚ Είμαστε οχτώ πήλινα ομοιώματα σπιτιών. Τι υπάρχει στις στέγες μας και για ποιο λόγο προοριζόταν;
(Κεφάλι ζώου, για τον εξασρισμό του σπιτιού από τους καπνούς της εστίας).
- ✚ Είμαστε στηρίγματα σούβλας. Μας χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι, για να ψήνουν τα κρέατά τους. Πώς ονομαζόμαστε; (κρατευτές)
- ✚ Καθόμαστε γύρω από ένα στρογγυλό τραπέζι και κουβεντιάζουμε. Πόσες γυναίκες είμαστε; (εννιά)
- ✚ Είμαστε μια παρέα από σφραγίδες. Από τι υλικό είμαστε φτιαγμένες;
(Λίθος, πηλός)
- ✚ Με ποιο γράμμα της αλφαβήτας μοιάζουμε εμείς τα επτά πήλινα ειδώλια; (με το γράμμα Φ).

ΕΠΟΧΗ ΧΑΛΚΟΥ-ΣΙΔΗΡΟΥ

- ✚ Είμαι ένα χρυσό δαχτυλίδι που βρέθηκα στο μεγάλο Μοναστήρι. Τι αναπαριστώ; (Δύο γυναικείες μορφές ανάμεσα σε βωμό και ιερό)
- ✚ Είμαι μια γυναικεία ανθρωπόμορφη στήλη που βρέθηκα στην περιοχή Σουφλί Μαγούλα. Πως ονομάζομαι; (Μενχίρ)

ΑΡΧΑΪΚΑ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

- ✚ Είμαστε στλεγγίδες. Μας χρησιμοποιούσαν οι αθλητές για να καθαρίζουν το σώμα τους από το λάδι, τη σκόνη και τον ιδρώτα μετά την άθληση. Από τι υλικό είμαστε κατασκευασμένες; (χαλκός)
- ✚ Είμαι μία από τις επιτύμβιες στήλες που αναπαριστά μια τριμελή οικογένεια. Ποιος γονιός βρίσκεται πιο κοντά στο βρέφος; (ο πατέρας)
- ✚ Είμαι μια μελανόμορφη λήκυθος, με παράσταση: «η αρπαγή της Δηιάνειρας από τον Κένταυρο Νέσσο». Ποιος μεγάλος ήρωας προσπαθεί να τη σώσει; (ο Ηρακλής)

ΚΛΑΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

- ✚ Είμαι το νόμισμα της Λάρισας. Από τι υλικό είμαι φτιαγμένο και ποια παράσταση φέρω στο πάνω μέρος; (άλογο)

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ- ΡΩΜΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

- ✚ Είμαι μια ασημένια λάρνακα. Ποια ήταν η χρήση μου και ποιο ζώο φέρω στο καπάκι μου; (σκύλος, τοποθέτηση οστών)
- ✚ Είμαστε μικρά πράσινα μπουκαλάκια. Μας χρησιμοποιούσαν οι γυναίκες. Από τι υλικό είμαστε φτιαγμένα και τι έβαζαν μέσα; (γυαλί, άρωμα)
- ✚ Είμαι ένα διάσημο παιχνίδι της εποχής μου φτιαγμένο από οστά ζώων. Πως ονομάζομαι; (αστράγαλοι αιγοπροβάτων)
- ✚ Είμαι η Θεά της Θεσσαλικής γης. Πως είναι το όνομά μου; (Εννοδία)
- ✚ Κάτοπτρο με ονόμαζαν δηλαδή «καθρέφτη». Με χρησιμοποιούσαν οι γυναίκες της εποχής μου. Από τι υλικό είμαι φτιαγμένος και ποια παράσταση φέρω στο καπάκι μου; (χαλκός, Αφροδίτη πάνω σε κύκνο)
- ✚ Μας φορούσαν οι ηθοποιοί όταν έπαιζαν αρχαίο ελληνικό θέατρο. Πως ονομαζόμαστε; (προσωπεία)

ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

- ✚ Είμαι ένα από τα τμήματα ψηφιδωτού δαπέδου και βρέθηκα σε κοσμικό κτίριο της πόλης μας. Ποια παράσταση φέρω; (Διόνυσος)

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

- ✚ Είμαστε πινάκια (πιάτα) γνωστής «κεραμικής» στην περιοχή της Λάρισας. Πως ονομάζεται; (εφυσωμένη)
- ✚ Ενώτια μας ονόμαζαν στη βυζαντινή περίοδο. Σε ποια περιοχή βρεθήκαμε; (Άζωρος, Μηλέα)

Ερωτηματολόγιο

Η επίσκεψη Φύλλο αξιολόγησης μαθητή

Πώς σε λένε; _____

Πόσο χρονών είσαι; ☐ Είσαι: Αγόρι; ☐ Κορίτσι; ☐

 Βάλε X στο κουτάκι που ταιριάζει περισσότερο σε δένα:

	Πολύ	Λίγο	Καθόλου
Μου άρεσε η σημερινή επίσκεψη.			
Έμαθα νέα ενδιαφέροντα πράγματα.			
Κατάλαβα τα περισσότερα από τα πράγματα που είδα και έκανα.			
Το μουσείο είναι ένας συναρπαστικός χώρος.			
Η επίσκεψη μου έδωσε πολλές ιδέες για πράγματα που θα μπορούσα να κάνω.			
Η επίσκεψη θα με βοηθήσει να δουλέψω στην τάξη.			
Η επίσκεψη με έκανε να θέλω να μάθω περισσότερα.			
Η σημερινή επίσκεψη μου έδωσε ιδέες για να σκεφτώ.			
Από τη σημερινή επίσκεψη ανακάλυψα ενδιαφέροντα πράγματα.			
Η επίσκεψη στο μουσείο είναι μια καλή ευκαιρία για να αποκτήσεις νέες δεξιότητες.			
Στο μουσείο μαθαίνουμε με διαφορετικό τρόπο από ότι στο σχολείο.			
Θα έρθω και πάλι.			
Έφυγα από το μουσείο με μεγαλύτερο ενδιαφέρον από όταν ήρθα.			

Ευχαριστώ!

Η επίσκεψη

Φύλλο αξιολόγησης εκπαιδευτικού

Ονοματεπώνυμο: _____

Ηλικία: 25-35 35-45 45-55

Φύλο: άντρας ☐ γυναίκα ☐

Ειδικότητα: _____

Σχολείο: _____

Διεύθυνση σχολείου: _____

Τηλέφωνο: _____

1. Έχετε πάρει μέρος με την τάξη σας σε αντίστοιχα προγράμματα μουσείων; Ναι Όχι

Αν ναι, σε ποια; _____

2. Αντιμετωπίζατε προβλήματα στην οργάνωση της επίσκεψης σας στο μουσείο; Ναι Όχι

Σημειώστε ποιο από τα παρακάτω:

⇒ Συνεννόηση με γραμματεία Μουσείου ☐

⇒ Ώρες λειτουργίας του προγράμματος ☐

⇒ Άλλο: _____

3. Είχατε ενημερώσει τους μαθητές σας για την επίσκεψη;

Αν ναι, με ποιον τρόπο; _____

Αν όχι, γιατί; _____

4. Κατά πόσο πιστεύετε ότι ανταποκρίθηκαν οι μαθητές σας στις παρακάτω θεματικές ενότητες:

⇒ Ενημέρωση – Συζήτηση στην τάξη

πάρα πολύ	πολύ	αρκετά	λίγο	καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

⇒ Διεξαγωγή δραστηριοτήτων

πάρα πολύ	πολύ	αρκετά	λίγο	καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

⇒ Διεξαγωγή παιχνιδιών

πάρα πολύ	πολύ	αρκετά	λίγο	καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

5. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ήταν ενδιαφέρον:

▷ ως προς το περιεχόμενο

πάρα πολύ	πολύ	αρκετά	λίγο	καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

▷ ως προς τα παιδαγωγικές μεθόδους

πάρα πολύ	πολύ	αρκετά	λίγο	καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

6. Το υλικό που χρησιμοποιήθηκε ήταν:

▷ βοηθητικό για τη διεξαγωγή του προγράμματος

πάρα πολύ	πολύ	αρκετά	λίγο	καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

▷ κατανοητό

πάρα πολύ	πολύ	αρκετά	λίγο	καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

▷ ελκυστικό

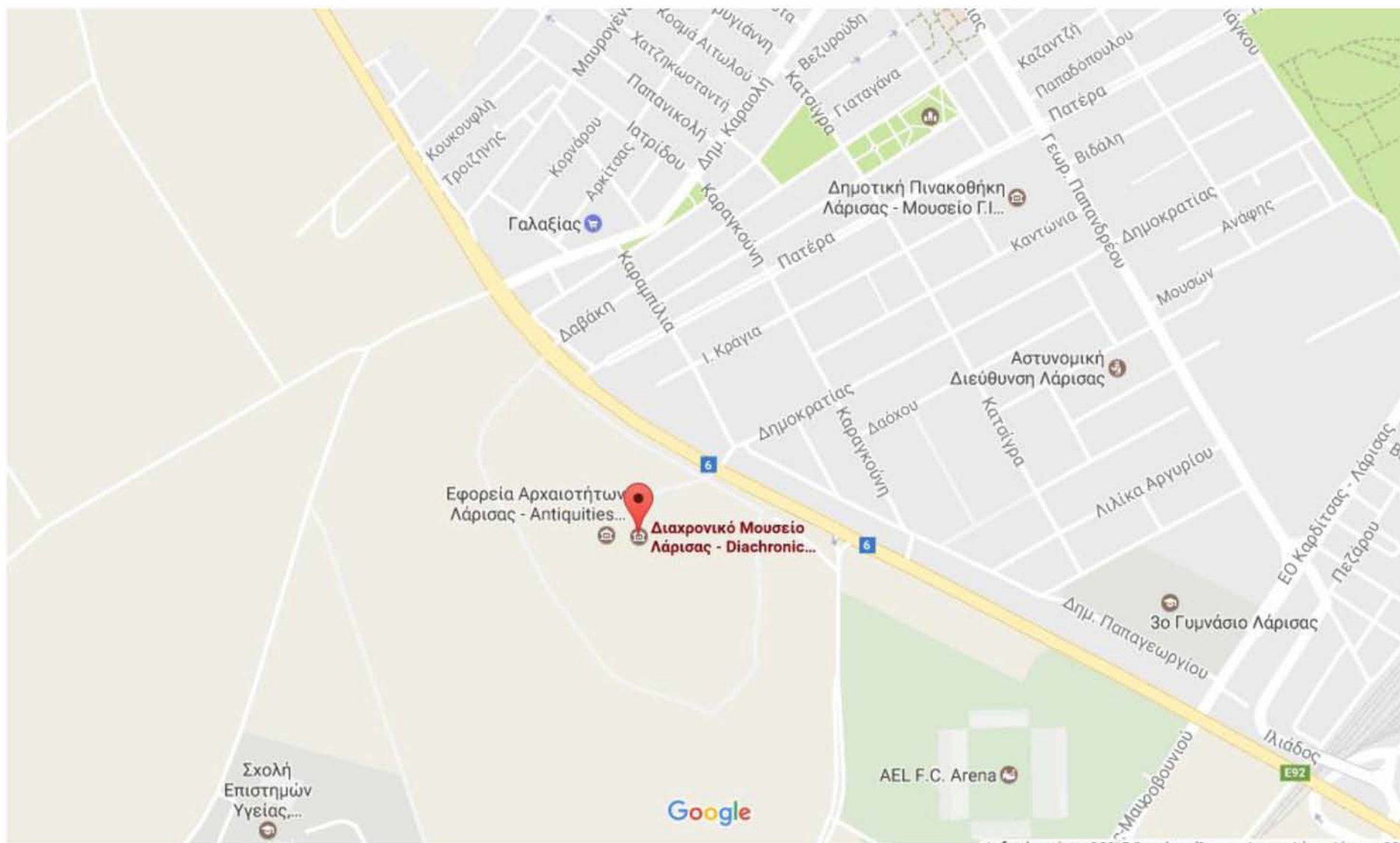
πάρα πολύ	πολύ	αρκετά	λίγο	καθόλου
-----------	------	--------	------	---------

7. Μπορείτε να συνδέσετε την εμπειρία αυτή με γνωστικά αντικείμενα του σχολικού προγράμματος;

Ναι Όχι

Αν ναι, με ποια; _____

Σας ευχαριστώ!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΜΑΘΗΤΗ

Μια πόλη γεμάτη... ιστορίες!

Τετράδιο Δραστηριοτήτων Μαθητή

για το Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας

Τάξη: _____

Σχολικό Έτος: 20__ / __

Λάρισα, _____

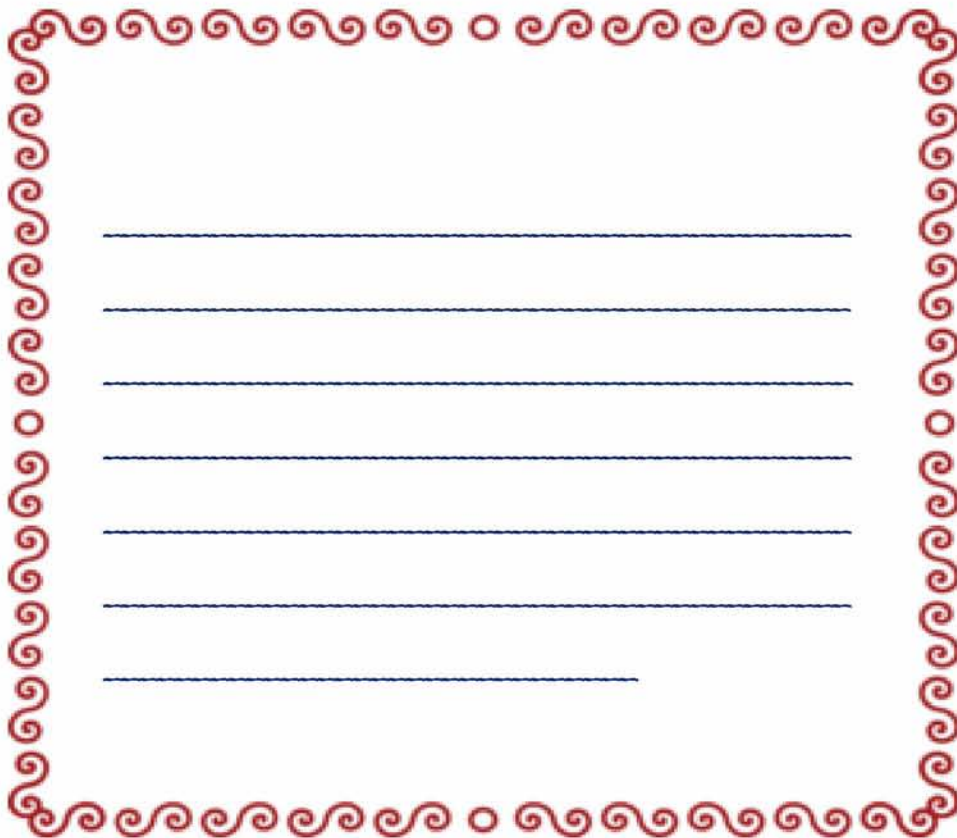
«...χώρα δεβαστή, όπου κυλάει ο Πηνειός
στα όμορφα του Ολύμπου ριζοβούνια,
γιομάτη πλούτη από τα πολύκαρπα σπαρτά της...»

Ευριπίδης, Τρωάδες

Όνομα: _____

Επίθετο: _____

Σημείωσε λέξεις και συναισθήματα που σου προκάλεσε η επίσκεψη
στο Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας!

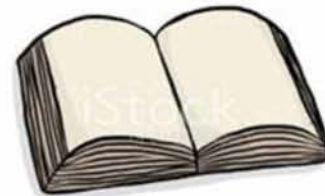
Στο σχολείο

Τι θα έλεγες να γίνεις δημοσιογράφος και να γράψεις
ένα άρθρο για την εφημερίδα του σχολείου σου; Μπορείς
να χρησιμοποιήσεις τις σημειώσεις που κράτησες από
την επίσκεψή σου στο Μουσείο!

Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας

Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας! Το όνομά του είναι ιδιαίτερο!

Για να αντιληφθείς την έννοια, άνοιξε το λεξικό σου και ψάξε το λήμμα διαχρονικός και μουσείο.

διαχρονικός- ή- ό:

την ετυμολογία της:

τα συνώνυμα και τα αντώνυμα:

μουσείο:

Στην τάξη

Αποφασίσαμε να επισκεφτούμε το Διαχρονικό Μουσείο της πόλης μας και θα μετακινηθούμε με λεωφορεία. Αν κάθε λεωφορείο χωράει 48 μαθητές, πόσα λεωφορεία θα χρειαστούμε για τους 192 μαθητές του σχολείου μας;

Η ακροστιχίδα του Μουσείου

 Συμπλήρωσε την ακροστιχίδα του Διαχρονικού Μουσείου

Δ _ _ _ _ _

Ι _ _ _ _ _

Α _ _ _ _ _

Χ _ _ _ _ _

Ρ _ _ _ _ _

Ο _ _ _ _ _

Ν _ _ _ _ _

Ι _ _ _ _

Κ _ _ _ _ _

Ο _ _ _ _ _

1. Ουδισαδικό του επιθέτου διαχρονικός
2. Θεσσαλικοί αγώνες που γίνονταν με άλογα
3. Αυτοί έχουν την ευθύνη της ανασκαφής
4. Βρέθηκαν και τέτοια κοσμήματα
5. Μεγαλιθικό μνημείο (αντίστρ.)
6. Δημιουργήθηκαν οι πρώτοι νεολιθικοί...
7. Βρέθηκαν αγγεία κρασιού και ...
8. Σ' αυτό το διάτρητο σκεύος γίνονταν το (αντίστρ.)
9. Ξακουστά τα βυζαντινά
10. Χωριό όπου ανασκάφτηκαν πολλά ευρήματα

Κρυπτόλεξο

Δραστηριότητα
Τάξης

Ανακάλυψε περισσότερα είδη μουσείων (7)!

Α	Β	Υ	Ζ	Α	Ν	Τ	Ι	Ν	Ο	Θ	Δ
Ω	Δ	Δ	Ι	Α	Χ	Σ	Ε	Χ	Α	Ρ	Ι
Τ	Ω	Ν	Η	Σ	Ι	Μ	Η	Λ	Ζ	Ε	Α
Τ	Ε	Χ	Ν	Η	Σ	Ο	Ε	Α	Χ	Θ	Χ
Κ	Θ	Ε	Ω	Ρ	Τ	Ξ	Θ	Ο	Η	Ψ	Ρ
Α	Ρ	Χ	Α	Ι	Ο	Λ	Ο	Γ	Ι	Κ	Ο
Λ	Ζ	Ν	Η	Θ	Ρ	Ξ	Η	Ρ	Ω	Ζ	Ν
Ρ	Ξ	Η	Ω	Ξ	Ι	Ω	Ζ	Α	Ξ	Ε	Ι
Ο	Χ	Σ	Η	Ξ	Κ	Ξ	Η	Φ	Θ	Χ	Κ
Ν	Ρ	Ψ	Ε	Ζ	Ο	Ε	Θ	Ι	Η	Ρ	Ο
Ο	Δ	Π	Ο	Λ	Π	Τ	Υ	Κ	Ο	Ι	Π
Ε	Π	Ο	Λ	Ε	Μ	Ι	Κ	Ο	Χ	Ω	Μ

Παλαιολιθική Εποχή

Δραστηριότητα
Μουσείου

Βρίσκεσαι μέσα στο μουσείο. Εδώ κρύβεται ένας ολόκληρος θησαυρός! Ψάχνοντας μπορείς να τον ανακαλύψεις και να ξεδιπλώσεις την ιστορία του Θεσσαλικού κάμπου!

Η ιστορία ξεκινάει από πολύ παλιά! Από τότε που οι πρώτοι κάτοικοί της εμφανίστηκαν στον χώρο.

Αναζήτησε τη μοναδική προθήκη της Παλαιολιθικής εποχής.

 Ποια ευρήματα βλέπεις μέσα; Κύκλωσε τα σωστά:

αγγεία

οστά ζώων

εικόνες

πιάτα

εργαλεία

νομίσματα

 Σε ποιο σημείο της Θεσσαλικής πεδιάδας βρέθηκαν;

 Φαντάσου πως είσαι κι εσύ ένας από τους κατοίκους της εποχής αυτής. Τι θα έκανες για να βρεις τροφή και να μπορέσεις να επιζήσεις; Γράψε τις σκέψεις σου...

Νεολιθική εποχή

Βρισκόμαστε στη Νεολιθική εποχή. Στη μωβ προθήκη υπάρχει ένα μοναδικό εύρημα. Ένα ομοίωμα σπιτιού!

Παρατήρησέ το!

✎ Από τι υλικό είναι φτιαγμένο;

✎ Τι παριστάνει;

✎ Ποια αντικείμενα ή πρόσωπα διακρίνεις;

✎ Πού ακριβώς βρέθηκε και τι αποτελούσε;

Νεολιθική εποχή

Δραστηριότητα
Μουσείου

Οι νεολιθικές κοινότητες αποτελούνταν από γεωργούς και κτηνοτρόφους που ζούσαν σε μικρά χωριά σε όλη τη Θεσσαλική πεδιάδα. Στο μουσείο εκθέτονται εργαλεία της εποχής αυτής.

Ψάξε να βρεις τα εργαλεία που βλέπεις στην εικόνα. Παρατήρησέ τα με προσοχή και συμπλήρωσε τις παρακάτω προτάσεις:

⇒ Από τι υλικό είναι κατασκευασμένα; _____

Πού έβρισκαν τα οστά; Για να μάθεις κύκλωσε τη σωστή απάντηση:

Έπαιρναν οστά από οικόσιτα ζώα.

Έπαιρναν οστά από ζώα που κυνηγούσαν.

⇒ Πού χρησιμοποιούσαν τα συγκεκριμένα εργαλεία;

⇒ Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές έχουν τα εργαλεία της συγκεκριμένης εποχής με τα εργαλεία που χρησιμοποιούμε σήμερα;

Ομοιότητες: _____

Διαφορές: _____

Εποχή χαλκού και σιδήρου

Το μεγαλιθικό μνημείο που βλέπεις στην εικόνα, ονομάζεται Μενχίρ και αποτελεί το μοναδικό εμβληματικό εύρημα της εποχής στον ελλαδικό χώρο.

Παρατήρησέ το προσεκτικά και απάντησε στις ερωτήσεις:

✎ Με τι μοιάζει; _____

✎ Πώς αισθάνεσαι αντικρίζοντάς το;

✎ Τι σχήμα έχει το κεφάλι του;

✎ Διακρίνεις κάποια χαρακτηριστικά στο πρόσωπό του;

✎ Φαίνονται τα άνω και κάτω άκρα;

✎ Πρόκειται για γυναίκα ή άνδρα;

✎ Από πού το διαπίστωδες;

Πήλινα Αγγεία

Στην παρακάτω εικόνα διακρίνονται πήλινα αγγεία της νεολιθικής εποχής.

Ανακάλυψέ τα και παρατήρησε αυτό με τις λαβές:

✎ Από τι υλικό είναι φτιαγμένο;

✎ Έχει διακόσμηση;

✎ Πού νομίζεις πως το χρησιμοποιούσαν;

Τέτοια αγγεία υπήρχαν και στην εποχή του χαλκού. Αναζήτησε αυτό με τον αριθμό 19 και βρες τις ομοιότητες και τις διαφορές τους.

Ομοιότητες:

Διαφορές:

Σχεδιάσε το πήλινο αγγείο
στη σελ. 26.

Αρχαϊκά χρόνια και κλασικά χρόνια

Δραστηριότητα
Μουσείου

Πήγαινε στα αρχαϊκά χρόνια και βρες το εικονιζόμενο αγγείο.
Ονομάζεται κύλικα. Παρατήρησε την και σημείωσε.

▷ Τι χρώμα έχει;

▷ Από τι υλικό είναι κατασκευασμένη;

▷ Έχει διακόσμηση;

Ναι

Όχι

▷ Εικονίζεται ένας άνδρας. Είναι αθλητής. Από που το καταλάβαμε;
Φοράει κάτι που μας οδηγεί σε αυτό το συμπέρασμα;

▷ Πού κάθεται; _____

▷ Βλέποντας τις λεπτομέρειες με τις οποίες έχει φτιαχτεί αυτό το
αγγείο πού νομίζεις πως το χρησιμοποιούσαν; Κύκλωσε τη σωστή
απάντηση:

τηγάνι

πιάτο

σκεύος για μαγείρεμα

ποτήρι για συμπόσια

Αρχαϊκά χρόνια και κλασικά χρόνια

Κοίταξε στα εκθέματα και βρες τις επιτύμβιες στήλες των Θεσσαλών οπλιτών. Διάλεξε αυτή του Εχένικου, παρατήρησε

🔗 Για ποιο λόγο νομίζεις πως έγινε;

🔗 Και τώρα φαντάσου πως είσαι εσύ ο οπλίτης

Εχένικος. Αφηγήσου την ιστορία σου:

Αρχαϊκά χρόνια και κλασικά χρόνια

Δραστηριότητα
Μουσείου

Πάνω στην επιτύμβια στήλη υπάρχει το όνομα του πολεμιστή. Βρες το και γράψε πως ονομαζόταν: _____

Ο πολεμιστής σκοτώθηκε κατά τη διάρκεια μιας μάχης, η οποία αναγράφεται πάνω στη στήλη. Ανακάλυψε και γράψε το όνομα της: _____

Ο πολεμιστής φέρει όπλα, τα οποία χωρίζονται σε αμυντικά και επιθετικά. Παρατήρησε τη στήλη και γράψε αυτά που διακρίνεις:

Αμυντικά: _____

Επιθετικά: _____

Σχεδιάσε την ασπίδα του οπλίτη και διακόσμησέ την ανάλογα με τη θεματολογία της εποχής της:

Αρχαϊκά χρόνια και κλασικά χρόνια

Οι Θεσσαλοί από την Αρχαϊκή εποχή συμμετείχαν σε πανελλήνιους αγώνες, κυρίως στην Ολυμπία και στους Δελφούς, αλλά διοργάνωναν και τοπικούς αγώνες στο πλαίσιο θρησκευτικών εορτών. Τα αθ-

νίσματα που διεξάγονταν είχαν σχέση με την εκτροφή των αλόγων και την ιππική δεξιότητα των Θεσσαλών, όπως τα ταυροθήρια.

✂ Αναζήτησε την τοιχογραφία με τα αγωνίσματα. Σημείωσε αυτά που υπάρχουν και σήμερα:

Υπάρχει επίσης κι ένας κατάλογος νικητών των αγώνων, που οργανώνονταν στη Λάρισα. Τα ονόματά τους αναγράφονταν με τον εξής τρόπο: Πρώτα το όνομα και μετά ο τόπος καταγωγής,

π.χ. Αγίας Φαρδάλιος.

✂ Και τώρα φαντάσου πως είσαι κι εσύ ένας από τους νικητές των αγώνων. Γράψε το όνομά σου, όπως το έγραφαν και οι πρόγονοί σου:

Αρχαϊκά χρόνια και κλασικά χρόνια

Η ζωή της γυναίκας

Η παρουσία των γυναικών στις επιτύμβιες στήλες προβάλλει τη θέση και τη σημασία τους μέσα στην οικογένεια, στις οικιακές ασχολίες και στην ανατροφή των παιδιών.

▷ Αναζήτησε τις τρεις επιτύμβιες στήλες που προβάλλουν τις καθημερινές ασχολίες της γυναίκας των αρχαϊκών χρόνων.

✏ Τι κάνουν οι γυναίκες στις παραπάνω στήλες;

1^η _____

2^η _____

3^η _____

Αρχαϊκά χρόνια και κλασικά χρόνια

Η ζωή της γυναίκας

✎ Πόσα άτομα διακρίνεις στη στήλη;

✎ Έναν _____,

μια _____ και ένα _____.

Αποτελούν μια _____.

✎ Τι φορά ο πατέρας;

✎ Τι φορά η μητέρα; _____

✎ Τι προσφέρει ο πατέρας στο παιδί;

✎ Πού νομίζεις πως βρίσκονται;

Δραματοποίηση
«Η οικογένεια των
αρχαϊκών χρόνων»

Αγγεία

Τήχαινε στην κλασική εποχή. Ψάξε και βρες ένα αγγείο που ταιριάζει με καθένα από τα παρακάτω σχέδια.

✓ Συμπλήρωσε τις πληροφορίες για κάθε αγγείο.

πληροφορίες			
όνομα			
υλικό			
χρήση			
Με ποια δικά μας σκεύη μοιάζουν.			
			
όνομα			
υλικό			
χρήση			
Με ποια δικά μας σκεύη μοιάζουν.			

Σχεδιάσε τον αμφορέα στη σελ.
26 και διακόσμησέ τον!

Ελληνιστική – ρωμαϊκή περίοδος

Η Απολλώνια Τριάδα είναι μια από τις σημαντικότερες προστάτιδες θεότητες που λατρεύονταν στη Θεσσαλία.

⇒ Γιατί ονομάστηκε τριάδα;

⇒ Είναι άντρες ή γυναίκες;

⇒ Από πού το κατάλαβες;

⇒ Τι φορούν;

⇒ Υπάρχει ένα ζώο. Το αναγνωρίζεις;

⇒ Τι κρατά η γυναίκα στο κέντρο;

⇒ Γνωρίζεις τι σχέση έχουν μεταξύ τους;

Ο κόσμος του παιδιού

Δραστηριότητα
Μουσείου

Παρατήρησε την εικόνα. Είναι παιχνίδια που έπαιζαν τα μικρά παιδιά.

Αναζήτησέ τα και επέλεξε αυτό με τον αριθμό 24.

✎ Από τι υλικό είναι φτιαγμένο;

✎ Τι αναπαριστά; _____

✎ Περιγράψε το: _____

✎ Είναι καλοσχεδιασμένο; _____

✎ Μοιάζει με τα σημερινά παιχνίδια; Γράψε την άποψή σου:

Επιδαπέδιο Παιχνίδι

«Μια βόλτα... διαχρονικά στη Λάρισα»

Ομαδικό παιχνίδι στον χώρο του
Μουσείου!

Εν(ν)οδία

Δραστηριότητα
Μουσείου

Θεσσαλική τοπική θεότητα. Η λατρεία της ήταν διαδεδομένη σε όλη τη Θεσσαλία.

Ψάξε να τη βρεις και σημείωσε:

▷ Από τι υλικό είναι κατασκευασμένη;

▷ Διακρίνεις κάποια χαρακτηριστικά στο πρόσωπο της και ποια;

▷ Τι φοράει; _____

▷ Τι κρατά; _____

▷ Λείπει κάποιο από τα άκρα της; _____

▷ Ακουμπάει κάπου; Γράψε τις σκέψεις σου:

Παλαιοχριστιανική περίοδος

Βρες τα λυχνάρια που εκτίθενται στο μουσείο. Επέλεξε αυτό με τον αριθμό 22.

✎ Από τι υλικό είναι φτιαγμένο;

✎ Πού χρησιμοποιούνταν;

✎ Σε τι διαφέρει από τα υπόλοιπα λυχνάρια;

✎ Εμείς σήμερα χρησιμοποιούμε λυχνάρια;

✎ Αν όχι, από τι αντικαταστάθηκαν;

✎ Αν είχατε ένα λυχνάρι σήμερα, πως θα το χρησιμοποιούσατε;

Σχεδιάσε ένα λυχνάρι στη σελ.
26 και διακόσμησέ το!

Ένα ζευγάρι σκουλαρίκια διηγείται

Η γυναίκα στη βυζαντινή Θεσσαλία επιμελείται την εμφάνισή της και στολίζεται με κοσμήματα ακολουθώντας την αισθητική της εποχής. Παρατήρησε τα σκουλαρίκια, ενώτια ονομάζονταν στη βυζαντινή εποχή, και απάντησε:

✎ Από τι υλικό είναι φτιαγμένα;

✎ Σε τι σχήματα τα συναντάμε;

✎ Είναι χειροποίητα; _____

✎ Είναι σκαλιστά; _____

✎ Για ποιο λόγο κατασκευάστηκαν;

✎ Είναι σωστά σχεδιασμένα;

Τέτοια σκουλαρίκια (ενώτια) υπάρχουν και στα αρχαϊκά χρόνια. Αναζητήσέ τα και σημείωσε:

✎ Από τι υλικό είναι φτιαγμένα; _____

✎ Τι διακόσμηση έχουν;

✎ Τι αίσθηση σου δίνουν όταν τα κοιτάς; Σημείωσε τις σκέψεις σου:

Όλη η τέχνη σ' ένα πιάτο

Η εφυαλωμένη κεραμική είναι η χαρακτηριστικότερη κατηγορία κεραμικής των βυζαντινών χρόνων. Η Λάρισα υπήρξε κέντρο παραγωγής εφυαλωμένης κεραμικής. Τα εφυαλωμένα αγγεία αποτελούν πάντα ένα είδος πολυτελείας.

Πήχαινε στη μωβ προθήκη των βυζαντινών χρόνων. Βρες το εφυαλωμένο πιάτο, παρατήρησέ το και απάντησε:

Με τι μοιάζει;

Τι χρώμα έχει;

Για ποιο λόγο κατασκευάστηκε;

Είναι διακοσμημένο;

Παρατήρησε την παράστασή του και γράψε τις σκέψεις σου:

Παιχνίδι Μυθοπλασίας
“Θα σου πω μια ιστορία”
Ομαδικό παιχνίδι στον
χώρο του Μουσείου!

Θεματικές ενότητες

Δραστηριότητα
Τάξης

Οι θεματικές ενότητες του Διαχρονικού Μουσείου μπερδεύτηκαν. Γράψε σε κάθε κύκλο έναν αριθμό, από το 1 έως το 8, για να τις βάλεις σε χρονολογική σειρά:

Βυζαντινή περίοδος

Αρχαϊκά και Κλασικά χρόνια

Παλαιολιθική Εποχή

Οθωμανική περίοδος

Νεολιθική Εποχή

Παλαιοχριστιανική περίοδος

Σελίδα για ζωγραφική

Δραστηριότητα
Μουσείου

Τότε... και σήμερα...

Λίγο πριν βγεις από το μουσείο υπάρχει ένας ελεύθερος χώρος, κατάλληλος «για έμπνευση» Εδώ οι σύγχρονοι καλλιτέχνες κάθονται – βλέποντας τα εκθέματα εμπνέονται, δημιουργούν με διάφορες τεχνικές...

και εκθέτουν τα έργα τους.

Είναι ένας διάλογος μεταξύ καλλιτέχνη και μουσείου!!!

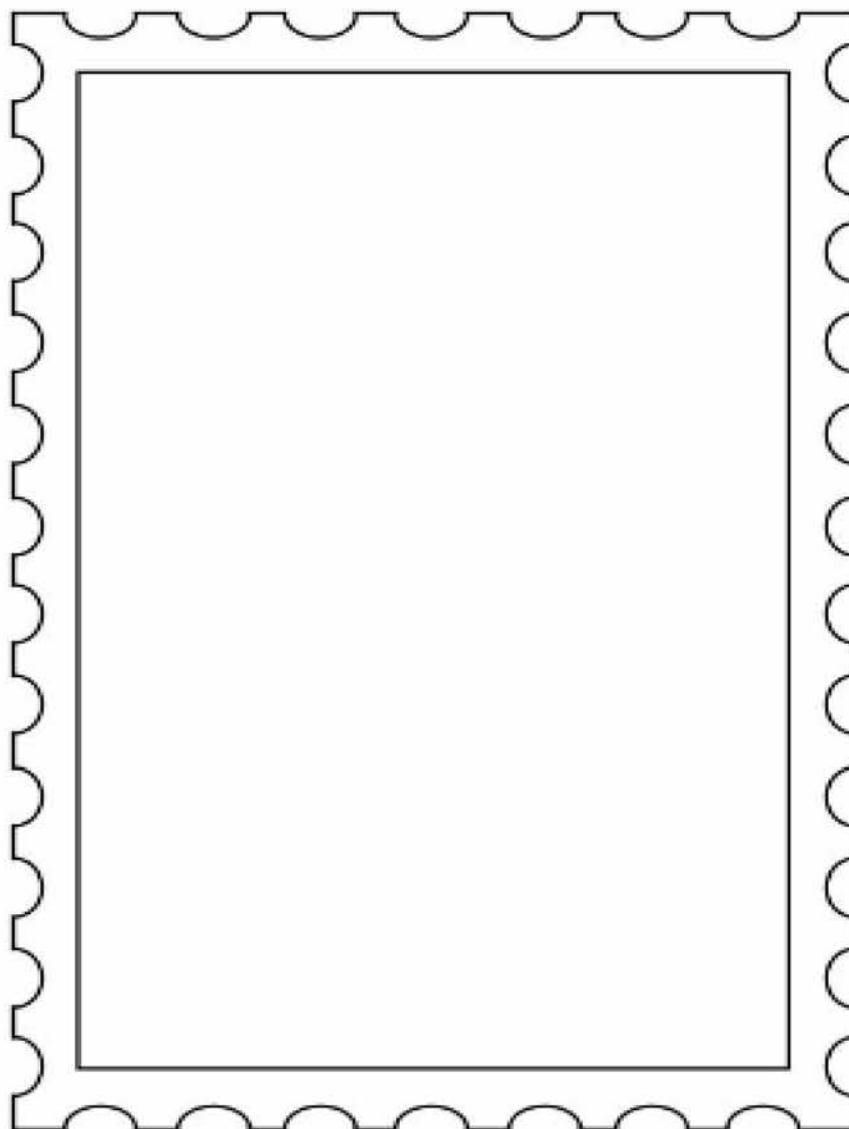
Εσύ μετά την περιήγησή σου στο μουσείο, θα μπορούσες να γίνεις ένας σύγχρονος καλλιτέχνης και να δημιουργήσεις;

A large, empty rectangular box with rounded corners, intended for a drawing or creative response.

Το γραμματόσημο του Μουσείου

Δραστηριότητα
Τάξης

Το Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας δημιουργεί σε συνεργασία με τα ΕΛΤΑ ένα γραμματόσημο που θα ταξιδέψει σε όλη την Ελλάδα για να γνωρίσουν το Μουσείο. Βοήθησε αυτήν την προσπάθεια, σχεδιάζοντας κι εσύ το δικό σου γραμματόσημο.

Συμπλήρωσε τα κενά με τη σωστή λέξη

Το (1) _____ Μουσείο Λάριδας βρίσκεται στον λόφο (2) _____ . Εγκαινιάστηκε το (3) _____ και από τότε είναι (4) _____ για το κοινό.

Τα (5) _____ προέρχονται από (6) _____ στη πεδιάδα της (7) _____ .

Στην έκθεση εκτίθενται περίπου (8) _____ αντικείμενα. Είναι χωρισμένο σε (9) _____ .

1	A. Αρχαιολογικό	B. Λαογραφικό	Γ. Διαχρονικό
2	A. Μαρούλα	B. Μεζούρλο	Γ. Άργισσα
3	A. 2015	B. 2000	Γ. 2005
4	A. εκτεθειμένο	B. επισκέψιμο	Γ. διαθέσιμο
5	A. αντικείμενα	B. εκθέματα	Γ. πράγματα
6	A. εξορύξεις	B. εργασίες	Γ. ανασκαφές
7	A. Θεσσαλίας	B. Μακεδονίας	Γ. Ηπείρου
8	A. 2000	B. 1000	Γ. 3000
9	A. ομάδες	B. ενότητες	Γ. ορόφους

Βάλτε τα γράμματα στη σωστή σειρά!

Βάλε τα γράμματα στη σωστή σειρά και σχημάτισε λέξεις που έχουν σχέση με το Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας, τα εκθέματά του και την ιστορία της Θεσσαλικής πεδιάδας.

ΧΙΕΡΝΜ _____

ΜΣΑΟΕΑΦΡ _____

ΗΜΑΧΙ _____

ΑΥΤΡΤΕΚΣΗ _____

ΓΛΑΑΑΜ _____

ΙΠΙΚΟΝΑ _____

ΕΛΥΕΝΑΩΜΦΟ _____

ΕΑΕΡΓΑΙΛ _____

ΥΣΕΗΚ _____

ΜΣΝΟΙΜΤΑΑ _____

Ας αντιστοιχίσουμε...

Στο Διαχρονικό υπάρχουν διάφορα σκεύη οικιακής χρήσης και πολλά εργαλεία που ήταν πολύ χρήσιμα στο παρελθόν για την επιβίωση των προγόνων μας. Αντιστοιχισέ τα με τη χρήση τους.

μυροδοχείο	●	●	εργαλείο για εξεύρεση τροφής
ψηλό σκεύος με τρύπες	●	●	σκεύος για το σερβίρισμα του κρασιού
παλαιολιθική αιχμή	●	●	σκεύος για αποθήκευση λαδιού και κρασιού
τεφροδόχος	●	●	σκεύος για αρώματα
κρατεντής	●	●	πλατύ ποτήρι
αμφορέας	●	●	για το πήξιμο του τυριού
κύλικα	●	●	δοχείο για οστά
οινοχόη	●	●	σούβλα

Ίσως δεν πρόλαβες να τα δεις όλα σε μια μέρα...

Μπορείς να επισκεφτείς το Μουσείο...

ξανά και ξανά!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ταμπούρα Εναγγελία

Μια απρόσμενη
ανασκαφή

Μια απρόβλεπτη αναγκαστή

Στη φίλη μου Ελένη

Ήταν απόγευμα. Δυο αχώριστοι φίλοι, ο Μάνος και η Ελένη, βγήκαν να παίξουν στην παιδική χαρά όπως συνηθίζουν κάθε απόγευμα, μόλις τελειώσουν τα μαθήματά τους.

Έτσι και σήμερα.

Οι δυο φίλοι συναντήθηκαν και κάθισαν κάτω από τον παχύ ίσκιο ενός δέντρου, για να πουν τα νέα της ημέρας και να ξεκουραστούν.

-Τι όμορφα που είναι εδώ, είπε ο Μάνος.

-Δίκιο έχεις του απάντησε η φίλη του. Κοίταξε όμως την άλλη πλευρά της παιδικής χαράς πόσο παραμελημένη είναι!

- Μπορούμε να κάνουμε κάτι; ρώτησε ο Μάνος.

-Και βέβαια μπορούμε!

-Λέγε γρήγορα, ανυπομονώ!

Άκου λοιπόν! Τι θα 'λεγες να φυτεύαμε μερικά δέντρα και λίγα λουλούδια, για να ομορφύνει ο τόπος;

-Ωραία, ιδέα! απάντησε ο Μάνος. Έτσι το καλοκαίρι θα έχουμε δροσιά και θα μπορούμε ώρες ατέλειωτες να καθόμαστε από κάτω και να απολαμβάνουμε το παιχνίδι μας. Πώς όμως θα τα καταφέρουμε;

-Θα πάμε στο φυτώριο και θα αγοράσουμε δέντρα και λουλούδια. Θα τα φυτέψουμε και κάθε μέρα θα ερχόμαστε να τα ποτίζουμε και να τα φροντίζουμε. Τα φυτά χρειάζονται την προστασία μας, για να αναπτυχθούν και αυτά με τη σειρά τους προσφέρουν κατοικία στα πουλάκια, και πολύτιμο οξυγόνο στους ανθρώπους.

Ο Μάνος ενθουσιάστηκε με την ιδέα της Ελένης.

-Πάμε, δεν βλέπω την ώρα να ξεκινήσουμε, είπε.

-Περίμενε, βιαστικέ! Πρώτα πρέπει να πάρουμε την άδεια των γονιών μας και μετά να βρούμε χρήματα για τα έξοδα, απάντησε η Ελένη.

-Είμαι σίγουρη πως οι γονείς μας θα ενθουσιαστούν, μόλις ακούσουν την ιδέα μας. Όχι μόνο θα μας επιτρέψουν, αλλά θα βοηθήσουν και στην υλοποίησή της, πρόσθεσε.

Έτσι έτρεξαν αμέσως, στο σπίτι της Ελένης που ήταν πιο κοντά για να βρουν τους γονείς της. Εκεί ήταν μόνο η μητέρα της που μόλις είχε επιστρέψει από τα ψώνια.

-Μαμά, μαμά, φώναξε η Ελένη! Κάθισε να σου πούμε κάτι. Θέλουμε τη βοήθειά σου!

-Σε λίγο, μόλις τακτοποιήσω τα ψώνια στο ψυγείο, είπε η μητέρα.

Τα παιδιά όμως δεν μπορούσαν να περιμένουν και την παρακάλεσαν να τους ακούσει.

-Εντάξει λοιπόν! Καθίστε να μου πείτε τι θέλετε.

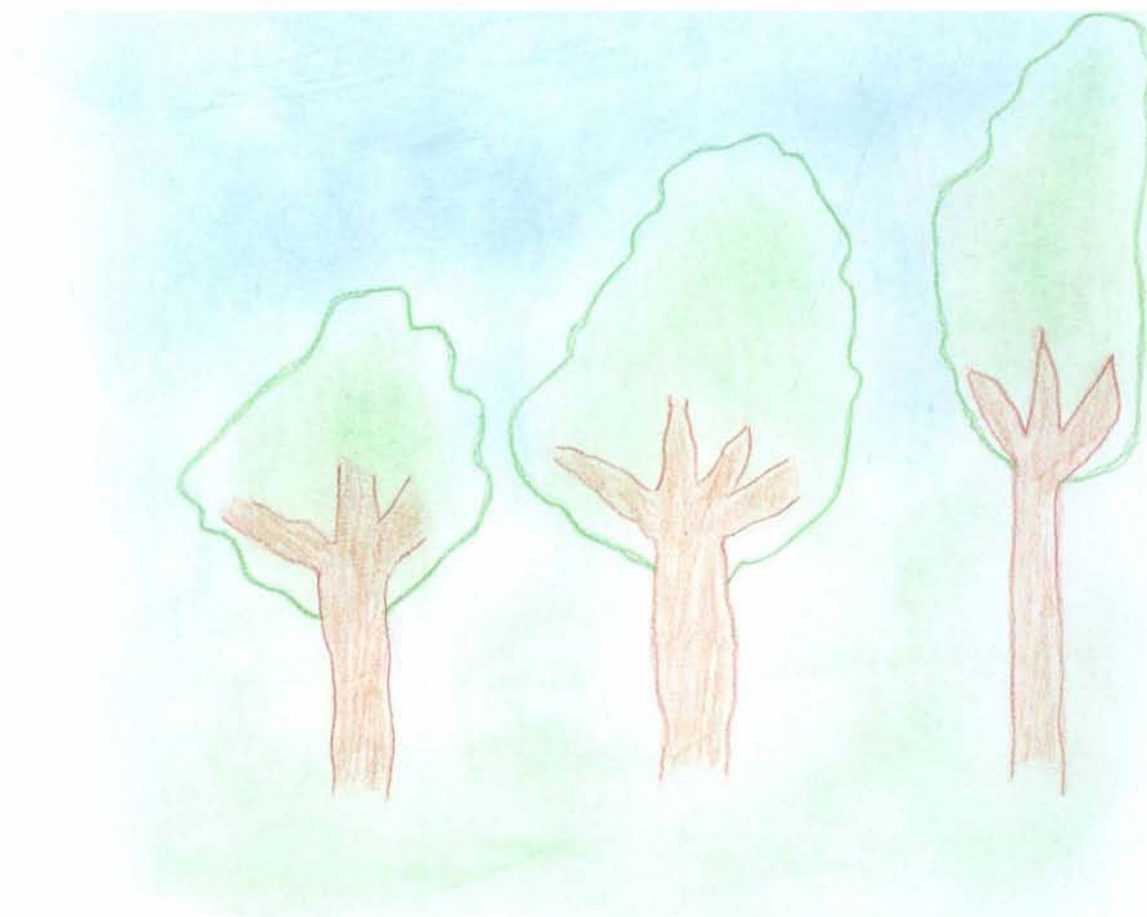
Τότε της εξήγησαν με όλες τις λεπτομέρειες τι σχεδίαζαν να κάνουν. Η μητέρα αρχικά χάρηκε με την πρωτοβουλία τους, αλλά σκέφτηκε τις δυσκολίες που θα συναντήσουν.

-Λοιπόν, θα βρεθούμε και με τους γονείς του Μάνου για να δούμε πως θα μπορέσουμε να σας βοηθήσουμε, είπε.

-Μπράβο, φώναξαν τα δυο παιδιά με μια φωνή!

Την άλλη μέρα στο σχολείο, σε όλα τα διαλείμματα, ήταν το μοναδικό θέμα συζήτησης. Περίμεναν πότε θα χτυπήσει το κουδούνι να επιστρέψουν στο σπίτι και να ακούσουν τις αποφάσεις των γονιών τους.

Τα νέα ήταν πολύ ευχάριστα για αυτούς. Ο πατέρας του Μάνου είχε ήδη επισκεφτεί τον υπεύθυνο για τους χώρους πρασίνου του δήμου και είχε πάρει την άδεια για δενδροφύτευση. Μάλιστα προσφέρθηκε να τους βοηθήσει λέγοντάς του, να επισκεφτούν με τα παιδιά το φυτώριο και να πάρουν όποια φυτά θελήσουν από αυτά που διαθέτει ο δήμος. Ο κύριος Νίκος, ο πατέρας του Μάνου, ευχαρίστησε κι έφυγε. Το ίδιο απόγευμα τηλεφώνησε στο σπίτι της Ελένης για να τους ανακοινώσει τα νέα.

Την επόμενη μέρα τα παιδιά μαζί με τους γονείς τους, έφτασαν στο φυτώριο.

Αφού διάλεξαν δεντράκια και λουλουδάκια γεμάτοι κέφι και χαρά,
επέστρεψαν στο σπίτι και κατέστρωσαν το σχέδιο τους.

Έτσι το Σάββατο, πρωί πρωί, πήραν φτυάρια, τσάπες, ποτιστήρια και κρατώντας τα φυτά με προσοχή σαν να κρατούν μωρά έφτασαν στο σημείο που θα τα φύτευαν.

Άρχισαν λοιπόν να σκάβουν σύμφωνα με τις οδηγίες που πήραν από τον υπεύθυνο του φυτωρίου. Πρώτα θα άνοιγαν όλους τους λάκκους και έπειτα θα φύτευαν με τη σειρά τα δέντρα.

Εκεί που έσκαβαν, κάτι εμπόδισε το φτυάρι της Ελένης.

-Μάνο, έλα να με βοηθήσεις του φώναξε.

- Έλα, σταμάτα τις κουβέντες και μη χασομεράς, της απάντησε εκείνος.

-Δεν μπορώ να σκάψω άλλο σου λέω.

-Μου φαίνεται πως κουράστηκες και προσπαθείς να βρεις δικαιολογίες της αποκρίθηκε. Αλλά μη μπορώντας να την ακούει άλλο να γκρινιάζει, πήγε να δει τι συμβαίνει.

-Θα' ναι καμιά μεγάλη πέτρα. Έλα να τη βγάλουμε με τα χέρια και μετά συνεχίζεις με το φτυάρι της είπε.

Έτσι κι έγινε. Γονάτισαν κι άρχισαν να σκάβουν. Καθώς πετούσαν το χώμα, χωρίς να το γνωρίζουν μπροστά τους αποκαλυπτόταν ένα θαύμα!

-Είναι μια τεράστια πέτρα, είπε ο Μάνος. Κοίτα!

-Πρέπει να τη βγάλουμε οπωσδήποτε για να φυτέψουμε το δέντρο, πρόσθεσε η Ελένη.

Συνεχίζουμε μέχρι να την αφαιρέσουμε!

Όμως καθώς καθάριζαν το χώμα γύρω από την πέτρα, αυτή φάνταζε όλο και μεγαλύτερη στα έκπληκτα μάτια των παιδιών.

-Πάντως δεν έχω ξαναδεί τόσο μεγάλη πέτρα, σκέφτηκε ο Μάνος!

-Αυτή δεν μπορούμε να τη σηκώσουμε μόνοι μας, του απάντησε η Ελένη, λες και διάβασε τη σκέψη του. Πρέπει να φωνάξουμε τους γονείς μας, να μας βοηθήσουν.

-Ωραία λοιπόν! Εσύ πήγαινε γρήγορα στο σπίτι να φωνάξεις τον πατέρα σου και εγώ συνεχίζω μέχρι να επιστρέψετε, είπε ο Μάνος.

Και πραγματικά η Ελένη τρέχοντας, φτάνει στο σπίτι και ζητά από τον πατέρα της να τους βοηθήσει.

-Πάμε Ελενίτσα μου, της αποκρίθηκε εκείνος και ξεκίνησαν. Τις λεπτομέρειες θα μου τις πεις στον δρόμο.

Μόλις έφτασαν, ο πατέρας είδε και κατάλαβε πως πρόκειται για κάτι ξεχωριστό. Προσπάθησε να το καθαρίσει όσο καλύτερα μπορούσε και φάνηκαν κάποια σχέδια που υπήρχαν πάνω του. Δείτε, είπε στα παιδιά. Μάλλον είναι ένα δώρο από τους προγόνους μας!

Τα παιδιά δεν κατάλαβαν τι έλεγε και ρώτησαν. Ποιοι πρόγονοι και τι δώρο; Ο πατέρας της Ελένης τους εξήγησε τι εννοούσε. Τα παιδιά έμειναν με το στόμα ανοιχτό και χάζευαν μια την πέτρα που τώρα φαινόταν πως δεν είναι μια απλή πέτρα! και μια κοίταζαν ο ένας τον άλλον σαν να ήθελαν να πουν και τώρα τι θα κάνουμε;

Η απάντηση ήρθε από το στόμα του πατέρα. Θα ειδοποιήσουμε την Αρχαιολογική Υπηρεσία και αυτή θα αποφασίσει τι θα γίνει!

-Ο Μάνος κι εγώ θα μείνουμε εδώ κι εσύ πήγαινε να ειδοποιήσεις μπαμπά, είπε η Ελενίτσα.

Πριν προλάβει να τελειώσει τη φράση της, έφτασαν και οι γονείς του Μάνου, που είχαν μάθει τα νέα από τη μητέρα της Ελένης.

-Ελάτε γρήγορα να δείτε τι βρήκαμε είπαν τα παιδιά με μια φωνή. Πλησίασαν στον λάκκο, που πλέον ήταν μια μεγάλη τρύπα και κοιτάχτηκαν.

-Νίκο, λες να είναι αυτό που σκέφτομαι είπε η μητέρα της Ελένης.

-Έτσι νομίζω, της απάντησε.

Εμείς αρχίσαμε να χαμογελάμε και να χαιρόμαστε για αυτά τα ανεπανάληπτα που συνέβαιναν εκείνο το αξέχαστο ανοιξιάτικο πρωινό.

-Θα τηλεφωνήσω πρώτα στο Αστυνομικό Τμήμα, είπε ο πατέρας του Μάνου, καθώς έβγαζε το κινητό του τηλέφωνο από την τσέπη, γιατί θα χρειαστούμε τη βοήθειά τους και έπειτα στην Αρχαιολογική Υπηρεσία.

Έτσι κι έγινε. Όση ώρα τους περίμεναν να έρθουν κοίταζαν την πέτρα και προσπαθούσαν να μαντέψουν τι είναι. Τη συζήτησή τους διέκοψαν οι δύο αστυνομικοί που έφτασαν στην παιδική χαρά.

-Καλησπέρα! Τι έχουμε εδώ; Τι συμβαίνει;

-Σήμερα, καθώς έσκαβαν τα παιδιά για να φυτεύσουν μερικά δένδρα και λίγα λουλούδια βρήκαν κάτι ξεχωριστό κατά τη γνώμη μας! Ελάτε να δείτε! Θεωρήσαμε ότι έπρεπε να σας ειδοποιήσουμε.

-Πολύ καλά κάνετε, είπε ο αστυνομικός. Εμείς θα φροντίσουμε για την ασφάλειά του, μέχρι να έρθει και η Αρχαιολογική Υπηρεσία, την οποία πρέπει να ενημερώσουμε.

Την έχουμε ήδη ενημερώσει, πετάχτηκε η Ελένη.

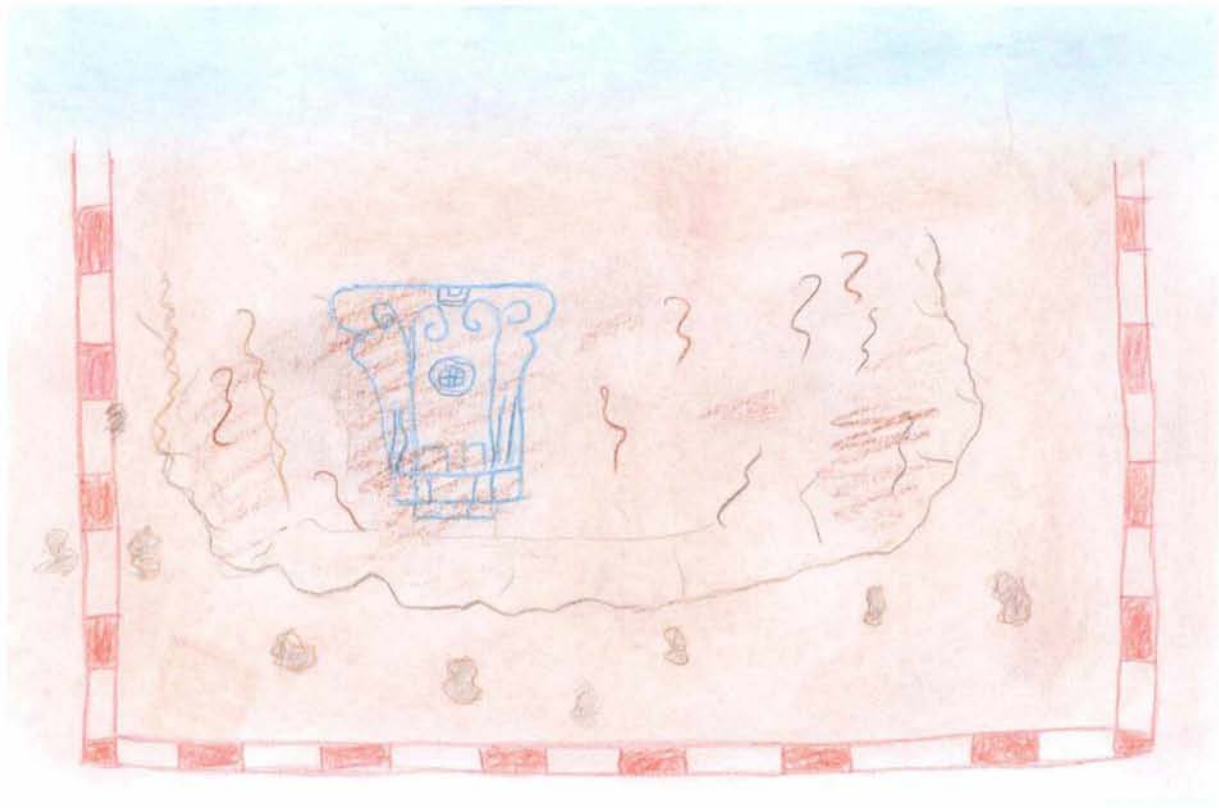
Μπράβο κορίτσι μου! Συγχαρητήρια. Πολύ καλά κάνετε!

Εκείνη τη στιγμή έφτασε και ο αρχαιολόγος. Αφού μας συστήθηκε, μας ευχαρίστησε που καλέσαμε την υπηρεσία και πήγε με μεγάλη ανυπομονησία να δει τι υπήρχε μέσα στην τεράστια πια τρύπα.

Κάθισε αρκετή ώρα σκυμμένος σκουπίζοντας με ένα μικρό σκουπάκι, που έβγαλε από την τσάντα του, την πέτρα και έπειτα γύρισε και μας είπε:

-Είναι ένα αρχαιολογικό εύρημα από τα πολλά που υπάρχουν στην περιοχή μας και εκτίθενται στο Διαχρονικό Μουσείο της πόλης μας. Για να μάθουμε λεπτομέρειες χρειαζόμαστε πολύ χρόνο και άδεια από την πολιτεία, για να ξεκινήσει μια μεγάλη ανασκαφή σε αυτό το σημείο.

-Πόσος χρόνος θα χρειαστεί για να ολοκληρωθεί η ανασκαφή; ρώτησαν τα παιδιά.

-Αυτό δεν το γνωρίζει κανείς, απάντησε ο αρχαιολόγος. Η χρονική διάρκεια ποικίλλει από λίγους μήνες έως και αρκετά χρόνια ανάλογα με τα επίπεδα ανασκαφής. Αυτό που με σιγουριά όμως μπορώ να σας πω είναι πως από αύριο ξεκινά η διαδικασία της ανασκαφής!

-Θα μπορούσαμε κι εμείς να συμμετέχουμε σ' αυτή τη διαδικασία; ρώτησαν τα παιδιά με μια φωνή.

-Βεβαίως και μπορείτε αφού με τη δική σας ανακάλυψη ξεκινάει αυτή η ανασκαφή! Τώρα όμως θα μου επιτρέψετε, γιατί πρέπει να διευθετήσω με τους αστυνομικούς τη φύλαξη του χώρου, για να μην έχουμε κανένα απρόοπτο, είπε χαμογελώντας και κατευθύνθηκε προς το μέρος τους.

Συζήτησε για λίγο μαζί τους, τους ευχαρίστησε και ξεκίνησε να φύγει.

-Κύριε Αρχαιολόγε ακούστηκε η φωνή της Ελένης!

-Ορίστε κορίτσι μου, της είπε.

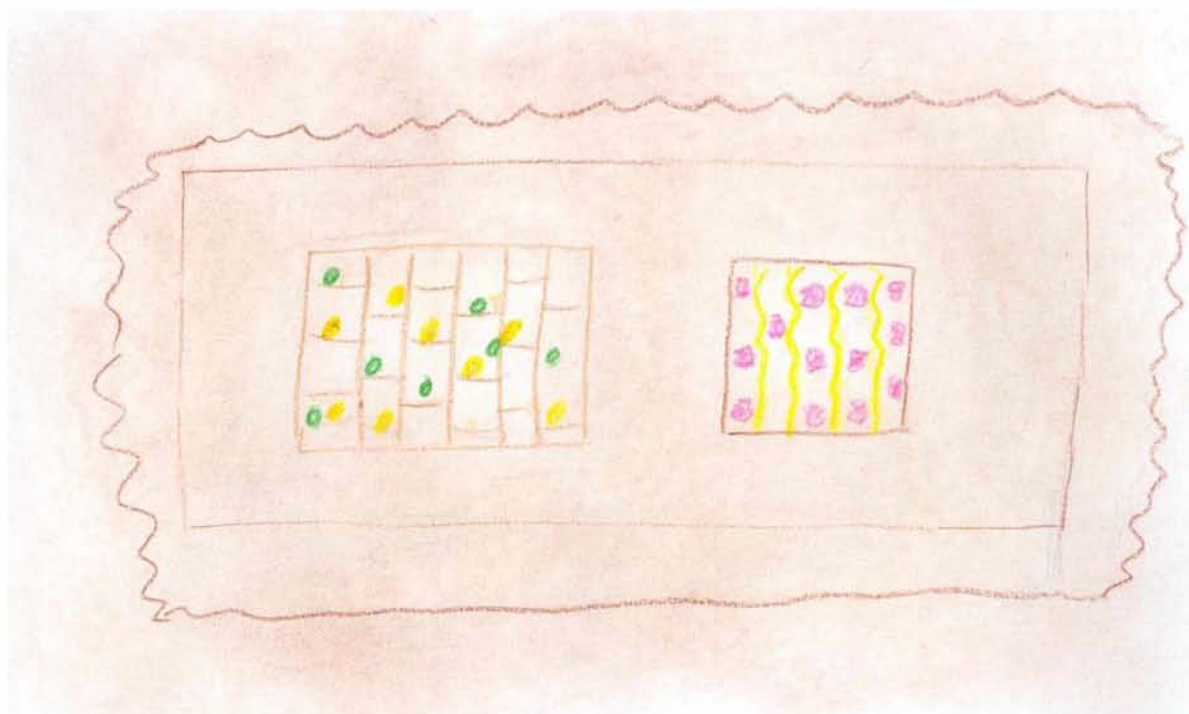
Δεν μας είπατε όμως πού είναι το Διαχρονικό Μουσείο της πόλης μας για να το επισκεφτούμε και να θαυμάσουμε όλα τα ευρήματα της περιοχής μας;

-Έχω μια ιδέα τους απάντησε! Θα σας καλέσουμε σε λίγες μέρες στις 18 Μαΐου, παγκόσμια ημέρα Μουσείων, με τον δάσκαλό σας και όλους τους συμμαθητές σας, για να το γνωρίσετε και να ανακαλύψετε την κρυμμένη στους αιώνες ιστορία του τόπου μας.

Τα παιδιά τρελάθηκαν από τη χαρά τους! Ευχαρίστησαν τον αρχαιολόγο και μαζί με τους γονείς τους ξεκίνησαν για τα σπίτια τους.

Την επόμενη μέρα στο σχολείο, εξιστόρησαν με το νι και με το σίγμα όσα συναρπαστικά έζησαν το Σαββατοκύριακο που πέρασε και είπαν για την υπόσχεση του αρχαιολόγου.

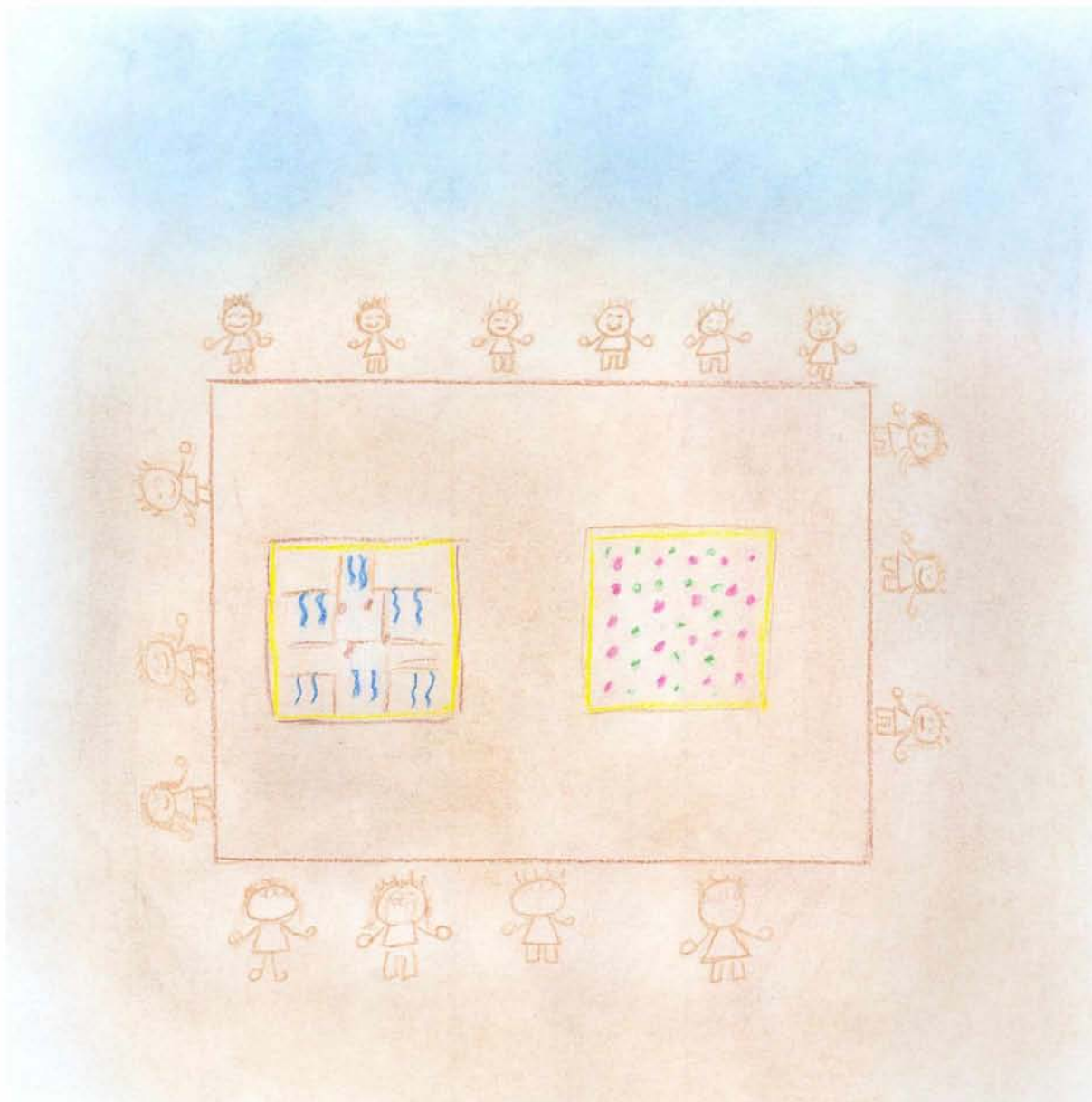

Ύστερα από λίγες μέρες η Αρχαιολογική Υπηρεσία έστειλε στο σχολείο μια πρόσκληση, που καλούσε στις 18 Μαΐου όλους τους μαθητές του σχολείου να επισκεφτούν το Διαχρονικό Μουσείου Λάρισας.

Η δασκάλα διάβασε την πρόσκληση μέσα στην τάξη και τα παιδιά τρελάθηκαν από τη χαρά τους! Όμως μέσα στον φάκελο υπήρχε και μία έκπληξη για τους συμμαθητές του Μάνου και της Ελένης!

Η Αρχαιολογική υπηρεσία τους καλούσε μαζί με τη δασκάλα τους, να επισκεφτούν την ανασκαφή και να περάσουν μια ολόκληρη μέρα μαζί τους, δουλεύοντας όπως οι αρχαιολόγοι!

Οι δυο φίλοι, αλλά και όλοι οι συμμαθητές τους, περίμεναν με ανυπομονησία να έρθει εκείνη η στιγμή!

Όλα τα παιδιά συμμετείχαν στην ανασκαφή. Μια ομάδα βοηθούσε στο καθάρισμα των ευρημάτων, άλλη στο πλύσιμο και άλλη στο σκούπισμα. Για όλους ήταν μια πρωτόγνωρη, αλλά ευχάριστη εμπειρία. Στο τέλος της ημέρας οι αρχαιολόγοι ευχαρίστησαν τους μικρούς μαθητές για τη σημαντική βοήθεια που τους προσέφεραν και υποσχέθηκαν να συναντηθούν ξανά, όταν θα τελείωνε η ανασκαφή και τα ευρήματά τους θα τοποθετούνταν στο Αρχαιολογικό Μουσείο.

Όταν επέστρεψαν στο σχολείο όλα τα παιδιά ήταν ενθουσιασμένα και γεμάτα εντυπώσεις απ' τις μοναδικές στιγμές που έζησαν.

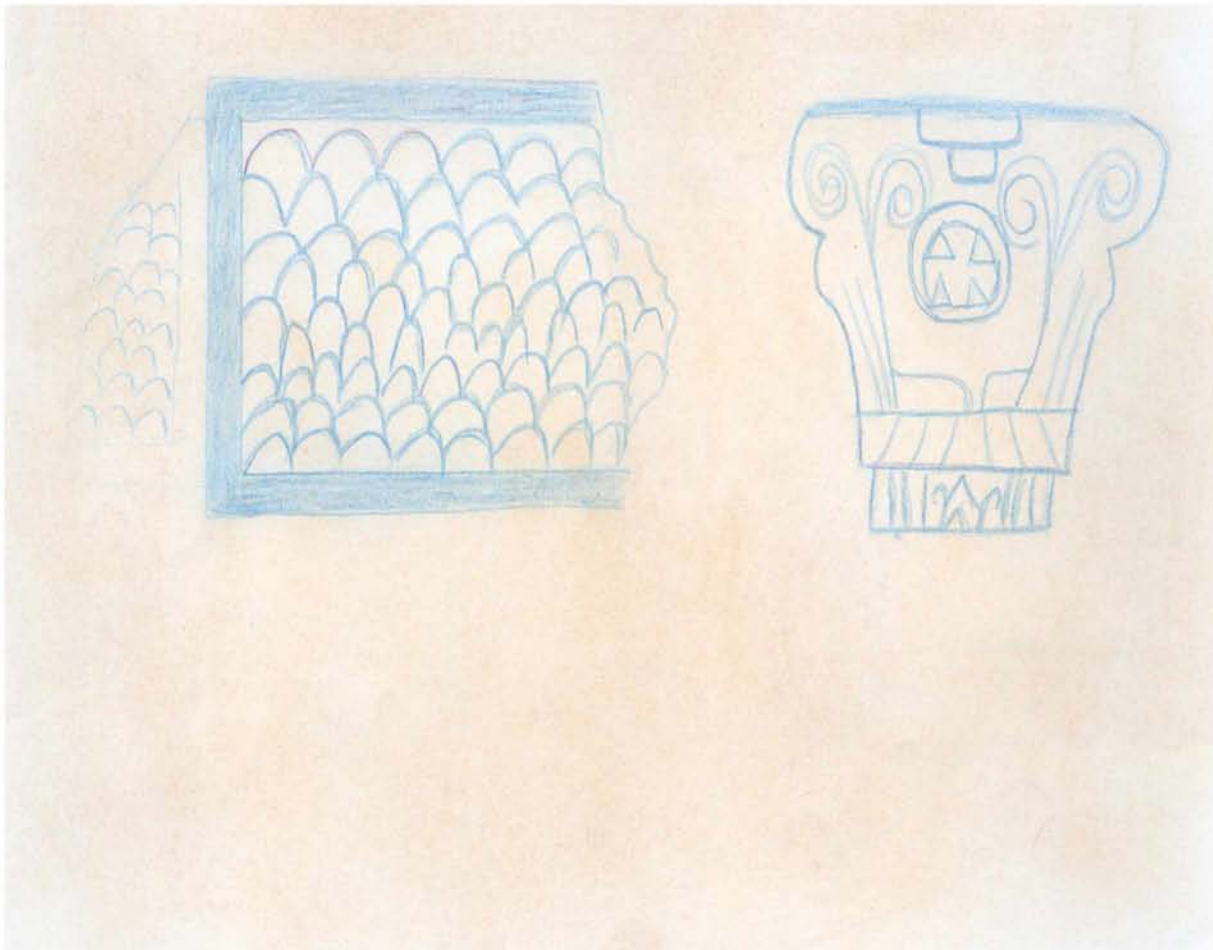
Οι μέρες περνούσαν και η υπόσχεση των αρχαιολόγων είχε σχεδόν ξεχαστεί! Μόνο ο Μάνος και η Ελένη συνέχιζαν πού και πού να το συζητούν! Όμως προς το τέλος της επόμενης σχολικής χρονιάς ήρθε και πάλι στο σχολείο η ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ!

Σας περιμένουμε την Πέμπτη στο Μουσείο, έλεγε.

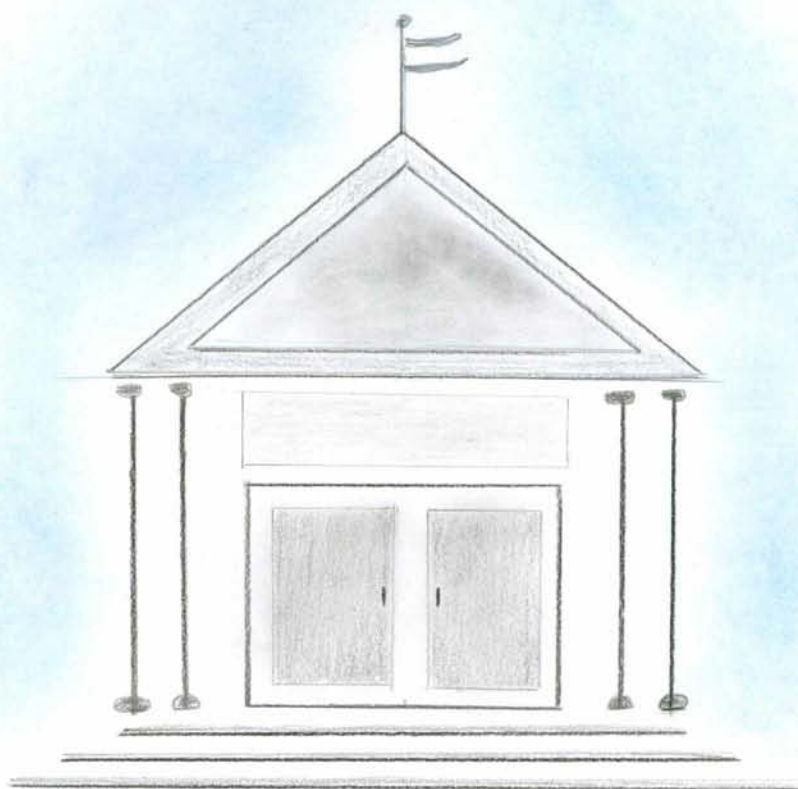
Όλα τα παιδιά, αλλά πιο πολύ η Ελενίτσα και ο Μάνος περίμεναν με μεγάλη αγωνία εκείνη την Πέμπτη!

Αρχικά η διευθύντρια παρουσίασε τα νέα εκθέματα και αμέσως μετά βράβευσε τους δύο φίλους, την Ελένη και τον Μάνο, όχι μόνο για την ανακάλυψη, αλλά και για τον τρόπο με τον οποίο αντέδρασαν. Τα δυο παιδιά χαρούμενα και ευτυχισμένα καμάρωναν και ζούσαν αυτή τη μοναδική στιγμή!

Αμέσως μετά έγινε η περιήγηση στο Μουσείο με τη βοήθεια της ξεναγού, για να δουν οι μικροί μαθητές που τοποθετήθηκαν τα ευρήματα. Τους εξήγησε πως είναι διάφορα μέρη παλαιοχριστιανικών ναών και τοιχογραφίες που παρουσιάζουν τη θρησκευτική τέχνη της εποχής.

Τα παιδιά για άλλη μια φορά απόλαυσαν την επίσκεψη στο Μουσείο.
Γεμάτα χαρά και υπερηφάνεια που συμπλήρωσαν τις γνώσεις τους, για
τη ζωή των προγόνων τους, επέστρεψαν στο σχολείο.

Ωρα για... σκέψη
και διασκέδαση!

Κύκλωσε το σωστό:

1. Η Παγκόσμια Ημέρα των Μουσείων γιορτάζεται στις:

α) 18 Φεβρουαρίου

β) 18 Μαΐου

γ) 18 Ιουλίου

2. Τα παιδιά ειδοποίησαν την:

α) την Πυροσβεστική υπηρεσία

β) την Αρχαιολογική υπηρεσία

γ) τη Δασική Υπηρεσία

3. Τα παιδιά έφεραν στο φως:

α) ειδώλια

β) μέρη παλαιοχριστιανικών ναών

γ) αγγεία

4. Σε ποιο Μουσείο τοποθετήθηκαν τα ευρήματα:

α) Λαογραφικό

β) Αρχαιολογικό

γ) Διαχρονικό

**Εδώ μπορείς να ζωγραφίσεις την αγαπημένη σου σκηνή
και να την μοιραστείς με τους συμμαθητές σου!**

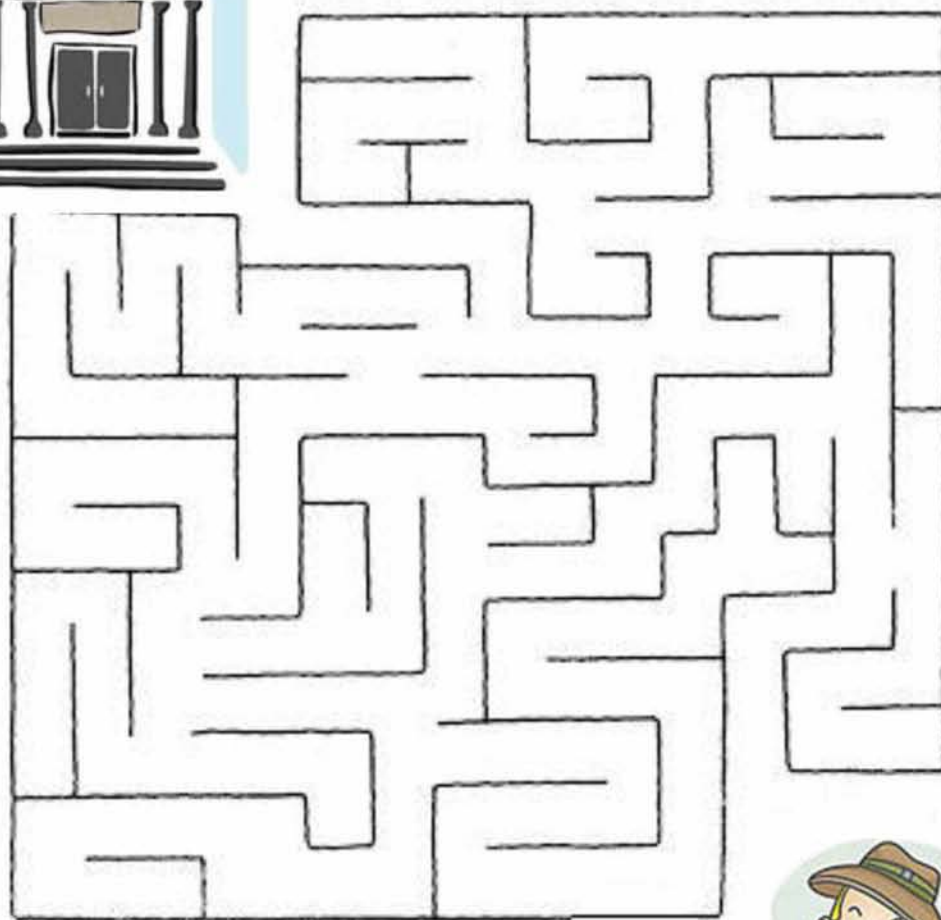

Ανακάλυψε λέξεις σχετικές με το μουσείο.

Ζ	Α	Ξ	Ε	Τ	Α	Ι	Ι	Σ	Χ	Α
Ε	Χ	Ε	Α	Λ	Τ	Ο	Γ	Γ	Ε	Ρ
Μ	Α	Ν	Α	Σ	Κ	Α	Φ	Η	Ω	Χ
Π	Ο	Α	Λ	Ο	Β	Ε	Ρ	Ν	Ψ	Α
Ρ	Υ	Γ	Δ	Τ	Χ	Λ	Ν	Τ	Λ	Ι
Ο	Μ	Ο	Υ	Σ	Ε	Ι	Ο	Ι	Μ	Ο
Γ	Ο	Σ	Ο	Υ	Ν	Α	Τ	Α	Ν	Λ
Ο	Β	Ε	Ε	Υ	Ρ	Η	Μ	Α	Τ	Ο
Ν	Ρ	Χ	Α	Ι	Ο	Λ	Σ	Θ	Γ	Γ
Ο	Δ	Ι	Α	Χ	Ρ	Ο	Ν	Ι	Κ	Ο
Ι	Σ	Ζ	Υ	Θ	Ι	Β	Γ	Δ	Ε	Σ

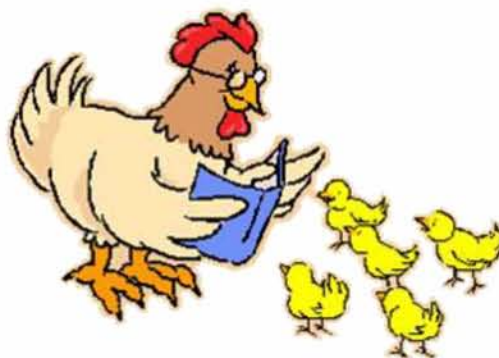

**Βοήθησε τον αρχαιολόγο να φτάσει γρηγορότερα
στο Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας.**

Εδώ θα βρεις και άλλα βιβλία με παρόμοιο περιεχόμενο...

- 📖 Το άγαλμα που κρύωνε, Χρήστος Μπουλώτης, Εκδόσεις Πατάκη
- 📖 Το μουσείο των υποσχέσεων, Λίνα Μουσιώνη, Εκδόσεις Μεταίχμιο
- 📖 Το ταξίδι της Κυμοθόης, Εύη Παπαδοπούλου, Εκδόσεις Καλέντη
- 📖 Μια νύχτα στο μουσείο, Μίλαν Τρενκ, Εκδόσεις Λιβάνη
- 📖 Το μυστικό του Μουσείου, Χένρι Τσάνσελορ, Εκδόσεις Τόπος
- 📖 10 μικροί διάλογοι για ένα μουσείο, Έλσα Μυρογιάννη, Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο
- 📖 Όταν έφυγαν τ' αγάλματα, Αγγελική Δαρλάση, Εκδόσεις Μεταίχμιο
- 📖 Το αίνιγμα της σφίγγας, Κώστας Πούλος, Εκδόσεις Μεταίχμιο
- 📖 Μικρές ιστορίες του μουσείου, Μαρίζα Ντεκάστρο, Πάνος Βαλαβάνης, Εκδόσεις Κάστωρ
- 📖 Στο μουσείο, Μαρίζα Ντεκάστρο, Εκδόσεις Παπαδόπουλος
- 📖 Ο Άργος αφηγείται ιστορίες από τη μυκηναϊκή εποχή στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Εύη Πίνη, Εκδόσεις Παπαδόπουλος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

ΥΛΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΑΚΕΤΟΥ

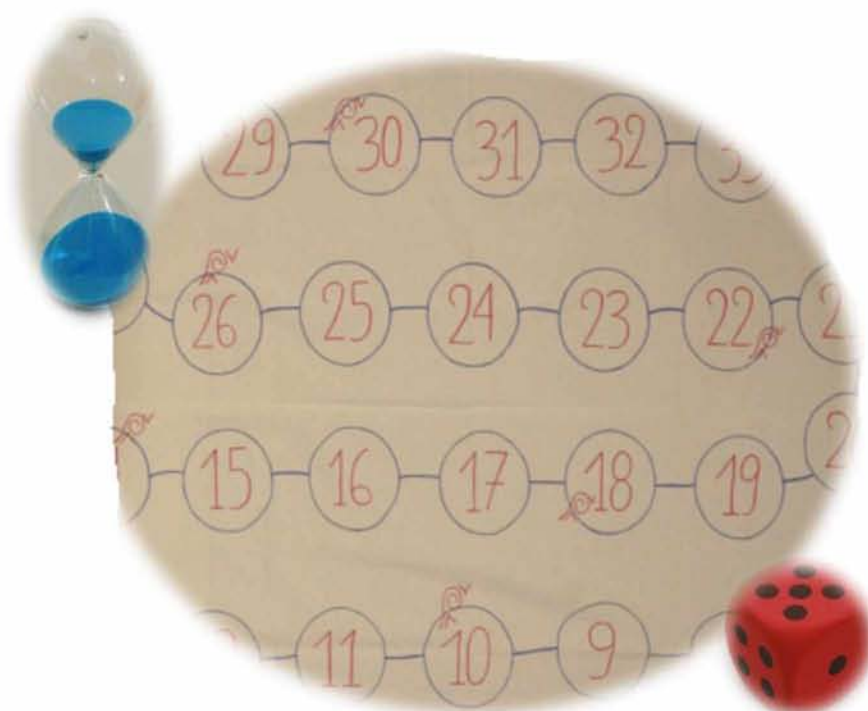
ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΡΟΛΩΝ

ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑΣ

ΕΠΙΔΑΠΕΔΙΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Ερωτηματολόγιο

Αξιολόγησης Εκπαιδευτικού Υλικού από εκπαιδευτικούς

Αγαπητέ Συνάδελφε,

Το παρόν ερωτηματολόγιο αφορά στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού πακέτου, «Μια πόλη γεμάτη ιστορίες», για το Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας, το οποίο δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Παιδαγωγικό Παιχνίδι και Παιδαγωγικό Υλικό στην πρώτη παιδική ηλικία του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Τα συμπεράσματα που θα προκύψουν θα αξιοποιηθούν για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού πακέτου.

Παρακαλώ να απαντήσετε προσεκτικά σε όλες τις ερωτήσεις.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη βοήθειά σας.

1. Φύλο

- ο Άνδρας ☐
- ο Γυναίκα ☐

2. Επίπεδο Σπουδών

- ο Παιδαγωγική Ακαδημία ☐
- ο Πρόγραμμα Εξομοίωσης Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης ☐
- ο Πτυχίο ΑΕΙ ☐
- ο Μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών ☐
- ο Διδακτορικός τίτλος σπουδών ☐
- ο Άλλες σπουδές: _____

3. Χρόνια Προϋπηρεσίας: _____

4. Έχετε παρακολουθήσει:

(Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μια απαντήσεις)

- ο Μαθήματα Μουσειακής Εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια των σπουδών σας; ☐

Αν ναι, ποια; _____

Σεμινάρια Μουσειακής Εκπαίδευσης; ☐

Αν ναι, ποια; _____

5. Έχετε χρησιμοποιήσει κάποιο εκπαιδευτικό πακέτο για να οργανώσετε επίσκεψη με τους μαθητές σας σε μουσειακούς χώρους;

Ναι ☐ Όχι ☐

6. Αν ναι, η χρήση του εκπαιδευτικού πακέτου με ποιο τρόπο σας βοήθησε;

(Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μια απαντήσεις)

- α. Να προετοιμαστώ ίδιος με τις απαραίτητες γνωστικές πληροφορίες ☐
- β. Να οργανώσω μεθοδικά την επίσκεψη στο μουσείο ☐
- γ. Να εφαρμόσω τις προτεινόμενες δραστηριότητες ☐
- δ. Να σκεφτώ και άλλες δραστηριότητες ☐

Στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πακέτο:

Το εκπαιδευτικό υλικό είναι οργανωμένο και δομημένο σε ενότητες;

Είναι σαφείς οι στόχοι του εκπαιδευτικού πακέτου;

Μέσα από τις ενότητες προσεγγίζονται και επιτυγχάνονται οι εκπαιδευτικοί στόχοι;

Προωθείται η ανάπτυξη της αυτενέργειας του μαθητή;

Ανταποκρίνεται το περιεχόμενο στο επίπεδο των μαθητών;

Είναι κατανοητή η γλώσσα του κειμένου;

Τα εκπαιδευτικό υλικό είναι ελκυστικό για τον εκπαιδευτικό;

Τα εκπαιδευτικό υλικό είναι ελκυστικό για τον μαθητή;

Η γραμματοσειρά είναι κατάλληλη για τον πληθυσμό στον οποίο απευθύνεται;

Υπάρχει συσχέτιση κειμένου με το απεικονιστικό υλικό;

Είναι ενδιαφέρον το απεικονιστικό υλικό;

Είναι απλή, σαφής και σύντομη η διατύπωση των δραστηριοτήτων;

Συνδέονται οι δραστηριότητες με τα γνωστικά αντικείμενα της Α/θμιας εκπαίδευσης;

Πόσο ικανοποιημένος/η μείνατε από τη γενική οργάνωση του εκπαιδευτικού υλικού;

Πόσο χρήσιμο είναι το συγκεκριμένο υλικό για τη γενική σας ενημέρωση;

Πόσο χρήσιμο είναι το εκπαιδευτικό υλικό για να οργανώσετε μια επίσκεψη στο Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας;

Θα προτείνετε το εκπαιδευτικό υλικό σε άλλον συνάδελφό σας;

Εκτός από τις προτεινόμενες δραστηριότητες, θα σχεδιάζατε άλλες δικές σας;

Ναι

Όχι

Αν ναι, ποιες; _____

Τι σας άρεσε περισσότερο και τι λιγότερο από το εκπαιδευτικό υλικό που επεξεργαστήκατε;